

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon unkkakalēṣuṅ iko yi banjañan biki Yetu badoluṅ. Uwoon utēbantēn wi Luk apiitun pa Teofil nanohul. Luk ul ṭi uleeful awo nakuraar. Kē aṣē ji bi kagakandēr na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. ṭi ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaṣar Yetu badoluṅ na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ṭi umundu bti. Ñaan ahinan kawin ṭi ulibra wi, ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udoluṅ. Uwala ṭi banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaan batum bakak afiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na ṅmbaṅ ṅtum ṭi umundu. Iko iṭep jibi Yetu abiin aṭup aji ilun kawo ṭi Ulibra wi 1.8: « kē naṣē luṅ kayeenk phina woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Naluṅ kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi Yuda bti, na ṭi utaak wi Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhoṅar bi Naṣibaṭi adoluṅ na bañaan babanuṅ du bañaan bti biki mboṣ. Du Itrayel, baṭaṣar Yetu badunna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du ṅtaak ṅi banwoon baanwo bayuday, na du bañaan bti. Du dko bti di baṭupuṅ Uṭup Ulil Unuura bañaan balon bafiyaari kē balon baanfiyaar wa. Bañaan batum babi ṣoor banjañan, kē bukal baṣē tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ṭi pfiyaar.

¹ Teofil, ti ulibra wi naan uteek, d̄tiiniyaan iko bti yi Yetu adoluŋ abot ajukan du ujuni, ² te unuur wi adeeŋaniin du baŋi. Ji abi ado kadeeŋana du baŋi, aŋepna ti *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi aŋup *banjañan biki adatuŋ, uko wi pdo. ³ Wi akeŋuŋ, ti kadun ki baka di di akaaŋ apen awinana najeb. Ado iko itum ti ŋnuur iñeen na ŋbaakër, adiiman baka kè awo najeb na manjoonan, aji pen kawinana ti kadun ki baka kabot kaŋup baka uko wi *Pŋih pi Naŋibaŋi.

⁴ Unuur ulonŋ wi akdeen na baka, aŋe ji na baka bawut kapen ti Yerutaalem, baŋo da bayoonk kahonŋ ki Aŋin, ki batiinknuŋ ti mntum mi nul : ⁵ «*Yowan *abattaar an na meel, kè an, ti ŋnuur ŋankmbiinŋ ŋi nalunŋ kayeenk *batitmu bi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi. »

Yetu apaya baŋi

⁶ Wi wi *banjañan bayitiirunŋ, aŋe hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon henkuŋ di di ikkakanuŋ *Itrayel pŋih i? » ⁷ Kè aŋe teem baka aji : « Naanka na pme unuur keme wal wi Aŋinun adatuŋ ti mnhina mi nul, ⁸ kè naŋe luŋ kayeenk phina woli *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwala ti an. Naluŋ kawo bamaar biki naan ti Yerutaalem na ti utaak wi *Yuda bti, na ti utaak wi *Famariya te kaban kabaŋ ki umundu. »

⁹ Wi Yetu ajakuŋ haŋ, aŋe deeŋana du baŋi, kè baktena. Wi wi kanfeluŋ kaŋaŋ abi awuna, baankak awina. ¹⁰ Jibi bahumuŋ katen baŋi bi apayiinŋ, kè biinŋ batëb, banwohariinŋ imiŋa ifaatal baŋe mara mara awinana. ¹¹ Baji na baka : « An biinŋ biki *Galilay, nabaa naŋ we aten baŋi ba? Yetu i, ampayiinŋ baŋi ti kadunan, aluŋ kabiha, jibi nawinuluŋ henk, kè apaya baŋi. »

Bahoŋan Matiyat ti Banjañan

12 *Banjañan bapëna wal mënṭ du Pnkuṅ pi Mnoliwera* ašë kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkuṅ mënṭan, datool pdo ukilometër. 13 Wi bakakuṅ, baya aneej ṭi katoh, du meet di bko duuṭ, di bi Timonṅ Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Timonṅ nagutar uṭaak, na *Yudaṭ abuk Yakob bagonuṅ kayitiiraan. 14 Batiinkar bukal bti na baat balon na *Mariya anin Yetu, na baṭa Yetu, añehan Našibaṭi.

15 Ṭi ṅnuur mënṭan banfiyaaruṅ Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen nṭëb, kè Timonṅ Piyeer ašë naṭa ṭi ptoof aji na baka : 16 « An bayiṭ naan uko wi *Uhaaş wi Našibaṭi ubiinṅ aṭëpna ṭi mntum mi *Dayiṭ, aṭup ṭi Ulibra wi Našibaṭi ṭi uko wi nawo Yudaṭ, ambiinṅ aṭij bammobuṅ Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » 17 Abi wo alonṅ ṭi un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. 18 Kè ñiinṅ mënṭan ašë bi nug uṭeeh na ktaka ki buṭaan bi adolonṅ buṅ: Ajot afëṭa amay, kè ipëş itaṭadiiri. 19 Uṭup waṅ uniink Yerutalem bti, ukaaṅ kè bakak ado uṭeeh mënṭan aji « HAKELDAMA » uwoonṅ ṭi uṭup wi baka « uṭeeh wi pñaak. »

20 Timonṅ Piyeer akak aji na baka : « Kè başë piit ṭi Ulibra wi Pñaamarën Našibaṭi ṭi uko wi Yudaṭ aji : *“Katohul kaduka kajinṭ, nin alonṅ aankwo da.”*✧

Akak aji :

---

* 1:12 Pnkuṅ pi Mnoliwera : Dawoonṅ katim ki pnkuṅ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.” ✧ 1:20 Kañaam 69.26.

“*Alon ayeenk ulemp wi nul.*”[☆]

²¹⁻²² Piyeer aji kak : « Kë bañaan balon başë jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apën, du unuur wi *Yowan abattaarulon te unuur wi abiiñ adeeñana du bați ti kadun un. Keeri alon ti baka awo i kabi na un, kayuuj kë bawin Yetu wi anañiñ ti pkeř. » ²³ Wi wi başaan ajiñ batëb ti baka, *Yotef ançu'aniñ katim ki Bartabaat, kë başë duuna ki Yuttuť, na alon anwoon katim ki Matiyat. ²⁴ Kë başë ñehan Naşibați aji : « Iwi Ajugun, inmeen ñaan na uşalul, yuujun i idatun ti batëb biki, ²⁵ awo nanjañanu, ayeenk ulemp wi Yudať adukun, aya di awoon i kaya. » ²⁶ Bado kanun na mñlaak, kë Matiyat adatanaa, ahoťan ti banjañan iñeen na alon bukun.

2

Uhaaş wi Naşibați uwala ti banfiyaarun Yetu

¹ Bayitiir bti ti unuur wi *Pentakot. ² Ti dko mënť, kë başë tiink pñaat panwoonun bați anaam na ukëk kë pabi aneej ti katoh ki bawoon atum ka. ³ Kë başë win iko ilon ji indemënt yi bdoo. Iko mënť igarandëri, aji kandoli kaya kaťo ti alon. ⁴ *Uhaaş wi Naşibați uneej atum ti baka bti, kë bakak aťup nťup nyaanť, andoli jibi Uhaaş wi Naşibați uťu'uli pťup.

⁵ Ti wal mënťan kë *bayuday balon banjaan badëman Naşibați banwoonun nťaak bti ni umundu, başë wo ti Yerutalem. ⁶ Wi batiinkun pñaat, pntuk payitiir aşë ñonjar maakan țiki andoli aji tiink baťup uťup wi tul. ⁷ Bañonjar adiwşa, aşë ji

[☆] **1:20** Kañaam 69.26.

: « Bañaan banktiiniin hēnk baanwo biki *Galilay i? ⁸ Kē hum di di andoli ti un, ajaki tiink baktup ti utup wi nul? ⁹ Nwoona Part, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoşiya, na Pont na Atiya. ¹⁰ Balon bawoona Frigiya na Pamfli, na Ejiptu na nfet ni Libiya nanogon Kuren, balon kē bawoona Rom. ¹¹ Balon kē bawo bayuday biki kabuka atu na bankakun baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ti un aše ji tiinka baka batup ti utup wi nul iko inuura yi Naşibaţi adolun. » ¹² Bañaan baņonar fuţ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atentul : « We uwoon uko wi? » ¹³ Kē balon başe beņ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimon Piyeer aţiini na bañaan

¹⁴ Kē Fimon Piyeer aše naţa na *banjaņan iņeen na alon bukuņ aše huuran ateem baka aji : « An *bayuday na an bti nanfetun ti Yerutalem, an bti nawatan ibaţ natiink nabot nate uko wi ni kaţupanaņ. ¹⁵ Nin, bañaan biki baankuji, jibi naşalun. Nhum ti nfa mpoţi. ¹⁶ Uko wi *Naţupar Naşibaţi i bajaan bado Yowel abiin atup utepun ţep adolana hēnk.

¹⁷ Naşibaţi aji :

“Ti nnuur nbaaņsaani, dbi kawalan Uhaaş wi naan ti bañaan bti.

Babukan biint na baat balun kawo baţupar biki naan,

*bapoţ na bantohi biki nan balun kado kaţaafi iko inkwoonun du ni,
kawin iko inwoonun yi pbi.*

¹⁸ Eņhēn, dlun kawalan ti nnuur mēnt Uhaaş wi naan ti balempar naan biint na baat,

- başë bawo baɕupar biki naan.*
- 19 *Dluŋ kado iko iñoŋarënaan du baɕi duuɕ
kakak kadiiman iko iweek ɕi mboɕ.
Pñaak, bdoo, na udu iluŋ kawo.*
- 20 *Unuur uluŋ kakak bdëm,
pli pakak ji pñaak,
ji unuur uweek unuura wi Ajugun ubi udo ka-
ban.*
- 21 *Hënk, ñaaŋ anklunjiŋ kahaɕ ɕi katim ki Ajugun
abuur.”* ✧ »
- 22 *Timonj Piyeer akak aji na baka : « An bañaan
biki *Itrayel natiinkan bnuura uko wi nji kaɕupuŋ:
Naɕibaɕi ayil Yetu i *Naɕaret ayuujna ɕi a mlagre na
iko iñoŋarënaan itum, indiimanuŋ phina pi nul jibi
nameeŋ wa an ɕi ŋleefan. 23 Ñiintɕ aŋ, bawulan a, jibi
Naɕibaɕi adooŋ abi me wa akak aŋal uwo, nafiŋa,
wi nadoluŋ kë banwoonj baanfiyaari bapaŋa. 24 Kë
Naɕibaɕi ašë naɕana ɕi pkeɕ, abuurana mnhaj mi
pkeɕ, pkeɕ paanhilan amëbana. 25 *Dayiɕ aɕiiniyaana
aji :*
- “Wal undoli dji kawin Ajugun ɕi kadun ki naan,
iñoŋën ukaaŋ kë nnaɕ aliint.*
- 26 *Ukaaŋ kë ntilan maakan akuɕ ayeeh mnlilan mi
naan.
Kë uleef ubi wo wo ɕi mnhaɕ*
- 27 *ɕiki iinkwutan uhaaɕ wi naan uya ufëɕ du mnkeɕ,
akak awo iinkwutën, nji ñaaŋ nalemparu
naweek mpuɕ.*
- 28 *Iyuujën bgah bankɕijun du ubida,
iluŋ kaɕumanaan na mnlilan ɕiki iñoŋën.”* ✧
- 29 *« An bayiɕ naan, dhilan kaɕupan uko wi na
mntëŋ: Atemun Dayiɕ akeɕi, amoya, kë bhër bi nul*

✧ 2:21 Yowel 3.1-5. ✧ 2:28 Kañaam 16.8-11.

bawoha ƚi uƚaak wi nun. ³⁰ Abi wo Naƚupar Naŝibaƚi aŝe me ke Naŝibaƚi abi hona uko ulon, amehna ƚi kadunul,

“aji alun kaƚu alon i pŝini pi nul ƚi pŝih.”✧

³¹ « Ke wi wi Dayiƚ ataruƚ awin ke *Krittu alun kanaƚa ƚi pkeƚ, aŝe ƚiiniyaan wa aji : “Naŝibaƚi aanwuta ke aƚo du mnkeƚ ke uleeful ukak awo uumpuƚi.”✧ ³² Yetu menƚan, Naŝibaƚi anaƚana ƚi pkeƚ, ke nwo bti bamaar. ³³ Naŝibaƚi adeena ƚi kadeenu ki nul, ke ayeenk du Aŝin nja *Uhaaŝ wi Naŝibaƚi, wi ahoƚuluƚ ƚfa, aniinkan wa ƚi baƚaan, jibi nakwinuƚ akuƚ atiink henk. ³⁴ ƚiki Dayiƚ ul, andoon awo aampaya baƚi aƚiini aji :

“Naŝibaƚi Ajugun aji na Ajugun :

ƚoon ƚi kaƚen naan kadeenu

³⁵ *te ndo nƚooran baŝooradu,*

ido kapafna baka ihoƚ.” »✧

³⁶ ƚimon ƚiyeer abaaƚeŝ bƚup aji : « Baƚaan biki *Iƚrayel bti, nameen bnuura keeri : Yetu i napaƚuƚ ƚi kruƚ, Naŝibaƚi adola ke awo Ajugun akuƚ awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruƚ

³⁷ Wi baƚaan batiinkuƚ uƚup waƚ aŝe ƚela ƚela, ahepar ƚimon ƚiyeer na *banjaƚan bukundi aji : « Bayiƚun, ke nbaa do do hum ba? » ³⁸ ƚimon ƚiyeer ateem baka aji « Nawutan pjuban, naƚel'eŝ nbida, andoli ƚi an aji yeenk *batitmu ƚi katim ki Yetu Krittu, Naŝibaƚi ahilna amiiran ipekadu. Naŝibaƚi alun kawulan Uhaaŝ wi nul. ³⁹ Kahon ki nul kawo ki nan, na babukan, na banlowuƚ bti, na

✧ **2:30** Kaƚaam 132.11. ✧ **2:31** Kaƚaam 16.10. ✧ **2:35** Kaƚaam 110.1.

biki Naşibaţi Ajugun aklun kadu'ara. » ⁴⁰ Timon Piyeer akak aţiini na baka pa bate abot akooţ baka aji : « Nalowan bañaan bawuţaan biki nahilna nabuuran ŋleef ŋi nan. » ⁴¹ Bandinanun uţup wun, bado batitmu, k  bañaan ban ogun i een-week nyaaş i een ŋwajanţ (3000), bahoţana unuur m nţan ţi pntuk pi banfiyaarun Yetu.

Pntuk pteek pi banfiyaarun

⁴² Bañaan bakak am ban bnuura pjukan pi *banjaan, am ban ţi u ok na bboofar, ţi pfaa iir kapoom* na p nehan Naşibaţi. ⁴³ Bañaan bti bawo na pal nk ţi ŋleef ŋi baka, ţiki banjaan baji bado mlagre na iko i on ar naan itum. ⁴⁴ Banfiyaarun Yetu bti bakak a ok iko yi bakaan bti. ⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafa iir, andoli ay-eenk kalinan na kanuma ki nul. ⁴⁶ Unuur unjinţi baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kafa a er ipoom ţi itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaş ujinţ. ⁴⁷ Baji bad man Naşibaţi, k  bañaan bti babot amagan baka. Ajugun, k  a   ji do unuur unjinţi, ahoţan ţi pntuk puŋ biki abuuranuŋ.

3

Timon Piyeer na Yowan bajeban  iinţ an akmuŋ

¹ Timon Piyeer na *Yowan baya unuur ulon du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi wi ŋwoori ŋwajanţ ŋi utaakal ŋakobun, ţiki uwoon uwoori wi p nehan Naşibaţi. ² K  bañaan balon ba  e ţij da  iinţ alon an akmi ţi kabuka. Unuur unwoon, baji ba ija

---

* **2:42** Banfiyaarun Yetu baji woli bade baji bafa iir kapoom kale na ka ah kabaa saani ki badeen na a.

kaṭooran ƚi plëman pi Katoh ki Naṣibaṭi pi bajaan badu Plëman Pnuura. Aji ƚo da pñehan bañaan banaan babi pneej ƚi Katoh ki Naṣibaṭi. ³ Wi awinun Fimonj Piyeer na Yowan kë bakbi pneej, kë ašë ñehan baka itaka. ⁴ Kë Fimonj Piyeer na Yowan bašë tena bnuura, wi wi Fimonj Piyeer ašaan aji na a : « Tenun » ⁵ Ñiintj ajoban baka kës anun aji bawula ukoolan. ⁶ Kë Fimonj Piyeer ašë ji na a : « Mënwo na untaam, mënwo na uwuuru, ašë wulu uko wi nwoonaanun: ƚi katim ki Yetu *Krittu i *Nataret, pošan! »

⁷ Fimonj Piyeer aṭijana wal mënṭ ƚi kañen kadeenu ašë dola kë anaṭaa. ƚi dko mënṭ, ñiintj aṭiink ihoṭ kë iliint na a. ⁸ Kë abi lut lut anaṭ abi kapoş poş. Aneej na baka ƚi Katoh ki Naṣibaṭi, apoş, alut, ašë beeb Naṣibaṭi. ⁹ Bañaan bti bawina kë akpoş ašë beeb Naṣibaṭi. ¹⁰ Bayikrëna ašë ji : « Ñiintj i, mënṭ ul ajaan aṭo bñehan du Plëman Pnuura i? » Kë bañaan bašë ñonjar fuṭ akuṭ alënk ƚi uko unṭepun.

Fimonj Piyeer aṭiini na bañaan

¹¹ Ñiintj un aankak adi pwutan bi Fimonj Piyeer na Yowan, kë bañaan bti bašë ñonjar, aṭi aya du baka, du ušala wi bajaan bado Ušala wi *Falomonj*. ¹² Wi Fimonj Piyeer awinun bañaan bukuṅ, ašë ƚiini na baka aji : « An bañaan biki *Iṭrayel ; nabaa ñonjar we ƚi uko unṭepun ba? Nabaa tenun hum hënk ba? Naşal aji phina pi nun na pdëman pi njaan ṅdëman Naṣibaṭi pakaanj kë ñiintj i apoşi i? ¹³ Yetu i nawulun başih biki nan, i

* **3:11** Ušala wi Falomonj: Dko mënṭ dapaṭëşaanun dko di banwoon baanwo bayuday bahilun kanaṭ na dko di bayuday ƚaṅ bahilun kanaṭ.

napokun ʒi kadun ki *Pilat andoon ʒabi ʒal pwu-tana, Naʒibaʒi i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i baʒinun adiiman pdem pi Yetu nalemparul menʒ. ¹⁴ Niinʒ, anwoon najinʒ natool, ul i i napokun aʒe nghan bawutan nafiŋ baŋaan. ¹⁵ Henk, ke nafiŋ napaʒ ubida. Ke Naʒibaʒi aʒe naʒana ʒi pket, ke nwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ʒi katim ki Yetu pakaan ke niinʒ naʒakmaan, i nakwinun ʒabot ame'a i ajebi. Enhen, pfiyaar ʒi Yetu pajebanulun bnuura henk jibi nakwinun an bti.

¹⁷ « An bayiʒ naan ke nʒe me ke uko wi nadolon, an na baʒihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Naʒibaʒi ul, adobi ʒupa ʒup undiimaan ʒi mntum mi baʒuparul bti aji *Krittu alun kahaj kakeʒ, ke waŋ wi adolan. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Naʒibaʒi ipekadu yi nan ihilna ipen. ²⁰ Ajugun alun kawulun nwal ni mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuŋ undiimaan pa an. ²¹ Yetu menʒ, awo i kaʒo baʒi te wal wi iko bti ikkakun ihalu, jibi Naʒibaʒi abiin aʒup ʒi mntum mi baʒuparul bayimanaan biki tfa. ²² Na manjoonan *Moyit aʒup aji : *Naʒibaʒi Ajugun alun kayil naʒuparul ji nji, pa an, anwoon i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi aklun kaʒupan.* ²³ Naan anwoon aantiinka alun kapen ʒi pntaali pi Naʒibaʒi, kaʒe kakeʒ. ²⁴ Ke *baʒupar Naʒibaʒi bti, ajunna ʒi Famiyel na bambiin ʒabi ʒi kafetuŋ, baʒiiniyaan andoli iko yi nkwinun nʒa yi. ²⁵ Uko wi Naʒibaʒi aʒupun aʒepna ʒi baʒuparul uwo wi nan. Enhen, *bhoŋar bi Naʒibaʒi adolon na baʒinan bawo kak pa an, wi ajakun tfa na Abraham aji : *Dbi kaʒepna ʒi kabuka ki nu kawulna umundu*

✧ 3:23 Pleʒan 18.15,18,19.

bti bnuura. ✧ ²⁶ Ukaan̄ kē Naşibaţi apēnan Yetu kē awo nalemparul aşē yila ʔi an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpēnananan̄ ʔi buṭaan bi nakdolun̄. »

4

Baṭij Fimoŋ Piyeer na Yowan uruha uweek

¹ Fimoŋ Piyeer awo na *Yowan, ahum kaṭiini na bañaan̄, kē baṭeŋan baloŋ, na naweek i bayeŋ biki *Katoŋ Kaweek ki Naşibaţi, na *bataduk baloŋ başē bi, aňog baka. ² Badeebaṭ ʔiki *banjaňan baṭeb̄ bukuŋ bajukan bañaan̄ aji Yetu anaṭa ʔi pkeṭ, kē waŋ ukyuuj kē bankeṭun̄ bahilan kanaṭa ʔi pa. ³ Hēnk, kē bado kē bamob baka awat ukalabuş ayoonkna mnjin̄, ʔiki unuur udobi yob yob wal mēnt̄. ⁴ Kē bañaan̄ baṭum ʔi banktiinkun̄ uṭup wi banjaňan, bafiyaar ʔi Yetu. Wal mēnt̄ banfiyaarun̄ bti baňogan iňeen-week nyaaş iňeen kaňeen (5000).

⁵ Wi unuur ujintun̄ kē baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit başē yitiir du Yerutaalem. ⁶ Baṭo na Anaṭ, *naṭeŋan naweek, anwoon̄ na Kayif na *Yowan na Alekṭandēr na biki mnşini mi *baṭeŋan baweek bti, ayitiir. ⁷ Baṭij Fimoŋ Piyeer na *Yowan ʔi kadun ki baka aşē jun phepar baka aji : « ʔi phina kēme ʔi katim ki in ki ki najebanun̄ ŋiint̄ anṭakmun̄? »

⁸ Fimoŋ Piyeer, i *Uhaaş wi Naşibaţi uneejun̄ akēş, kē aşē teem baka aji : « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nṭa *uruha ʔiki ŋdo ŋaan̄ anṭakmun̄ bnuura, aşē heparun̄ jibi ŋhili hil ado jeban̄ ŋiint̄ i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na bañaan̄ bti

---

✧ 3:25 Ujuni 22.18.

biki *Itrayel bandukiin kë ti katim ki Yetu i *Nataret ki ki ñiint annaŋun un ajebnun. Yetu i napaŋun, kë Naşibaŋi aşe naŋana ti pkeŋ, ul akaan kë ñiint i akak najeb ahil anaŋ ti kadunan. ¹¹ Kë ul Yetu i i Ulibra wi Naşibaŋi ujakun aji :

*“Awoon pnduba pi an baniw napokun,
pnduba mënŋan puŋ pakakun amëban katoŋ.”*✧

¹² Ul ŋaŋ ahilanun pbuuran baŋaŋ. Enhën, ti umundu bti Naşibaŋi aanwul wul nin ñaŋ alon kak anhilanun pbuuranun. »

¹³ Banŋoon uruha baŋonŋar wi bawinun Timon Piyeer na *Yowan banwoon baando juk juk, jibi baktupi kë nin baantëp ado lënk lënk. Bayikrën wal mënŋ kë biki mënŋ babi wo bagakandër na Yetu. ¹⁴ Wi bakaŋ awin ñiint anjebuŋ un kë anaŋ akab ti baka kë başe waan uŋup. ¹⁵ Hënk, kë bado kë bapënan baka ti dko di uruha, aşe jun ptiini bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶ Bahepar aji : « Nbaa do do hum na baŋaŋ biki ba? Babaŋ ado mlagre mnjint piş mii mi, kë baŋaŋ bti banfëŋun ti Yerutalem bamee, nënhilanun kapok wa. ¹⁷ Kë nşe wo kado uko uwut kameŋana kapel hënk. Nbëg baka keeri baŋaŋan ptiini na nin ñaŋ alon hënkun ti katim ki Yetu. »

¹⁸ Wi wi banŋoon ti uruha baŋaŋ adu baka kë bakak ti wa, aşe bëg baka maakan baŋaŋna ptiiniyaan na pjukan ti katim ki Yetu. ¹⁹ Kë Timon Piyeer na Yowan başe teem baka aji : « we un-urnaaniin ti kadun ki Naşibaŋi ba? Ptiinka këme ptiinkan? Uduka ti an! ²⁰ Un daan nënhilanun kayomp na uko wi nwinun akuŋ atiink. »

✧ **4:11** Kaŋaam 118.22.

21 Bakak abëg baka bnuura, ašë wutan baka kë bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi bañaan bti bawoon ʒi pdëman Naşibaţi ʒi mlagre mi baw-inuŋ. 22 Ńiintʒ anjebnuŋ na mlagre uŋ, adobi pel pel ɲşubal iñeen ɲbaakër.

Banfiyaaruŋ bañehan Naşibaţi, wi bawo i ʒi mnhaj

23 Wi bawutanaaruŋ wutan Fimoŋ Piyeer na *Yowan, kë başë wuğşa, akak du batënt baka aya kakalëş iko bti yi *baţenjan baweek na bantohi bajakuŋ na baka. 24 Bañaan batiink baka ašë ñehan Naşibaţi ʒi pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi ipaşuŋ baţi, mboş, na bdëk na iko bti inwoon da! 25 Iwi itëpnaŋ ʒi Uhaaşu aţup ʒi mntum mi *Dayitʒ ateemun nalemparu wi ajakuŋ aji :

“*We ukaan kë bañaan biki ɲtaak babubara şinţar
kë bañaan bti babubara aŋaat anooran ɲleef?*”

26 *We ukaan kë başih biki mboş baktomandër ugut,
kë baweek batiinkar aji bagut na *Yawe Nawat
Kabuka na Krittu i akëruŋ?”*

27 Aa wo! Herod na Pont *Pilat bayitiir ʒi ubeeka wi, na banwoon baanwo bayuday, na *bayuday, anaţara Yetu nalemparu nayimanaan, i idatuŋ aji awo Krittu. 28 Bado hënk iko yi bti ʒi mnhina mi nu na jibi ijakuŋ iluŋ kadolana. 29 Ajugun, hënkun, watan kabaţ ʒi kabëgare ki baka işë itenun un balemparu, ɲdo kaţup Uţup wi nu na mntëŋ mnweek. 30 Taran kañen ki nu ijeban bañaan, ido mlagre na iko iñoŋarënaan ʒi katim ki Yetu, Nalemparu Nayimanaan. »

31 Wi bañehanun Naşibaţi aba, kë dko di bawoon daşë şinţar kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë neej ʒi baka bti kë baktup Uţup wi Naşibaţi na mntëŋ.

Banfiyaaruŋ baṭok iko yi bakaanḡ bti

³² Banfiyaaruŋ bti bakak hēnkuŋ awo uṣal na uhaaṣ uloolan. Kē nin alonḡ aanji ṣal ṣal, kaji nji aloolan dkaanḡ wi, kēme wundu. Baji banaakrēn bka bi baka bti. ³³ Phina pweek pawinanaa, wi *banjañan baḡṭiiniyaanuŋ pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu Aju-gun, kē bnuura bweek bi Naṣibaṭi baṭum ṭi bukal bti. ³⁴ Nin alonḡ ṭi baka aanwinana winana bwaanḡ. Bankaanḡ mboṣ kēme itoh baji bawaap ya kaṭij itaka yuŋ ³⁵ kabi wul banjañan. Baji bafaṣ itaka andoli ayeenk kafah kanliŋuŋ na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷ Kē hēnk di Yotef, ñiintḡ alonḡ i pṣini pi Lewi, anwoonuŋ unjiw wi Kipruṭ, i banjañan bajaanḡ bado Barnabat (uwoonḡ ñaanḡ anjaanḡ atēṭṭēn) kē aṣē ka ṭfa uṭeeh ulonḡ. Awaap wa aṭij itaka abi awul banjañan.

5

Ananiyat na Tafira

¹ Kē ñiintḡ alonḡ i bajaanḡ bado Ananiyat na Tafira aharul baṣē waap mboṣ mnlonḡ, atiinkar, ² amen itaka ilonḡ, aṣē ṭij indukiinḡ, awul *banjañan.

³ Kē Timonḡ Piyeer aṣē hepara aji : « Ananiyat, we ukaanḡ kē *Fatana aneeju uhaaṣ, kē ido la pguur *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ajej itaka ilonḡ ṭi yi iwaap-nuŋ mboṣ, amen? ⁴ Ihilan lah, kawut pwaap mboṣ mēntḡ, kēme kajej itaka yi iwaapnuŋ ma bti, kadolna uko wi inumiinḡ? Hum di di uṣal waŋ udoli do, adoo neej ṭi iwi ba? Mēntḡ bañaanḡ biki ikdoonḡ na pguur hēnk, Naṣibaṭi a. » ⁵ Wi Ananiyat atiinkanḡ tiink uko waŋ, aṣē jot ṭi dko mēntḡ, abi keṭ keṭ, kē

bañaan bantiinkun uko wan bti balenk maakan.
 6 Baťaša babi, abootan puum apenan aya amoy.

7 Uko ji nwoori nwajanť utępi, ahar Ananiyat kę aŗę bi aneej bę aamme uko unťępun. 8 Kę Timon Piyeer aŗę du'a aji na a : « Ťupaan! Preeŗ pi, pi pi nawaaparun mboŗ i? » Kę ateema aji : « Aa, preeŗ paŋ pa. »

9 Kę Timon Piyeer aŗę kak aji na a : « Nabaa ŗal ŗal hum adoo ji naguur Uhaaŗ wi Naŗibaŗi ba? Tenan, banyaan amoy ayinu banaŗun ŗi plęman hęnk, bakak ańooŗu, kaya kamoy. »

10 Ťi dko męnt, kę abi jot jot ŗi ihoŗ yi Timon Piyeer aŗę ba. Wi baťaŗa baneejun, baŗęnka kę akeŗi akak ańooŗa pya kamoy du kańog ayinul.

11 Palenk pweek paneej banfiyaarun bti, aŗu na bañaan bti bantiinkun uko unťępun.

Banjańan bajeban bańaan batum

12 *Banjańan bado wal męnt mlagre na iko ińonaręnaan itum ŗi ptoof pi bańaan. Banfiyaarun baji bayitiir bti du uŗaala wi bajaan bado Uŗaala wi *Falomon. 13 Nin alon aanji ńoom pnaakiir na baka, aŗę maganaara baka. 14 Kę pntuk pankdęmun dęm pya pi biint na baat pafiyaar Ajugun abot abi ahoŗana ŗi baka. 15 Bado kak kak aji bapęnan bamaakal ŗi igah, kaŗu baka ŗi iliŗa kęme ijiiń, Timon Piyeer wal wi aktępun ulimęnt wi nul uban alon ŗi baka. 16 Pntuk pi bańaan paŗi paŗiina kak nbeeka njanńogun Yerutalem, kaŗij bamaakal na biki nńtaayi nkyewlęnun, kę bukal bti bajebi.

Bahajan Banjańan

17 Kë *naşih i baţenjan na batënţul – bukal biki bajaan bado pntuk pi *bataduk – başë kuj *banjañan maakan, anaţara baka 18 Bado kë bamob baka, awat ukalabuş. 19 Kë na utejan mënţan, *uwanjut wi Ajugun uşë bi, ahaabëş ilëman yi ukalabuş apënan baka aşë ji na baka : 20 « Nayaan *KatoH Kaweek ki Naşibaţi nado kaţup uţup wi ubida uhalu. »

21 Banjañan batiink uwanjut wuñ, kë wi unuur ujintjan jint, kë başë ya KatoH ki Naşibaţi, aţo ajukan. Naşih i baţenjan na batënţul bado kë badu *uruha uweek wi biki *Itrayel, wi bajaan bado Pntuk pi bawayëş bţup *bayuday aşë yil baya baţij banjañan banwoon du ukalabuş. 22 Wi bayili biki naţenjan naweek bayaan aban, baantënk banjañan du ukalabuş, aşë kak du uruha aya kakalëş aji : 23 « Wal wi nyaan du ukalabuş, nţënk kë udët bnuura, kë bayeñ banaţ ţi plëman. Kë wi nhaabëşuñ bgah, aşë tënk dko kë dawo djint. » 24 Wi naweek i bayeñ biki KatoH Kaweek ki Naşibaţi na baţenjan baweek batiinkuñ uko wañ, bañoñar, aşë la na nşal uko unţëpuñ.

25 Wal mënţ, kë ñiint alon aşë bi aji na baka : « Natanan! Biint biki nawatuñ ukalabuş, buk bukundi, ajukan bañaan du KatoH ki Naşibaţi. » 26 Kë naweek i bayeñ biki KatoH ki Naşibaţi aşë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, ţiki baţi pntuk pi bañaan puñ, pabi patap baka mmlaak.

27 Kë baţij baka, aneejan du uruha. Naşih i baţenjan kë aşë hepar baka aji : 28 « Nënneenan neenan pjukan katim kañ i? Kë Yerutaalem bti daşë

bi kak kak ti bgah bi nan, nañal kataparun pkeṭ pi ñiint i. »

²⁹ Kē Fimonṭ Piyeer na banjañan bandukiinṭ baṣē teem aji : « Nwo i kaṭaṣ Naṣibaṭi, mēntṭ bañaanṭ biki ṅwoonṭ kaṭaṣ. ³⁰ Naṣibaṭi i baṣinun apēnan ṭi pkeṭ Yetu i nadolonṭ kē bafiñi, wi napañulonṭ ṭi krut. ³¹ Ul i i Naṣibaṭi adēmanunṭ ṭi kadeenu ki nul, awoona Naṣih akuṭ awo *Nabuuran Bañaanṭ, bayuday bahilna baṭēlēṣ ṅbida, ipekadu ibot ipēn ṭi baka. ³² Nwoonṭ bankṭupunṭ uko unṭepunṭ, un, na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, unwoonṭ uko wi Naṣibaṭi awulonṭ banknṭaṣulonṭ. »

³³ Wi banṭoonṭ *uruha baṭiinkunṭ uko wañ, badeebaṭ maakan, aṣē ji bado bafiñ banjañan. ³⁴ Kē ñiintṭ alonṭ i bajaanṭ bado Gamaliyel aṣē naṭa ṭi uruha. Awo *nafaritay *najukan Bgah, i bañaanṭ bama-ganunṭ bnuura. Aji na baka bapēnan banjañan bdig btiinku, ³⁵ aṣē ṭup na baka aji : « An bañaanṭ biki *Iṭrayel nalipariinṭ ṭi uko wi nañalonṭ pdo bañaanṭ biki. ³⁶ Du ṅnuur ṅundu, ṅwina win, kē Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ñaanṭ naweek, kē bañaanṭ banṅoganunṭ iñeen-week ṅyaaṣ ṅbaakēr (400) baṭaṣa. Ul ṭi uleeful kē bafiña, kē bankṭaṣulonṭ bawayṣēri, nin ukoolan uunduka. ³⁷ Kē nawo *Yudaṭ i *Galilay akak abi, ṭi wal wi mnfēn mi bañaanṭ akuña pntuk ; ul kak aketi, kē baṭaṣarul bti bawayṣēri. ³⁸ Ukaanṭ kē njakan napēnan iñen ṭi bañaanṭ biki, nawut baka baya! Woli ulemp wi baka na ṅṣal ṅi baka ṅawo ṅi bañaanṭ bajēn ṅalonṭ kaba'aara bdidi ṅa ; ³⁹ ṅaṣale wo ṅi Naṣibaṭi, naanklonṭ kahilan pneenan ṅa. Naṭaafaraan kala pgut na Naṣibaṭi de. »

⁴⁰ Banṭoonṭ uruha, kē batiink uṭup wi Gamaliyel. Bado kē badu banjañan, ado kē bakob baka itintēl, aṣē ji na baka baṭañna pṭiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kē bayaa.

⁴¹ Banjañan bapēn ṭi uruha, aṣē lilan maakan jibi Naṣibaṭi awinuṭ aji bataanṭ na phaj ṭi katim ki Yetu. ⁴² Unuur unjinti, du Katoh Kawweek ki Naṣibaṭi kēme du itoh yi bañaanṭ, baji bajukanaara jukan, kakuṭ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unyuujuṭ kē Yetu awoonṭ Krittū.

6

Banfiyaaruṭ badat bañaanṭ paaj na alonṭ bado kaṭēnk banjañan

¹ Wal mēnṭan bañaanṭ banfiyaaruṭ Yetu batuma ṭum pya. *Bayuday banjaanṭ baṭiini *ugrek, banaṭa pṇom na banjaanṭ baṭiini uṭup uhebērē, ṭiki baji baṭilma unuur undoli baaṭ bankeṭandēnuṭ bayin baka ṭi wal wi pfah uko ude. ² Kē *banjañan iñeen na batēb baṣē du banfiyaaruṭ bti aji na baka : « Un ṇēnwo i kaduk ulemp wi pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi, kabi pfaaṣ uko ude. ³ An bayiṭun, nadatan ṭi an bañaanṭ paaj na alonṭ banwoonṭ batool ṭi kēṣ ki an bti, bantumuṭ na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na uṣal untuṭa, ṇṭu baka ṭi ulemp mēnṭan. ⁴ Un ṇṣē ṇbi ṇduka duka ṭi pñehan Naṣibaṭi, na ulemp wi pjukan Uṭup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruṭ bti badinan uko wi banjañan bakaṭ: Kē badat Tefan anfiyaari Ajugun maakan akuṭ aṭum na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timonṭ, na Parmenaṭ, na Nikola (ankakuṭ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baṭij baka ṭi kadun ki banjañan, kē

bañehandër baka Naşibaţi abot apaf baka iñen ći ikow.

⁷ Uţup wi Naşibaţi umeetana meetana pya, banfiyaaruŋ ći Yerutalem kë baktuma tum pya, kë batum ći baţeŋan badoo kak aţaş bgah bi Yetu.

Bamob Tefan

⁸ Tefan antumi na bnuura bi Naşibaţi na mnhina mi Naşibaţi aji do iko iñoŋarënaan na mlagre mnweek ći bañaan. ⁹ Kë ći wal mënţ bañaan baloŋ biki *katoŋ kañehanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ći Ulemp biki Bawutanuŋ » baneej blaţar na Tefan. Ʋi bañaan bakan mënţan baloŋ bawo biki Kuren, kë baloŋ bawo biki Alektandriya, baloŋ kë bawo biki Filitiya kë baloŋ bawo biki Atiya. ¹⁰ Ʋi blaţar bi baka baanhilan apënan uţup ujint utool wi Tefan, ćiki aţiini na uşal unţuŋa wi *Uhaaş wi Naşibaţi uwululuŋ. ¹¹ Ukaan kë baluk bañaan baloŋ, kë baji : « Nţiink ñiint i, kë aktup uko uwuţaan ći *Bgah bi Moyit na ći Naşibaţi. » ¹² Baya awuuk bañaan bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kë badëpa ći Tefan amob ayaanaan du *uruha. ¹³ Baţij bañaan baloŋ, kë badaar aji bawoŋ bamaar, aşë ji : « Ńiint annaţuŋ i aji Ʋupa Ʋup buţaan ći uko wi *dko dyimanaan di, na ći Bgah bi Moyit. ¹⁴ Nţiinka kë aji Yetu i *Nataret i aluŋ kafom dko di, kabot kaţët udolade wi *Moyit awuluŋ un. » ¹⁵ Bañaan bti banwoŋ ći uruha bajabana kës, aşë win kaara di nul kë dajeeh ji di *uwanjuţ.

7

Tefan aţiini ći kadun ki uruha

¹ Kë *naşih i baţenan aşë hepar Tefan aji : « Uko wi baţupun  i iwi uwoha manjoonan i? »

² Kë Tefan aşë teem aji : « An bat nt naan na başin naan, natiinkan. *Abraham atemun awo  fa du  taak wi Metopotamiya, ji abi ado kaf t du ubeeka wi Haran. Naşiba i i mnd m ap n awinana da  i kadunul, ³ aji na a : “*Dukan  taak wi nu, na biki katohu, iya  taak wi nji kalu  kayuuju.*”[ ] ⁴ Wi wi Abraham ap nu  du  taak wi bakaldeyen, aya af t du Haran. K  dul di Naşiba i adolnulu , wal wi aşin aneemu , k  ap n abi  i  taak wi naf tu  n a wi. ⁵ Aanwula nin uf t, nin dko dpaf kaho  du  taak m nt, aşë ho a aji alu  kawo ajug  taak m nt ul na pntaali pi nul. Wal wi Naşiba i akdoon kaho  m nt, Abraham ahum aandobi buk. ⁶ K  h nk di di Naşiba i a iini  aji : “*Pntaali pi nul palu  kaya pyaan , balu  kajuukn t n pa  i ulemp, kahajan pa  şubal i een week  baak r (400).*” ⁷ K  nji Naşiba i nş  lu  kaway ş babuk  taak un uu  baka  i pjuuk,  i bu aan bi badoon. *Wa  u  ple, bap n da kabi kad manaan  i  taak wi nho i  wi.*”[ ] ⁸ Wal m ntan wi wi adolu  *bhonar bi na Abraham, a enanaan ba pwala *kat mp, ukaan k  wi abuku  *Itaak, k  awalana kat mp wi akaan  nuur bakre . K  h nk di di *Itaak adolan wi abi n abuk *Yakob, k  Yakob adola ha  na babukul banwoon bateemun i een na bat b bamme tani *.

⁹ « Bateemun bamme tani  baku  *Yotef a a baka wal m nt aşë waapa, k  bannugulu  baya na a Ejiptu. K  Naşiba i aşë wo na a. ¹⁰ Ap nana

---

  **7:3** Ujuni 12.1.   **7:7** Ujuni 15.13-14. * **7:8** Bawoon babuk Yakob i een na bat b, bampaşu  kşini ki Itrayel.

11 ƚi unoor wi nul bti, aŝe ƚena kē awo na uŝal untuƚa, abot adola kē atiinkana du Farawuna naŝih i Ejiptu. Farawuna adola kē awo nantuƚa i Ejiptu bti na i katoƚ ki nul bti. ¹¹ Wal mēntan, kē ubon uweek uŝe wo ƚi Ejiptu bti na ƚi utaak wi *Kanaan ; bañaan kē banoor maakan, kē bateemun baankak aka uko ude. ¹² Wi Jakob atiinkuƚ kē baji uko ude uwo du Ejiptu, aŝe yil da uyaas uteek, bateemun. ¹³ Uyaas utēbantēn, wi bakakuƚ, kē *Yotef abi meeƚana ƚi babuk aŝin. Hēnk, kē Farawuna aŝe me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef aŝaan ado kē bayaarad Jakob aŝin na bayiƚul bti. Bukal bti bawo iñeen paaj na uloƚ na kañeen (75). ¹⁵ Kē hēnk di Jakob ayaan du Ejiptu, kē dul di di ayaan akeƚna ul na bateemun bammeeƚaniin. ¹⁶ Bajej baka wal mēnt añooƚ du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dloƚ di Abraham abiiƚ anug na itaka ƚi babuk Emor du Fikem.

¹⁷ « Kē wal wi uko wi Naŝibaƚi ahoƚuƚ Abraham ubanuƚ ƚi pdolana, pntaali pi nun paƚumi, aŝe ƚuma ƚum pya ƚi Ejiptu. ¹⁸ Hēnk di naŝih aloƚ abiiƚ aneejan pŝih, anwoon aantēnkber atiink kē baƚiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naŝih mēnt aƚu mntit mi nul bti ƚi phajan pntaali pi nun, kadoo ƚu baka bafēl bapoƚ bambaan abuka buka bakeƚna. ²⁰ Wal mēntan wi wi *Moyit abukiin, kē Naŝibaƚi aŝe *ƚala*. Aboot kli kwajanƚ du katoƚ baka. ²¹ Wi baŝaan añooƚa afēl, abuk Farawuna ñaaƚ kē aŝe jeja, akuŝ ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi bañaan biki Ejiptu, abot awo ñaan naweek ƚi uko wi ajaan ado na wi ajaan aƚup.

²³ « Wi Moyit akaan ƚŝubal iñeen ƚbaakēr, kē uŝal wi pya pwin bayiƚul baitrayel kē uŝe bi ƚi a.

24 Wi akyaan, awin ñiinṭ alon i utaak wi Ejiptu kē akhajan ayiṭul, kē ayeenkara, afiṇ ñiinṭ i Ejiptu, alukandëra. 25 Aṣal kē bayiṭul bame kē Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a, aṭij baka mbuur, kē baṣë wo baam-mee. 26 Wi unuur ujintuṇ, awin baitrayel batëb kē bakgut aṣë neej pwayëṣ ado na pkakan baka ṭi plooman aji na baka : “An biki, nabootuṇ abaa ṇom we ba?” 27 Kē anwoonṇ ṭi phajan atëntul un aṣë wuuk Moyit aji na a : “In aṭu'iinṇ pwo naṣih na nawayëṣ ṭi un ba? 28 Om iṇal kafinṇ jibi ifiṇuṇ ñiinṭ i Ejiptu takal?” 29 Wal wi Moyit atiinkuṇ uko waṇ, aṣë ṭi, aya pyaanṭ du utaak wi Madiyan, di abiinṇ akaana bapoṭ biinṭ batëb.

30 « Wi aṭoonṇ da, ado ṇṣubal iṇeen ṇbaakër, kē **uwanjut, uṣë pën awinana ṭi bdoo blonṇ bankyiki ṭi bgof du bnkan banṇogunṇ pnkuṇ pi Finayi.* 31 Moyit aṇoṇar ṭi uko wi awinuṇ aṣë ṇog pten bnuura, kē pdiim pi Ajugun paṣë tiinkana aji : 32 “Nji dwoonṇ Naṣibaṭi i bateemu, Naṣibaṭi i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alënk wal mënṭ akat kat aankak aṇoom pten. 33 Kē Ajugun aṣë jaka : “Wohṣën iṣapaat, dko di inaṭuṇ duṇ dayimani. 34 Aa, dwin mnhaj mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mntëg mi baka, aṣë wala pbuuran baka. Hënkunṇ biini, dnjal kayilu du Ejiptu.”[✧]

35 « Moyit mënṭ i baitrayel babinṇ apok aji na a : “In aṭu'iinṇ pwo naṣih na nawayëṣ? Ul i Naṣibaṭi akaanṇ ayil awo naṣih na nabuuran i baka. Naṣibaṭi aṭëpna ṭi uwanjut wi awinuṇ ṭi bgof bankyikuṇ ayilna a. 36 Kē ul akaanṇ apënan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iṇoṇarënaan du utaak mënṭ,

✧ 7:34 Ppën 3.1-10.

na wi bakmuurunj *bdëk bjeenkall na du bnkan, nşubal iñeen nbaakër. ³⁷ Ul Moyit ajakunj na baitrayel aji : “Naşibaţi alunj kapënan şi bayıtan naţuparul alonj ji nji pa an.” ³⁸ Wi bateemun bayıtunj du bnkan ul kak abananunj baka uţup wi uwanjuţ uţiiniñ na a du pnkunj pi Finayi. Aa, ul ayeenkunj nşup ni ubida, awulun.

³⁹ « Kë bateemun başë bi wo baandi ptiinka, apoka, aşë njal pkak du uţaak wi Ejiptu. ⁴⁰ Baji na *Aaron : “*Ţakun başibaţi bankdoonj kapoş şi kadunun, Moyit i ampënanunj un du Ejiptu, ñaan aamme jibi aţëpi.*” ⁴¹ Ţun nnuur mënţ, kë başë Ţak ubay, ado pa wa pgur, aşë lilandër ulemp wi iñen yi baka maakan. ⁴² Kë Naşibaţi aşë dek baka feţ awut baka kë bakdëman njah ni baţi, jibi *baţupar Naşibaţi bajakunj:

“An bañaanj biki *İtrayel, nji i i nafiñarunj abot ado bţeñan

bi pntuni pi nntaam nşubal iñeen nbaakër du *pndiış i?

⁴³ *Kadunj ki Molok naşibaţi i nan ki nakunjiñ ka, na ptu pi Refan naşibaţi i nan annaamunj ujah yul yi naţakunj abot akak adëman.*

Ukaanj kë nji kadolan naya pjuuk dko dlow danţëpunj uţaak wi Babilon.”

⁴⁴ « Hënkunj şi uko wi *kaloona kanjaanj kadi-iman kë Naşibaţi awo da, kul ki bateemun bam-meţaniñj babiñj awoonaan du bnkan : Moyit ado kë baboman ka jibi Naşibaţi ajakulunj, aji na a ado ka kanaam ji ki awinunj. ⁴⁵ Wi babuk baka bayeenkunj ka, aşë ya na ka aneejan du ntaak ni bayeenkunj wal wi Yotuwa awoonj şi pşih, wi Naşibaţi adookunj bañaanj biki ntaak mënţ şi kadun

ki baka. Kë kaloona mēnt kawo da te wal wi *Dayiṭ abiiṅ aneejan p̄sih. ⁴⁶ Dayiṭ aṅalana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, aṣē ñehan aji aṅal pdo baniwa katoh pa a, ul Naṣibaṭi i Yakob. ⁴⁷ Kē *Falomoṅ aṣaaṅ abi niwa katoh mēnt.

⁴⁸ « *Andēmuy Maakan kē aṣaaṅ awo aanji fēt ṭi itoh yi iñen yi bañaan bajen ibomanuy. Jibi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuy:

⁴⁹ *“Baṭi bawoon p̄buuṣiin pi naan*

Kē mboṣ manwo di mnpafni ihoṭ yi naan

Ajugun aji : Katoh kanaam hum ki ki nakniwnuy ba, kē ṭuy dakwoon dko dnoorfēnaani di naan ba?

⁵⁰ *Mēnt kañen ki naan kapaṣuy iko yi bti i?” »*

⁵¹ Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badēnēt ṅhaaṣ, nadēnēmi,† akuṭ apok *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, nawoha ji bateeman. ⁵² Ahoṅ ṭi baṭupar Naṣibaṭi i i bateeman bawoon baanhajani ba? Badoo fiṅ bambiiṅ aṭup ubi wi Ñaaṅ Natool. An nawul Ñaaṅ Natool mēnt kē bafiṅi. ⁵³ An nanyeenkuy Bgah bi Naṣibaṭi bantēpnuy ṭi ṅwanjut, napok p̄taṣ ba. »

Batap Tefan mnlak afiṅ

⁵⁴ Wi bañaan biki *uruha batiinkuy haṅ, aṣē deebaṭēr Tefan bnuura ado dumrēn iñiiṅ. ⁵⁵ Kē Tefan ul, i *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneejuy, atum, aṣē jaban kēṣ du baṭi, awin pdēm pweek pi Naṣibaṭi, kē Yetu anaṭ ṭi kañen kadeenu ki Naṣibaṭi. ⁵⁶ Kē aji : « Natenan dwin baṭi, kē bawo bhaab, kē *Abuk Ñiint aṣē naṭ ṭi kadeenu ki Naṣibaṭi. »

---

† **7:51** Bapiit aji bañaan « baanwalan ṅhaaṣ na ibaṭ katēmp » bawo ji banwoon baanfiyaari, baanji batiink Naṣibaṭi.

⁵⁷ Wal mēnt̄ kē bašē huuran maakan anēt̄ ibaṭ̄ yi baka. Wi wi bašaan̄ adēpa ṭi a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apēnan ṭi ubeeka, ajun ptapa m̄nlaak. Bankn-tapulun̄ m̄nlaak mēnt̄an bahankan imiṣa yi baka naṭaṣa alon̄ anwoon̄ katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi bakta-pulun̄ m̄nlaak hēnk, kē Tefan ašē ñehan Našibaṭi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaṣ wi naan. » ⁶⁰ Wi wi ašaan̄ anup̄ ašē huuh maakan aji : « Ajugun, kṭo kafēn baka p̄juban pi badolon̄ pi. » Wi akjakun̄ han̄ ašē jēmṣa.

8

¹ Kē *Fawul adinan ṭi uko wi bafiṇun̄ Tefan.

Uyaaṣ uteek wi bahajanun̄ banfiyaarun̄

Unuur mēnt̄an, bajun phajan maakan banfēt̄un̄ Yerutalem aṭiyaar Yetu, kē bukal bti bawayṣēr̄ ṭi ṇṭaak ṇi *Yuda na *Famariya kē *banjañan ṭañ badukiin̄. ² Bañaan̄ balon̄ banjaan̄ badēman Našibaṭi kē bamoy Tefan, ašē ṭēga ṭi pkeṭul. ³ Kē *Fawul ul, ašē wo ṭi phajan maakan p̄ntuk pi banfiyaarun̄ bti, aji neej ṭi itoh, kamob biin̄ṭ na baat̄ kawat ukalabuṣ.

⁴ Kē banwayṣēr̄un̄ bukuṇ̄ bašē ñaay na utaak, aṭup̄ Uṭup̄ Ulil Unuura.

Filip aṭup̄ Uṭup̄ Ulil Unuura du Famariya

⁵ Kē Filip, aya du ubeeka ulon̄, ṭi utaak wi *Famariya, ašē jun pṭup̄ bañaan̄ uko wi *Krittu. ⁶ Wi bañaan̄ bti batiinkun̄ iko iñon̄arēnaan yi Filip adolon̄ abot awin ya, bamēban uko wi aktupun̄. ⁷ Kē hēnk di di ṇṭaayi ṇṭum ṇapēnun̄ ṭi bañaan̄ biki

ɲaneejuŋ, awuuh maakan, banɕakmuŋ na bankji-inkuŋ baɕum kɛ bajebi. ⁸ Ʋi ubeeka mɛntɕ baɲaaŋ balilan maakan.

⁹ Ʋiintɕ alon i bajaan bado Fimonɕ anjonuŋ Ʋi ubeeka mɛntɕ awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do baɲaaŋ kaɲonɕar maakan. Ahomp aji awo ɲaaŋ naweek, ¹⁰ kɛ baɲaaŋ baɕum baktiinka, bampoɕi na baweek. Baji baji : « Ʋiintɕ i awo mnhina mi Naɕibaɕi, mi bajaan bado mnweek. » ¹¹ Baɲaaŋ batiinka, Ʋiki ajon kaɲonɕarɛn baka na dayaamu di ajaan ado. ¹² Kɛ hɛnkuŋ baɲaaŋ baɕɛ fiyaar Filip anjaan aɕup *Uɕup Ulil Unuura wi *Pɕih pi Naɕibaɕi na wi Yetu Krittɕ. Banfiyaaruŋ bti, biintɕ na baatɕ, badolan *batitmu. ¹³ Kɛ Fimonɕ ul Ʋi uleeful akak afiyaar, adolan batitmu abot abi duka duka Ʋi pɕaɕ Filip. Wi awinuŋ iko iɲonɕarɛnaan na iko yi mnhina inkdolaniin, aɲonɕari.

¹⁴ Wi *banjaɲan du Yerutalem batiinkuŋ kɛ baji baɲaaŋ biki Famariya bayeenk Uɕup wi Naɕibaɕi, bayil da *Yowan na Fimonɕ Piyeer. ¹⁵ Wi babanuŋ, baɲehan Naɕibaɕi pa banfiyaaruŋ, *Uhaaɕ wi Naɕibaɕi uhilna uwala Ʋi baka, ¹⁶ Ʋiki uundobi wala Ʋi nin alon Ʋi baka. Badolan ɕaɲ batitmu Ʋi katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimonɕ Piyeer na Yowan baɕaan apaf baka iɲen Ʋi ikow, kɛ Uhaaɕ wi Naɕibaɕi uwala Ʋi baɕamari.

¹⁸ Wi Fimonɕ aɕaan awin kɛ Naɕibaɕi awul Uhaaɕ wi nul baɲaaŋ wi banjaɲan bapafuŋ baka iɲen, aɕij itaka aɕɛ ji na baka : ¹⁹ « Naɕenaan nji kak phina mɛntɕ nkak nhilna ɲaaŋ i nji mpafuŋ iɲen, ayeenk Uhaaɕ wi Naɕibaɕi. » ²⁰ Kɛ Fimonɕ Piyeer aɕɛ teema aji : « Ʋɛpan iya ikeɕ du, iwi na itaka yi nu, wi iɕaluŋ

aji ihilan kanug na itaka uko wi Naşibaţi ajaan aţen  en. ²¹ Iinka nin kafah  i uko unkt epun  i, uhaaş wi nu uunjint  i kadun ki Naşibaţi. ²²  a aan mn ot mi nu, i ehan Ajugun : Ahinan kalun kamiiru uşal uwu aan umbiin  i iwi wun. ²³ Dwin k  iwo na bkujar na uhaaş wi bu aan aku  ahot  i pekadu! » ²⁴ K  Fimon  ş  ji na bi Fimon Piyeer na Yowan : « Na ehand eraan Ajugun an  i nleefan, iko yi najakun yan iwutna kaban n. »

²⁵ Wi Fimon Piyeer na Yowan ba upun uko wi bameen  i Ajugun, wi baktupun u up wi nul,  ş  kak Yerutalem.  i bgah, ba up U up Ulil Unuura  i n    n tum n  Famariya.

Filip na namali i na ih n a  i Itiyopiya

²⁶ *Uwanjut wi Naşibaţi u ini na Filip, aji na a : « Yaan umban wi btamma u, du bgah banjaan bawoona Yerutalem kawala Gata, nin alon aanwo  i ba » ²⁷ K  Filip  ş  tool. Wi wi ayitun na n int alon i Itiyopiya anwoon namali i Kandaki na ih n a  i utaak m nt*. Niint m nt awoona Yerutalem di ayaan pyaan  i pd man Naşibaţi, ²⁸ a i . A o  i ukaaru wi nul wi n p l nt n kpulun  ş  leyir uko wi Itayi *Na upar Naşibaţi apiitun.

²⁹ *Uhaaş wi Naşibaţi k  u   ji na Filip : « Yaan imob ukaaru wundu. » ³⁰ K  Filip a ii, a og wa,  ş  tiink namali k  akleyir uko wi Itayi Na upar Naşibaţi apiitun,  ş  hepara : « Imeha uko wi ikleyirun h nk i? » ³¹ K   ş  teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. »

* **8:27**  i ugrek awo n aan i baka un, baji baka  wal m nt banjaan balempar na ih n a . Anka aniin aanhil pkak  i bgah bi bayuday.

Wi wi aŝaan ado kë Filip apaya ƚi ukaar u aŝo, aňoga.

³² Dko di Ulibra wi Naŝibaƚi di akleyiirun ƚii ƚi, ƚaji
:

« *Ji unkaneel wi bakňooƚun pya kafin*

*Ji unkaneel umpoƚi ƚi kadun ki napuunk wa,†
Henk ƚi ƚi ajaan ayompan mntum.*

³³ *Baneenana unwoon wi nul, ƚi pwalan bkowul.*

*Ubida wi nul upen ƚi umundu wi
In aklun kakakalësh pntaali pi nul? »*

³⁴ Kë namali aŝe hepar Filip aji : « Dkooƚu kooƚ
ƚupaan nãaan i Naƚupar Naŝibaƚi aƚiiniyaanun henk? Ul
ƚi uleeful a këme alon? » ³⁵ Kë Filip aŝe ƚepna ƚi
umpiitun wun, aƚupa *Uƚup Ulil Unuura wi Yetu.

³⁶ Wi bakyaan na bgah, aŝe ban ƚi dko di meel, kë
namali aŝe ji na a : « Meel mii mi, we uneenanun
ndolan *batitmu ba? » [³⁷ Filip aji : « Woli ifiyaar
na uhaaŝ wi nu bti, ihilan kayeenk batitmu. » Kë
namali aŝe teem aji : « Aa, dfiyaar kë Yetu *Krittu
awo abuk Naŝibaƚi. »]

³⁸ Namali ado kë banaŝan ukaar u, kë bawala
bukal batëb bti ƚi meel, kë Filip adola batitmu. ³⁹ Wi
bapënun ƚi meel, kë Uhaaŝ wi Ajugun uŝe jej Filip,
kë namali aankak awina. Namali aya na bgahul
alilan maakan. ⁴⁰ Kë ul Filip, aŝe winana du
ubeeka wi Atot aŝe ƚup Uƚup Ulil Unuura ƚi nbeeka
bti ni aƚepnun te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar henkun Yetu Krittu

¹ Wal mënŝan, kë *Fawul aŝe bi duka duka ƚi pbëg
baŝaŝar Yetu, abot ala pfin baka. ² Aya ahepar

† **8:32** Baji bapuunk nkaneel, kajej pfaal kaŝiirna ilaã.

*naših i baṭeṇan kē awula uworda umpiitun pa baweek biki *katoḥ kañehanaani du Damat. Fawul aṇal kaya kaṭenk baṭaş bgah bi Yetu du Damat, biint kēme baat, kamob baka kañoot Yerutalem.

³ Wi akyaan ṭi bgah ado ten Damat, ṭi dko mēnt bjeehi bweek banwoonun baṭi kē başē mara mara agura, ajeehana. ⁴ Kē aşē jot ṭi mboş aşē tiink pdiim plon kē pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kē ikhajanaan ba? » ⁵ Fawul kē aşē hepar aji : « Iwi in ula ba, Ajugun? » Kē aşē teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanun. ⁶ Kē nşē ji inaṭa, ineej ubeeka baya kaṭupu uko wi iwoon kado. »

⁷ Bangakandērun bayaaş na a banat, baanhilan bṭup ṭiki balēnk maakan : baji batiink pdiim, bē baanji bawin nin ṇaan alon. ⁸ Fawul anaṭa ṭi mboş ahaabēş kēş aşē wo aankak awin nin ukoolan, batēntul baṭijana ṭijan aneejanaan Damat, ⁹ kē aṭo da ṇnuur ṇwajanṭ aandee, andaani akuṭ aduka nakuul.

¹⁰ Kē uşē ka ṇiint alon naṭaşar Yetu i bajaan bado Ananiyat anwoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kē aji na a : « Ananiyat! » kē ahepni'a aji : ¹¹ « Ajugun, nji wi. » Kē Ajugun aşē ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoḥ ki Yudaṭ, ṇaan i bajaan bado Fawul, awo i utaak wi Tartuṭ. Awo da añehan Naşibaṭi, ¹² aşē ka mnwin awin, ṇaan alon i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa iñen akakna ado kawin. » ¹³ Ananiyat ateema aji : « Ajugun, dtiink kē bañaan baṭum baṭtiiniyaan buṭaan bi adolon bañaan banfiyaarun du Yerutalem. ¹⁴ Kē ṭi Damat ṭi, *baṭeṇan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiitun, wi ahilni kamob bañaan bti bankdēmanun uko wi tu. » ¹⁵ Kē Ajugun aşē jaka : «

Yaani, ddat ñiint mēntan un, pa adolēn mmeētana ti banwoon baanwo bayuday, ti baših biki baka, na ti *bayuday. ¹⁶ Dluḡ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoon i kahaj bti pa nji. » ¹⁷ Kē Ananiyat ašē ya wal mēnt, aneej du katoh, apafa iñen ašē ji : « Fawul ayiṡ naan, Ajugun Yetu, ampēnuḡ ti kadunu du bgah bi iktēpnun, ayilnuḡ, ikakna ido kawin, ikuṡ itum na *Uhaaš wi Našibaṡi. » ¹⁸ Ti dko mēnt iko ji ipepat ikanša ti kēš ki nul ajot, kē akak awin bnuura. Wi wi anaṡiin ayeenk *batitmu. ¹⁹ Wi adeen, kē uleef ukak na a.

Fawul aṡup Uṡup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aṡo na baṡašar Yetu biki Damat ḡnuur ḡlonḡ. ²⁰ Aandoo kak ayoonk ašē neej ti *katoh kañehanaani ki bayuday aṡup aji Yetu awoon Abuk Našibaṡi. ²¹ Bañaanḡ bti banktiinkuluḡ bañoḡar ašē ji : « Mēnt ul ti uleeful awoon du Yerutaalem ado na bañaanḡ bti bankdēmanuḡ Yetu mēnt i? Aambi bi pmob baka kañoṡ du *baṡeḡan baweek i? » ²² Kē Fawul ašē tamanaara taman ti pdiiman *bayuday biki Damat banwoon baanhilana pnēt, kē Yetu awoon Krittū. ²³ Wi ḡnuur ḡlonḡ ḡaṡeḡunḡ, kē bayuday balonḡ bašē tiinkar pa pfiḡ Fawul. ²⁴ Kē ašē me uko unkbomanderuḡ. Badoo kak kak aji bayeḡ ilēman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafina. ²⁵ Unuur ulonḡ na utejan baṡašar Yetu kē baṡu'a ti pkaar pwEEK*, aṡēpana ti bhēr blonḡ banwoonḡ ti uniw, awalana uniw unfooyunḡ ubeeka. Wi wi ašaḡ atool pya Yerutaalem.

Fawul akak Yerutaalem

* **9:25** Pkaar pawo kakah kaweeek.

26 Wi *Fawul abanuŋ Yerutalem, ado na pnaakiir na baŋaŋar Yetu kē baŋaŋ mēnt, baŋe ɸi a, ɸiki baanfiyaar aji akak aŋaŋ Yetu na manjoonan. 27 Kē Barnabat aŋe yeenka wal mēnt, adiimana *banjaŋan. Wi wi abaan akakalēŋ baka jibi Fawul ayiti na Ajugun ɸi bgah, kē aɸiini na a, na jibi aɸupuŋ na mntēŋ uɸup wi Yetu du Damat. 28 Wal mēnt kē aŋe bi duka duka ɸi pŋaay na baka ɸi Yerutalem aɸup na mntēŋ uɸup wi Ajugun. 29 Aji ɸiini na *bayuday banjaan baɸup *ugrek, kateŋ na baka, kē bukun baŋe do na pba na a. 30 Wi baŋaŋar Yetu bameeŋ uko waŋ aŋe ŋooɸa ubeeka wi Kaytaraya, kē dul di di bayaan adolna kē aya ubeeka wi Tartut.

31 Pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu pawo wal mēnt ɸi bnuura ɸi uɸaak wi *Yuda bti, ɸi *Galilay na ɸi *Tamariya. Payaha ya kadun ɸi ptiink Ajugun. *Uhaaŋ wi Naŋibaɸi utēŋɸēn banfiyaaruŋ Yetu, kē baktiink Ajugun, abot atuma tum na ŋnuur nuur.

Fimonŋ Piyeer ajeban Ayne du ufēɸ wi Luda

32 Kē wal mēnt, Fimonŋ Piyeer, jibi ajaan aŋaay na baŋaŋ, aŋe wala du banfiyaaruŋ Yetu banfēɸuŋ du Luda. 33 Aɸēnk da ŋiint alon i bajaan bado Ayne anɸakmi awo ɸi kaliŋa ŋŋubal bakreŋ. 34 Kē Fimonŋ Piyeer aŋe jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, naɸiin iboman kaliŋa ki nu bdidi'u! » kē anaɸa ɸi dko mēnt. 35 Baŋaŋ bti biki Luda na biki ufēɸ wi Faronŋ wi bawinuluŋ, aŋe fiyaar Ajugun.

Fimonŋ Piyeer anaɸan Tabita ɸi pkeɸ du ubeeka wi Yope

³⁶ Ñaaṭ alon naṭaṣar Yetu i bajaan bado Tabita (katim kan kawoon ṭi uṭup *ugrek Dorkat: dawoon ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo ñaaṭ anjoobi bkow, aji ṭenka ṭenk bajuuk, kado bnuura. ³⁷ Amaak ṭi ṇnuur mēnt akeṭ. Wi bañowuṇ puum aṣē jej pa apayan du meet di bko duuṭ†. ³⁸ Jibi Luda dañogun na Yope, baṭaṣar Yetu kē batiink kē Timon Piyeer awo da, aṣē yil da biint batēb aji na baka baya baji na a abi hēnkuṇ. ³⁹ Anaṭa ṭi dko mēnt aya na baka. Wi abanuṇ, badola kē apaya bko duuṭ. Baaṭ bayoṭ bti banaṭ ṭi kadunul awooni abot ayuuṇ imiṣa yi Tabita abiin alēt wi ahojuṇ na baka. ⁴⁰ Timon Piyeer ado kē bapēnan bañaan bti, aṣē ṇup añehan Naṣibaṭi. Wi awugṣiin ataṇ na puum aṣē ji : « Tabita naṭiin. » Ahaabēṣ kēṣ, kē wi awinuṇ Timon Piyeer, aṣē naṭa aṭo. ⁴¹ Timon Piyeer kē aṣē wula kañen aṭenka pnaṭa, aṣē du baaṭ bayoṭ, na banfiyaaruṇ bandukiin adiiman baka kē awo najeb. ⁴² Bañaan bti ṭi Yope batiink uko unṭepuṇ, kē batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. ⁴³ Timon Piyeer afēṭ du Yope ajon du uko ñiint alon nalemp injan anwoon katim ki Timon.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

¹ Ñiint alon i bajaan bado Korneliyut, awo ṭfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iñeen-week du pntuk pandu'aniin Itali. ² Ñiint an aji dēman akuṭ afiyaar Naṣibaṭi ul na biki kato-hul bti. Aji ṭenk bajuuk *bayuday abot aji ñehan

---

† **9:37** Wal mēnṭan, baji baniw itoh, kapaf, imeeṭ ilon kawo bko duuṭ.

Naşibaţi unuur undoli. ³ Unuur ulon na pnak, kaya ŋwoori ŋwajanŋ, Naşibaţi ahaabşa kęş kę awin bnuura *uwanjut wi Naşibaţi ulon kę ubi aneej du katohul aşę ji na a : « Korneliyut! » ⁴ Kę Korneliyut aşę jaban uwanjut kęş, alęnk aşę teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kę uwanjut uşę teema aji : « Naşibaţi atiink pńehan pi nu akuŋ awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aanŋilmi'u. ⁵ Hęnkuŋ yilan biinŋ balon du Yope ido ŋiinŋ anwoonŋ Timonŋ andu'aniinŋ Piyeer, abi. ⁶ Awo nayaanŋ i ŋiinŋ alon anwoonŋ Timonŋ kak aşę wo nalemp injan, anfętuŋ du kakab bdęk. »

⁷ Wi uwanjut unŋiiniinŋ na a uyahanŋ ya, kę aşę du balemp batęb biki katohul na nangoli alon ŋi biki aşıhunŋ anfiyaaruŋ Naşibaţi maakan, abot aji lemp du uko Korneliyut. ⁸ Aŋup baka uko unŋępuŋ bti aşę yil baka kę baya Yope.

⁹ Wi unuur ujınŋuŋ, kę bayili bakya na bgah, adoo ŋog Yope. Timonŋ Piyeer apaya wal męnŋ ŋi uşanŋ* ańehan Naşibaţi, wal męnŋan unuur udiinŋi. ¹⁰ Kę ubon uşę de a kę ańal pde. Wi bawoonŋ ŋi pjuņa, Naşibaţi ahaabęşa kęş kę aşę mara mara awin ¹¹ baţi kę bawo bhaab, kę uko ulon uşę wala ŋi mboş, unnaami kaloona kaweeek kantaniinŋ ŋi imbiint ibaakęr. ¹² Nńtaam ŋi katoh na ŋi uŋteh bti, ŋankpuliinŋ na ŋankyıtuŋ, ŋawo ŋi ka meet. ¹³ Kę aşę tiink pdiim plonŋ kę pakjaka aji : « Timonŋ Piyeer, naŋiin, fińan ŋa, ide. » ¹⁴ Kę aşę teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniinŋ, męmbaanŋ kadeha uko wi *Bgah baneenanuŋ kęme uko uŋop ulon. » ¹⁵ Kę

---

* **10:9** Itoh iji iwo na dko dlon du bko duuŋ, dandaanŋuŋ, di ŋaan ahiniinŋ kaŋo, kęme kapinŋ.

pdiim pakak ajaka : « Uko wi Naşibaţi adinanuñ ñaan ade, mēnt̄ iwi iwoon̄ kaji uţopi. » ¹⁶ Pdiim paţiini na a hañ nyaaş ñwajanţ, kē kako kaşē pula, akak baţi.

¹⁷ Ahum kaşal uko wi Naşibaţi aňaluñ kaţupa, kē bayili biki Korneliyut bankrabuñ uko Fimoñ nalemp injan başē wuj ţi plēman. ¹⁸ Bahuuran kameena me Fimoñ andu'aniin̄ Piyeer awoha nayaant̄ i katoh mēnt̄.

¹⁹ Fimoñ Piyeer ahum kaşal uko wi awinuñ, kē *Uhaaş wi Naşibaţi uşē ji na a : « Biint̄ bawajanţ buk bukuñ ala'u. » ²⁰ Waliin hēnkuñ igakandēr na baka naya, işē iwut kaţaaf nin ukoolan, ţiki nji dyiluñ baka. ²¹ Kē Fimoñ Piyeer awala ayit na bañaan̄ mēnt̄an. Aji na baka : « Nji wi. Dwoon̄ ñaan̄ i naklaan̄. We uţjanañ? » ²² Bateema aji : « Naweeek i bangoli, Korneliyut, ñaan̄ natool, anfiyaaruñ Naşibaţi, kē bayuday bti bamagana, ayiluñ un. Uwanjut wi Naşibaţi ulon̄ ujakuñ na a aji awo kadu'u du katohul katiinku iţupa uko wi iwoon̄ kaţupa. » ²³ Fimoñ Piyeer aneejan baka ţi katohul, ado baka kē bawo bayaant̄ biki nul.

Wi nfa mambanuñ, kē Fimoñ Piyeer aşē gakandēr na baka, ul na bañaan̄ balon̄ biki Yope banfiyaaruñ Yetu. ²⁴ Aban Kaytaraya na baka ţi unuur utēbant̄en. Korneliyut adu bayiţul na banohul biki kaţēb, kē baţo pyoonk baka. ²⁵ Wi Fimoñ Piyeer abanuñ ţi katoh, Korneliyut kē aşē naţa ţi dko mēnt̄ aya ayit na a, ajot ţi ihoţul, adēmana. ²⁶ Fimoñ Piyeer ajaka : « Naţiin̄ » aşē ţēnka kē anaţaa, abaa ji na a : « Nji dwo ñaan̄ najēn̄ ji iwi. » ²⁷ Aţiini na a, aşē neej, awin bañaan̄ baţum

banṭoon ašë ji na baka : ²⁸ « Name kë pnaakiir na banwoon baanwo bayuday, këme pṭo na baka paneenan ṭi nja bayuday. » Kë Našibaṭi ašë dolën nji ṭi uleef wi naan, kë nyikrën kë pnaakiir na ñaan anwoon aanwo nayuday paanwuṭi.

²⁹ Ukaan kë wi idu'ënuṭ, kë mbi kabi bi, bë mënṭaaf ṭaaf nin ukoolan. Dṅal hënkuṭ kame uko wi iduurni. ³⁰ Korneliyut kë ašë teema aji : « Udo ṅnuur ṅwajanṭ, ji woori wi nji kaṭupun na iwi hënk, kañog ṅwoori ṅwajanṭ ṅi pnak, dṭo añehan Našibaṭi du katoḥ ki naan. Kë ñaan alon anknuurun ašë mara mara apën ṭi kadun ki naan ³¹ ajakën : “Korneliyut, Našibaṭi atiinku akuṭ aleš jibi ijaan kṭënk bajuuk. ³² Yilan keeri du Yope baya bado ñiinṭ anwoon Fimonṅ andu'aniinṅ Piyeer abi ṭi. Awo nayaanṭ i katoḥ ki Fimonṅ nalemp injan anfëṭunṅ du kakab bdëk.” ³³ Ṭi dko mënṭ, kë nyil kë badu'u, kë idinan abi aṭënkun ṭi. Hënkuṭ ṅṭo ṭi kadun ki Našibaṭi un bṭi, katiink iko bṭi yi Ajugun ajakuṅ ibi iṭupun. »

Fimonṅ Piyeer aṭup Korneliyut na bayiṭul Uṭup Ulil Unuura

³⁴ Kë Fimonṅ Piyeer ašë ṭiini na bañaan aji : « Dbaan ayikrën kë Našibaṭi aanji paṭšër. ³⁵ Kë ṭi utaak undoli woli ñaan aṭiyaara akuṭ aṭaš bgahul aji wo na a. ³⁶ Awul uṭup wi nul bañaan biki *Itrayel : *Uṭup Ulil Unuura wi mnjeeh ṭi Yetu *Kriṭtu, ul anwoon Ajug bañaan bṭi. ³⁷ Name iko inṭëpunṅ bṭi ṭi *Yuda ; ijunna *Galilay, wi *Yowan aṭiiniyaanunṅ *batitmu aba. ³⁸ Name Yetu mënṭ ampënnunṅ *Nataret, nawin jibi Našibaṭi adatulunṅ awula *Uhaaş wi nul na phina. Name kak kë

añaay na dko bti ado bnuura, ajeban bañaan biki *Untaayi Uweek uknooranun, ŧiki Naŧibaŧi awo na a. ³⁹ Kë nja nwo bamaar biki uko wi adolonun bti ŧi Yerutalem na uŧaak wi *bayuday bti. Ul, i bafinun wi bapanulun ŧi pmul. ⁴⁰ Ul, Naŧibaŧi anaŧana ŧi pkeŧ ŧi unuur uwajanŧen aŧe diimana bañaan. ⁴¹ Mënŧ bañaan bti bawinulun, un ŧaŋ biki Naŧibaŧi ajonun ndati, aji nwo bamaar, un nndaanun akuŧ ade na a, wi anaŧiin ŧi pkeŧ. ⁴² Kë aŧe ji na un nŧup bañaan uko wi nmaarun: Ul kak i i Naŧibaŧi adatonun aji awo nawayeŧ bŧup i bañaan bajeb na bankeŧun. ⁴³ Ul kak Yetu i i *baŧupar Naŧibaŧi bti baktiiniyaanun wi bajakun: Nnaan anfiyaarulun, ŧi mnhina mi Yetu mënŧ ipekadu yi nul iji ipen bti. »

Uhaaŧ wi Naŧibaŧi uwala ŧi banwoon baanwo bayuday

⁴⁴ Fimonŧ Piyeer ahum kakakalëŧ iko yun, kë *Uhaaŧ wi Naŧibaŧi uŧe wala ŧi bañaan bti banktiinkun uŧup wi nul. ⁴⁵ *Bayuday banfiyaarun baññoŧanulun bañoŧar maakan, wi bawinun kë Naŧibaŧi adoo ŧen banwoon baanwo bayuday Uhaaŧ wi nul, ŧiki ⁴⁶ batiink baka, kë baktup nŧup nmpaŧi akuŧ adëman Naŧibaŧi. Fimonŧ Piyeer akak aŧiini na baka aji : ⁴⁷ « Nnaan alon akak ahinan kaneenan bado bañaan biki *batitmu i? Bukal banyeenkun Uhaaŧ wi Naŧibaŧi ji nja. » ⁴⁸ Piyeer ado kë bado baka batitmu ŧi katim ki Yetu, kë bañaan bakak añehana aji aŧo da nnuur nlon.

11

Fimonŧ Piyeer akakalëŧ biki Yerutalem uko wi aw-inun

1 *Banjañan na banfiyaaruñ Yetu bti banwoon ò *Yuda batiink kè banwoon baanwo bayuday badoo kak afiyaar Uṭup wi Naṣibaṭi. 2 Wi Fimoñ Piyeer akakuñ ubeeka wi Yeruṭalem, *bayuday banfiyaaruñ kè baṣè ñoman na a aji : 3 « Ibaa do do hum adoo neej ò itoh yi banwoon baanwo bayuday, ade na baka ba? »

4 Kè Fimoñ Piyeer aṣè jun pkakalèṣ baka bnuura iko jibi iṭèparuñ du ujuni. 5 « Dbi wo du ubeeka wi Yope aṅehan Naṣibaṭi, kè aṣè haabṣaan kèṣ kè nwin uko uloñ kè uwalnaana baṭi, uwo wo ji kaloona kaweeek kantananiiñ ò imbiint ibaakèr, kè kabi awala aban ò nji. 6 Djaban ka kèṣ, aṣè win ò ka meet ṅntaam ṅi katoh na ṅi uṭeeh bti, ṅanjaan ṅapula na ṅanjaan ṅayiṭ, 7 aṣè tiink pdiim plon kè pakji na ṅi : “Fimoñ Piyeer, naṭiin, fiṅan ṅa, ide!” 8 Kè nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, uko wi bgah baneenanuñ kème uko uṭop uloñ umbaan kaneejarèn mntum.” 9 Kè pdiim pakak apèna baṭi aji : “Uko wi Naṣibaṭi adinanuñ pde, mènṭ iwi iwoon kaji uṭopi.” 10 Udo han ṅyaaṣ ṅwajant, kè iko bti iṣè kak baṭi. 11 Ò dko mènṭ, kè biintṭ bawajantṭ balonṭ biki bayilnuñ ubeeka wi Kayṭaraya baṣè ban ò katoh ki ṅwoon. 12 *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kè uṣè jakèn wutan kaṭaaf nin ukoolan, yaan na baka. Bañaanṭ banfiyaaruñ paaj kè bagakandèr na ṅi kè ṅya du uko Korneliyut. 13 Kè aṣè kakalèṣun jibi awinari *uwanjut kè ubi aneej du katohul aṣè ji na a : “Yilan ñaanṭ aloñ du Yope ido Fimoñ andu’aniin Piyeer abi ò, 14 aluñ kaṭupu ṅṭup ṅankluñ kabuu-ranu iwi na biki katohu.” 15 Djaka jak djun bṭup, kè Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣè wala ò baka jibi ubiin

awala ti un du kateeku. ¹⁶ Kë nşë leş wal mënş uşup wi Ajugun, wi abiin aşup aji : “Yowan abattaar na meel, kë an, naşë luş kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaţi.” ¹⁷ Woli Naşibaţi aşen bañaan biki alişan na un wi njakunş ŧfa afiyaar Yetu *Krittu Ajugun, woon nji nandayanaan i, dhilanunş kaneenan Naşibaţi ado uko wi aşaluş? »

¹⁸ Wi batiinkunş han aşë walan nhaaş, adëman Naşibaţi aji : « Manjoonan ma keeri, banwoonş baanwo bayuday bahil kakak du Naşibaţi kakuş kaka ubida wi manjoonan, Naşibaţi aşenuş baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruş du Antiyoka

¹⁹ Wi Tefan akeşunş kë başë kak ahajan banfiyaaruş, kë bawayşëri. Balonş baya ado ban utaak wi Feniti, kë balonş baya te unjiw wi Kipruş, kë balonş baya kak te ubeeka wi Antiyoka, aşë jukanaara *bayuday ŧań *Uşup Ulil Unuura. ²⁰ Kë banfiyaaruş balonş banwoonunş Kipruş na Kuren başë ya Antiyoka aşup banwoonş baanwo bayuday kak Uşup Ulil Unuura. ²¹ Mnhina mi Ajugun manşenk baka kë bañaanş batum bafiyaar akuş akak du Ajugun.

²² Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruş pi Yerutalem batiinkunş iko yanş, kë başë do Barnabatş kë aya Antiyoka. ²³ Wi abanunş, alilan maakanş ŧiki awin bnuura bi Naşibaţi ŧi bañaanş biki ubeeka mënş aşë ji na baka batamanş ŧi pfiyaar Ajugunş ŧi işëb yi baka.

²⁴ Barnabatş awo ŧiaanş najoob bkow antumunş na *Uhaaş wi Naşibaţi, akuş afiyaar Ajugun, kë bañaanş batum bafiyaar akuş akakş ŧi Ajugun.

25 Barnabat aya wal mēnt̄ Tartut pla Fawul.
 26 Wal wi awinulun ašë kak na a ʔi Antiyoka. Wi wi bašaan̄ aʔo ʔi pntuk pi banfiyaarun̄ mēnt̄an̄ puŋ ušubal upēb bukal batēb ajukan bañaan̄ batum. Kē ʔi Antiyoka mēnt̄ di di bajunnun̄ pdu baʔašar Yetu aji « baritton̄. »

27 ʔi ŋnuur mēnt̄an̄ ŋuŋ, kē *baʔupar Našibaʔi balon̄ bawoona Yerutaalem aya Antiyoka. 28 Alon̄ ʔi baka i katim ki Agabut, i Uhaaş wi Našibaʔi un-eejuŋ kē ašë naʔa, aʔup baka aji ubon uweek ulun̄ kawo ʔi umundu bti (kē wul ubiin̄ awoha ʔi wal wi pših pi Klodiyut̄). 29 Wal mēnt̄an̄ kē baʔašar Yetu biki Antiyoka bašë tiinkar aji andolon̄ awul uko wi ahilanun̄ kaʔenkna banfiyaarun̄ biki utaak wi Yuda. 30 Kē hēnk di di badolon̄, Barnabat̄ na *Fawul kē baya wul baweeek biki pntuk pi banfiyaarun̄ itaka yi bajuntuŋ.

12

Herod Naših ahajan banfiyaarun̄ Yetu

1 Wal mēnt̄ *Herod naših akak ʔi phajan banfiyaarun̄ Yetu balon̄. 2 Ado kē bafin̄ *Yakob naweeek *Yowan na kakej. 3 Wi awinun̄ kē waŋ ulil *bayuday ašë taman, ado kē bamob Fimon̄ Piyeer (uwo ʔi wal wi *ufettu wi ipoom indaʔ). 4 Wi amobun̄ Fimon̄ Piyeer, ado kē bawata ukalabuš ašë ʔu bangoli, kē baji baluʔsar babaakēr babaakēr pyeŋa. Aŋal karuhnaana Fimon̄ Piyeer ʔi kadun ki bañaan̄ bti woli *ufettu wi mnjeeh uʔēpi. 5 Hēnk, kē batuh Fimon̄ Piyeer ayeŋa bnuura. Wal mēnt̄ kē banfiyaarun̄ bašë ñehan maakan Našibaʔi pa a.

⁶ Ți utejan unțaanuȚ unuȚ wi Herod ațuȚ pluȚ kado *uruha wi TimoȚ Piyeer, kȚ awo ți ptoof pi bangoli batȚb anoyȚntȚ. Batana na mnkorentu, kȚ bayeȚ baloȚ bakak anaț ți plȚman pi ukalabuș. ⁷ Ți dko mȚntȚ, kȚ *uwanjut wi Ajugun ușȚ bi, kȚ ukalabuș ukak ajeeh maakan. Uwanjut ukob koban TimoȚ Piyeer ți kantaagan ahuma așȚ ji na a : « Taraan inața! » Ți wal mȚntȚ, kȚ mnkorentu manșȚ pȚnna ți iȚnen yi TimoȚ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjut kȚ ușȚ ji na a : « NaȚiin ibomandȚr! » kȚ TimoȚ Piyeer ado jibi ujakuȚ. KȚ uwanjut ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, ițașȚn. » ⁹ BapȚn ți ukalabuș kȚ TimoȚ Piyeer akțaș uwanjut aamme aji uko unktȚpuȚ hȚnk, uwo manjoonan, așal aji ațaafi țaafi. ¹⁰ HȚnk kȚ bațȚp bayeȚ bateek, ațȚp batȚbantȚn, așȚ ban du plȚman pweek pȚntak panwujȚ du ubeeka. PlȚman pahaabșa bdiȚi pa, ți kadun ki baka. BapȚn ațȚp na bgah blȚn ; ți dko mȚntȚ, kȚ uwanjut ușȚ neem.

¹¹ Wal mȚntȚ, kȚ uhaaș ușȚ kak na TimoȚ Piyeer kȚ așȚ ji : « DbaaȚ ayikrȚn hȚnkuȚ, manjoonan ma. Ajugun ayil uwanjut wi nul, abuuranaan ți phina pi Herod, na ți iko iwuțaan bti yi bayuday bașaluȚ pdolȚn. »

¹² Wi TimoȚ Piyeer așalnțȚnuȚ uko mȚntȚ, așȚ tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniȚ Markut. BaȚnaaȚ batum bayit da aȚnehan NașibațȚi. ¹³ Akob ți plȚman, kȚ nalemp Țnaaț aloȚ andu'aniȚ Rode așȚ Țnog, ahepar ȚnaaȚ ankobuȚ. ¹⁴ AyikrȚn pdiim pi TimoȚ Piyeer așȚ lilan maakan, aando haabȚș plȚman, ațȚi akak meeț aji na baȚnaaȚ : « TimoȚ Piyeer a! AwooȚ du plȚman, du bdiȚ. » ¹⁵ KȚ bașȚ teema aji : « Iwi iyilaa » kȚ ul așȚ mȚbana ți uțup

wi nul, kē başē kak ajaka : « Om uwanjut wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Timon Piyeer awo ti pkob ti plēman. Banfiyaaruŋ Yetu bahaabēş, awina aşē ñoŋar maakan bukal bti. ¹⁷ Anēt baka kañen bayompna, aşē kakalēş baka jibi Ajugun adoluŋ te kē adoo pēn du ukalabuş. Aşē ji na baka « Nayaan naŋup uko mēnt Yakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaaŋ, aşē kak aya dko dmpaŋi.

¹⁸ Wal wi unuur ujintuŋ, bangoli bañoŋar maakan aşē hepar dko di Timon Piyeer abaaŋ aya ya? ¹⁹ Herod aŋu bañaan pla'a, kē nin alon aanwina win. Wi aheparuŋ bayeŋ, aşē do kē bafiŋ baka. Wi uko waŋ uŋepuŋ, kē Herod aşē pēn du utaak wi *Yuda aya ado ŋnuur ŋloŋ du ubeeka wi Kaytaraya.

Pkeŋ pi Herod Naşih

²⁰ *Herod adeebaŋer bnuura wal mēnt bañaan biki ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ, kē başē tiinkar aji baya kawina. Bajunna aŋiini na Blattut, nalempar Herod alon i ahaŋuŋ, awat ti plooman na a. Wi babaan aşē ya du Herod, akooŋa aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du utaak wi Herod Naşih.

²¹ Ti unuur wi Herod adatuŋ, ul ti uleeful, awohara imişa yi pşih aŋo ti pŋij pi pşih, aşē ŋiini na bañaan, jibi ajonuŋ kado. ²² Bañaan kē başē maagatēna maakan aji : « Mēnt ŋaaŋ najēn akŋiiniin hēnk, naşibaŋi nampoŋi a! » ²³ Ti dko mēnt kē *uwanjut wi Ajugun uşē koba, ŋiki aandēman Naşibaŋi. Nkuŋ ŋajota kayin, kē akeŋi.

24 Kë bañaan banfiyaaruŋ Uŋup wi Naşibaŋi akuŋ atiink wa başë tuma tum pya. 25 Wi bi Barnabat na *Fawul, babaan ulemp wi babin pdo ŋi ubeeka wi Yerutalem, bapën da, aşë ya na *Yowan andu'aniin Markuŋ.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

1 Du Antiyoka, uka ŋfa ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ, *baŋupar Naşibaŋi na *bajukan Bgah : Barnabat, Timeyoŋ andu'aniin najënal, Luŋiyut i Kuren, Man-ayeen nanoh i kpoŋ i *Herod Naşih i *Galilay, na *Fawul. 2 Unuur uloŋ wi bawooŋ ŋi pdëman Naşibaŋi abot ayiman, *Uhaaş wi Naşibaŋi kë uşë ji na baka : « Nadatan Barnabat na Fawul babi bawo wo ŋi ulemp ŋaŋ unkaan kë ndu baka. » 3 Wi bayimanuŋ akuŋ aňehan Naşibaŋi, aşë paf baka iñen ŋi ikow, awutan baka kë bayaa.

Barnabat na Fawul baŋup Uŋup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

4 Jibi *Uhaaş wi Naşibaŋi uyiluŋ baka hënk, Barnabat na *Fawul baya du ubeeka undu'aniin Feluka, dul di di bajejnuŋ ulantu, aya unjiw wi Kiprut. 5 Wi babanuŋ ubeeka wi Falamina aşë jun pjukan Uŋup wi Naşibaŋi ŋi *itoh iñehanaani yi bayuday. Bawo na *Yowan Markuŋ, kë aktënk baka.

6 Kë wi bamuuruŋ unjiw bti, adoo ban ubeeka wi Pafot, aşë yit da na ñaan nayaamu i bajaan bado Bar-Yetu, awo nayuday aşë ji homp kaji ul awo *Naŋupar Naşibaŋi. 7 Niiŋt mënŋan un awo du uko Fergiyut Pawulut nantuŋa i unjiw anwoon ñaan natit. Nantuŋa un ado kë badu Barnabat na

Fawul ŧiki aŋal ptiink Uŧup wi Naŧibaŧi. ⁸ Kē Elimaat nayaamu (hēnk dawoon katimul ŧi *ugrek) aŧē pok uko mēnt wuŋ, aanŋal nantūŋa awugēŧ uŧal. ⁹ Kē Uhaaŧ wi Naŧibaŧi uŧē neej wal mēnt atum ŧi Fawul – i bakaan aji bado *Pawulu ; – ajaban Elimaat kēŧ, aŧē jaka : ¹⁰ « Iwi, iwo ŋaan antumuŋ kaguuru na mnlafren, abuk *Untaayi Uweek! Anwoon aanŋal pŧep ŧi bgah, lum di di ibaan aŧaŋan ŧaŋan pdo kapēnan baŋaan ŧi bgah btool bi Ajugun ba? ¹¹ Tenan hēnkuŋ Ajugun aŧaan akobu, ikak nakuul, iinkak awin bnuur te ŋnuur ŋlon ŋadoo ŋaŧep. » ŧi dko mēnt, kēŧ kafel na Elimaat, kē akfooy na dko ala ŋaan naŋooŧa. ¹² Nantūŋa i unjiw aŧiyaar Yetu wi awinuŋ uko unŧepuŋ, akak aŋonŋar maakan ŧi pjukan pi uko wi Ajugun.

Pawulu na Barnabaŧ bajukan Uŧup Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

¹³ *Pawulu na batēntul bajej ulantu du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi Perga unwoon du uŧaak wi Pamfili. *Yowan Markut aduk baka da awugŧa akak Yerutalem. ¹⁴ Kē bukal baŧē juŧa ŧi bgah bi baka. Bamuur Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka du uŧaak wi Pitidi. ŧi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē baŧē neej du *katoŧ kaŋehanaani aŧo. ¹⁵ Wi baleyiiruŋ ŋlibra ŋi *Bgah bi Moyit, na ŋŧup ŋi *baŧupar Naŧibaŧi, kē baweek biki katoŧ kaŋehanaani baŧē do kē bahepar baka aji : « Batēnt naan, nakale uko uŧup unhilanuŋ katēntēn baŋaan biki bti, naŋog katiinkana. » ¹⁶ Pawulu kē aŧē naŧa, anēŧ baka kaŋen, aŧē ji : « An baŋaan biki *Itrayel na an bti nandēmanuŋ Naŧibaŧi, natiinkan. ¹⁷ Naŧibaŧi i pntaali pi nun, pi Itrayel, adat baŧinun, adēman

pntaali pi baka, wi bawoon bayaant du utaa wi Ejiptu. Apënan pa du Ejiptu kak ti mnhina mi nul. ¹⁸ Awo na başınun du *pndiiş nşubal iñeen nbaakër, alemp na baka. ¹⁹ Awet nraaşa paaj na ulon ti utaa wi Kanaan, ajej mboş awul babukul biki Itrayel, ²⁰ uko wañ udo nşubal iñeen-week nyaaş nbaakër na iñeen kañeen (450).

« Wi wañ uţëpuñ, kē aşë wul baka baweek te wal wi Famiyel Naţupar Naşibaţi abiin abi. ²¹ Wi wi başaan ahepar Famiyel pka naşih, kē Naşibaţi awul baka *Fawul abuk Kit i pşini pi Benyamin, kē aşih baka nşubal iñeen nbaakër. ²² Wi abiin apënan Fawul, aşë şu *Dayiţ ti pşih. Ul Dayiţ mēnt, hēnk di di Naşibaţi aţiiniin uko wi nul, aji :

“Dwin ti Dayiţ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan uñaluñ, dme kē ahil kaluñ kado uñal wi naan bti.”

²³ Ti pşini pi nul pi pi Naşibaţi awulun Itrayel Yetu, *Nabuuran Bañaan, jibi abiin ahon şfa. ²⁴ Yowan, ambiin Yetu uteek, ajukan ti Itrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mēnwō ñaan i naşaluñ aji dwo, natenan, alon aluñ kabi ti kafet ki naan, i mpoţuñ maakan pñup kafēnēşa işapaat.”

²⁶ « An batēt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandēmanuñ Naşibaţi : nja biki Naşibaţi awulun uţup wi mbuur. ²⁷ Bañaan banfētun du Yerutalem na baweek biki baka, baamme kē Yetu awoon Nabuuran Bañaan. Kē baankak ate nşup ni baţupar Naşibaţi ni bajaan bapiban baka ti unuur undoli wi pnoorfēn, aşë baañsaan pdo jibi ujakuñ wi baţuun pbi kafin Yetu. ²⁸ Baanka uko utapara aşë ji na *Pilat ado bafiņa. ²⁹ Wi baţëpanuñ iko

bti impiitaniin ʔi a, bawalana ʔi krut, ahetana du bhër. ³⁰ Kë Naşibaʔi aşë naʔana ʔi pkeʔ. ³¹ Yetu ado ʔnuur ʔtum ʔi ajaki pën kawinana ʔi bañaan ʔi bangakandëruŋ na a undiimaan, du uʔaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kë bukuŋ mënʔan bawoon hënkun ʔi bamaar biki nul ʔi bañaan biki İtrayel. ³²⁻³³ Kë un ʔşë bi bi ʔʔijan *Uʔup Ulil Unuura : uko wi Naşibaʔi abiin ahoŋ başinun ʔfa ado wa hënkun pa nja, ʔnwoon babuk baka, wi anaʔanun Yetu ʔi pkeʔ. Hënk di di bapiitun ʔi ulibra wi pñaamarën, aʔup ʔi kañaam katëbantën aji :

“İwi iwoon Abuk naan ;

Nʔa di, dkak Şaaş.”✧

³⁴ Naşibaʔi aʔar aʔup kë alun kanaʔana ʔi pkeʔ, nin aankluŋ kawuta apuʔ. Aʔup aji hënk :

*“Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura inyi-manun,
yi nhoŋun Dayiʔ.”*✧

³⁵ Ukaan kë bapiit kak aji :

“İnkluŋ kawut ʔnaaŋ nayimanaan i nu apuʔ.”✧

³⁶ Dayiʔ ul ʔi wal wi nul, wi adoluŋ unal wi Naşibaʔi aşë piinʔ akeʔ, kë bamoya na başin kë apuʔi. ³⁷ Bë i Naşibaʔi anaʔanun ʔi pkeʔ, aampuʔi. ³⁸ An bayiʔ naan ʔbi bi ʔʔupan name kë Yetu akaan kë ipekadu ihil kapën. ʔi katim ki Yetu ki ki baʔupanan ʔbuur ʔi ipekadu ; ³⁹ ʔi katim ki nul ki ki ʔnaaŋ anhaʔun akbuurnun ʔi ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoon baanhilan aburanaan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi baʔupar Naşibaʔi bajakuŋ ulun udolan, baji :

⁴¹ *“Natenan an babeeh iko,
nañonjarën, naşoşa, naba.*

✧ 13:32-33 Kañaam 2.7. ✧ 13:34 İtayi 55.3. ✧ 13:35 Kañaam 16.10.

*Ŧiki, Ŧi űnuur űi nawoon űi, dlun kado uko uweek
wi nameen woli baŦup Ŧup űaaű wa, aankfiyaar.”*
»☆

42 Wi Pawulu na Barnabat bakpĕnuű Ŧi katoh kañehanaani, bañaan bukun bakooŦ baka balun bakak, Ŧi unuur wi pnoorfĕn unkmbiin baŦiiniyaan kak uko wi baŦupun. 43 Wi bañaan bawayŦĕruű, batum Ŧi baka, bayuday na balon bankakun Ŧi Bgah bi Moyit, baŦaŦ Pawulu na Barnabat. Kĕ bukal baŦĕ Ŧiini na baka atĕűĕn pa bajuŦa Ŧi bnuura bi NaŦibaŦi.

Pawulu na Barnabat bajukan banwoon baanwo bayuday

44 Wi *unuur wi pnoorfĕn ukaan aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uŦup wi Ajugun. 45 *Bayuday bakuj baka wi bawinun pntuk pi bañaan pun, aŦĕ laŦ uko wi *Pawulu akjakun, akak akara. 46 Pawulu na Barnabat kĕ baŦĕ taman maakan ajukan na mntĕű aji : « An biki bañaan bawoon lah kajukan UŦup wi NaŦibaŦi duna. Kĕ wi naŦaan apok wa, aŦal aji naantaan na pka ubida wi mnŦo, űwutan Ŧun kaya du banwoon baanwo bayuday. 47 Uko wan űi wi Ajugun ajakun űwo i kado :
“Ddolu kĕ iwo bjeehi bi banwoon baanwo bayuday,
ihilna iŦij umundu bti du mbuur.” »☆

48 Wi banwoon baanwo bayuday, batiinkun uko mĕntű, balilani, abot adĕman uŦup wi Ajugun. Kĕ biki NaŦibaŦi adatuű bti pa ubida wi mnŦo, bafiyaari. 49 UŦup wi Ajugun umeĕŦana Ŧi utaak wun bti. 50 Bayuday kĕ baŦĕ wuuk wal mĕntű baaŦ bayok balon bandĕmanun NaŦibaŦi, na ban-tohi biki ubeeka, kĕ baklaŦ Pawulu na Barnabat.

☆ 13:41 Habakuk 1.5. ☆ 13:47 Itayi 49.6.

Kë bawuuk bañaanj kë bakak ahajan baka, adoo dook baka ti utaak. ⁵¹ Kë Pawulu na Barnabat başë dan danan pdëpalën ti ihoţ yi baka adiimanaan udeeb wi baka, aşë tool aya ubeeka wi Ikoniom. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kë başë tum wal mënt na mnlilan na *Uhaaş wi Naşibaţi.

14

Pawulu na Barnabat baţup bañaanj biki Ikoniom Uţup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniom kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoĥ kañehanaani ki bayuday aţiiniyaan uţup wi Naşibaţi bnuura, jibi babiinċ ado ; kë bañaanċ baţum, *bayuday na banwoonċ baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuŋ pfiyaar Yetu kë başë kak awuuk banwoonċ baanwo bayuday kë babot aşoor banfiyaaruŋ. ³ Uko mëntċ uunneenan bi Pawulu na Barnabat baţo da ŋnuur ŋtum bado kaţup uko wi Ajugun na mntëŋ mi awuluŋ baka, kë ul akak adiiman kë uţup wi baka untaanċ na bnuura bi nul ujoonani, wi awuluŋ baka phina pi pdo iko iñoŋarënaan na mlagre. ⁴ Bañaanċ biki ubeeka bti bakak apaţ, balonċ bawo na bayuday kë balonċ bawo na *banjañan.

⁵ Kë banwoonċ baanwo bayuday na bayuday, na baweek biki baka başë tiinkar aji bahajan banjañan katap baka mnlaak kafinċ. ⁶ Wi banjañan bameenċ uşal wi baka, baţi aya Littra na Derbe, ŋbeeka ŋi utaak wi bajaanċ bado Likanoya, na ŋfët ŋanñoċuŋ da, ⁷ aya aţupa ţup da *Uţup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baɕup Uɕup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niinɕ aloŋ awo ɕfa du Littra anɕakmi ihoɕ, aji bi wo wo ɕi dko dlolan, aambaan kapoŝa, ɕiki abuka buka haŋ ; ⁹ aɕo aɕiink *Pawulu. Kē Pawulu aŝē jabana kēŝ, awin kē aɕiyaar pɕiyaar panhinanuŋ kajebana. ¹⁰ Wi wi adoluŋ pɕiim pweek adu'a aji na a : « Naɕiin inaɕ iliinɕ ɕi ihoɕ! » Kē ñiinɕ alut anaɕ: abi kapoŝ poŝ.

¹¹ Wi bañaan bawinuŋ uko wi Pawulu adoluŋ, kē baŝē huuran na uɕup wi baka wi Likanoya aji : « Baŝibaɕi biki nun bakak bañaan bajēn, awala ɕi un » ¹² Wal mēnɕ, kē baŝē ɕu Barnabat katim ki Diya, aŝē ɕu Pawulu ki Hermet* ɕiki ul ajaan aɕupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoon aloŋ ɕi baŝibaɕi biki baka, i kaduŋ kawoon ɕi uneej ubeeka, aya aɕij ŋgit ŋanñēguŋ na itoh. Ul na pntuk pi bañaan puŋ baŋal pdo *banjañan pgur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu baɕiinkuŋ uko wi baŋaluŋ kado, batow imiŝa yi baka adiimanaan kē baandii, aŝē ɕi aneej ɕi ptoof pi bañaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biinɕ we ukaan kē nakdo hēnk ba? Nwo bañaan bajēn ji an! Nɕi bi ɕi, pɕupan *Uɕup Ulil Unuura, napēnna ɕi iko inaaf yi nakdoluŋ yuŋ, naŝē nakak du Naŝibaɕi najeb, anɕakuŋ baɕi, aɕak mboŝ, na bdēk, na iko bti inwoon da. ¹⁶ Du kateeku, awut bañaan, andoli kē aji ɕaŝ bgah bi aŋaluŋ. ¹⁷ Kē aŝē wo anɕañan pɕi-iman baka kē awoha da, na iko inuura yi akdoluŋ: awulan uŝubal unwoonuŋ baɕi na ŋdeey ŋɕum ɕi wal wi kanjalēn, awulan uko ude, aɕu mnlilan mntum

---

* **14:12** Diya na Hermet bawoon balon ɕi baŝibaɕi bampoɕi biki bañaan bukuŋ. Diya awoon naweek kē Hermet aŝē ji ɕupar a.

ti n̄haaş n̄i nan. » 18 Baɽup anoor abaa bi hilan aneenan p̄gur m̄enɽ.

19 *Bayuday baloŋ banwoonun Antiyoka di Pitidi, na Ikoniyoŋ k̄e baş̄e bi bi, abot ado bañaan k̄e bakak du baka, atap Pawulu m̄nlaak, apula, af̄el du b̄dig bi ubeeka ɽiki baş̄al aji akeɽi. 20 K̄e wi banfiyaaruŋ baş̄aan afooya, k̄e aş̄e naɽa akak du ubeeka. Unuur ut̄ebanɽen ul na Barnabat k̄e baş̄e ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

21 *Pawulu na Barnabat baɽup *Uɽup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, k̄e bañaan batum baɽaş baka afiyaar Ajuŋun. K̄e baş̄e kak wal m̄enɽ Littra, aɽ̄epna Ikoniyoŋ, abaa ya Antiyoka di Pitidi. 22 Bat̄enɽen banfiyaaruŋ, aɽu ɽi n̄şal n̄i baka k̄e bawo kataman ɽi p̄fiyaar, abot aji na baka : « N̄wo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pşih pi Naş̄ibaɽi. »

23 ɽi p̄ntuk pi banfiyaaruŋ pandoli, baji badat bantohi, kañehan Naş̄ibaɽi kayiman kaş̄e duk baka ɽi iñen yi Ajuŋun, i bafiyaaruŋ.

24 Bamuur uɽaak wi Pitidi aş̄e ban Pamfli. 25 Baɽup Uɽup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya. 26 Dul di di bajejnuŋ ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiin awutanaan baka ɽi iñen yi Naş̄ibaɽi, aji baya pdo ulemp wi badoluŋ n̄a h̄enk.

27 Wi babanuŋ Antiyoka aş̄e yitr̄en banfiyaaruŋ b̄ti. Baɽup baka jibi Naş̄ibaɽi alempun na baka, akuɽ aɽup baka jibi ayuuji banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. 28 Pawulu na Barnabaat baɽo da ajon na banfiyaaruŋ Yetu.

15

Pņom padēm du Antiyoka ți uko wi pwala katēmp

¹ Bañaan balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, ašē wo ți pjukan banfiyaaruņ aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katēmp jibi *Bgah bi Moyit bajakuņ. » ² *Pawulu na Barnabat balaṭ baka, kē pņom pweek pašē wo. Bañaan kē bašē tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na bañaan balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, baṭiiniyaan uko mēnt na *banjañan na bantohi.

³ Kē banfiyaaruņ bašē ṭenk baka ți uko uyaani bayaaš, kē bamuur Feniti na *Famariya, aṭup jibi banwoon baanwo bayuday bakakuņ du Ajugun, uṭup uhalu waņ, uṭu banfiyaaruņ bti ți mnlilan mweek. ⁴ Wi babanuņ Yerutalem, banfiyaaruņ, na banjañan na bantohi, babi akit baka, kē bašē kakalēš baka jibi Našibaṭi aṭēpnun ți baka, ado iko itum.

⁵ Kē balon ți pntuk pi *bafaritay banfiyaaruņ Yetu bašē teem aji : « Bawo biki kawalan katēmp banfiyaaruņ banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka baṭaš Bgah bi Moyit. »

Fimon Piyeer aṭiini na bañaan

⁶ *Banjañan na bantohi, kē bašē yitiir pṭiiniyaan uko mēnt. ⁷ Wi baṭēlšeruņ ajon, kē Fimon Piyeer ašē naṭa aji na baka : « An bayiṭ naan, name kē Našibaṭi adatnuņ undiimaan ți an, aji nṭup banwoon baanwo bayuday *Uṭup Ulil Unuura, baṭiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kē Našibaṭi ammeen ṅšal ṅi bañaan, ašē diimanun kē aṅal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaaš wi nul jibi awuluņ un. ⁹ Aampaṭēšun nin na baka,

apënan baka ipekadu, ŧiki bafiyaari. ¹⁰ Kë we uŧaan awo hënkun pla Naŧibaŧi bŧup pan ba? Wal wi naŧalun pkuŋan baŋaan baŧaŧ bġah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, ŋwoon ŋëmbi hinan akuŋa? ¹¹ Nbaa ŧëp ŧëp aŧiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuuranun ji baka. »

¹² Kë baŋaan bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kë bakkakalëŧ iko iŋoŋarënaan na mla-gre yi Naŧibaŧi aŧëpnun ŧi baka ado du ŋtaak ŋi banwoon baanwo bayuday. ¹³ Wi baŧiiniin adoo ba, kë *Jakob aŧë yeenk, aji : « An bayit naan, natiinkaan. ¹⁴ Timeyon akakalëŧ jibi Naŧibaŧi aya i ŧfa du banwoon baanwo bayuday, adatna ŧi baka baŋaan bankwoon biki nul. ¹⁵ Kë ŋŧup ŋi *baŧupar Naŧibaŧi ŋakak ataŋ na uŧup wan, bapiit uko wi Naŧibaŧi ajakun aji :

¹⁶ *“Dluŋ kakak woli iko yan bti itëpi,
pnaŧan katoŋ ki *Dayit kambiiŋ ajot;*

*dluŋ kanaŧan ka
kabot kaboman ka.*

¹⁷ *Hënk, baŋaan bti bandukiin, balun kado kala Aju-
gun,*

*ënhëŋ, ŋtaak bti, ŋi ŋji ndatuŋ aji ŋawo ŋi naan.
Hënk di di Ajugun ajakun.*

¹⁸ *Ul anŧupun undiimaan,
uko wi aklun kado.” »*✧

¹⁹ Jakob akak ahoŧalëŧ aji :

« Ukaan kë nŧal ŧi uleef naan aji ŋënwo kanooran banwoon baanwo bayuday, bankakun aŧiyaar Naŧibaŧi. ²⁰ Kë nawulën ŋpiit baka, ŋji na baka bawut kado kade uyemaŧ unneenanun, ji wi mn-gur ; bawut pjuban pi piinŧ ; bawut pde uyemaŧ wi

✧ 15:18 Amot 9.11-12.

ηntaam ηankeṭuη kē pñaaκ paantula. ²¹ Bañaaη ba-
jukan undiimaan *Bgah bi Moyit ṭi ηbeeka bti akak
aleyiiir ba ṭi itoh iñehanaani yi bayuday, *ηnuur ηi
pnoorfēn bti. »

Uko umpiitūη pa banwoon baanwo bayuday

²² Ukaaη kē *banjañan, na baweek na ban-
fiyaaruη bti, başē wat ṭi ppoolan, adat baloη
ṭi baka, kē bagakandēr na *Pawulu na Barn-
abat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudaṭ,
andu'aniin Bartabaat, na Filat, biinṭ bantiinkaniin ṭi
banfiyaaruη. ²³ Bawul baka uko umpiitūη aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na batēnṭan bti ban-
woon ṭi, ηwulan mboş, an banfiyaaruη nanwoon
naanwo bayuday, nanfēṭuη ṭi ubeeka wi Antiyoka,
ṭi ηṭaaκ ηi Firi na Filitiya. ²⁴ Nṭiink kē baji bañaaη
baloη biki nun babi du an, ayewlēnan akuṭ atokan
ηşal na ηṭup ηi baka. Bañaaη mēnṭ, un ηēnyil
baka. ²⁵ Ukaaη kē ηyitiir awat ṭi ppoolan, adat
bañaaη baloη babi du an. Bañooṭan Barnabat na
Pawulu banwoon bañaaη biki ηmaganuη maakan,
²⁶ biinṭ banṭuun ubida wi baka bti ṭi ulemp wi Yetu
*Krittu Ajugun. ²⁷ Ukaaη kē ηdo Yudaṭ na Filat,
babi baṭupan bdidi baka uko wi ηpiitanaη wi. ²⁸ Un
na *Uhaaş wi Naşibaṭi, ηji ηēnkṭo kanooranan na
nin bkun bloη, woli uunwo uko wi bgah bajakuη:
²⁹ Nawutan kade uyemaṭ wi mngur, nawutan
kade ηntaam ηankeṭuη kē pñaaκ paantulaa. Nawu-
tan pjuban pi piinṭ. Nadole haη nado bnuura.
Nṭeeban. »

³⁰ Bado Yudaṭ na Filat, kē baya Antiyoka, kē baya
yitrēn banfiyaaruη, aşē wul baka uko umpiitūη.

³¹ Wi bañaaη bukuη baleyiiruη wa, balilani, ṭiki

uhoŋan baka mntëŋ. ³² Yuda na Filat, bankaŋ awo *baŋpar Naŋibaŋi baŋiini na banfiyaaruŋ ajon, ahoŋan baka mntëŋ maakan. ³³ Wi baŋoon da ŋnuur ŋlon, kë banfiyaaruŋ baŋë ñehandër baka bayaaş bnuura, aŋë wutan baka kë bakak du banyiluŋ baka. [³⁴ Kë Filat aŋë ji aduka da.] ³⁵ Pawulu na Barnabat kë baŋë duka ŋnuur ŋlon du Antiyoka, awo na bañaan baŋum ajukan abot aŋup baka Uŋup wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat baŋom agar

³⁶ Wi ŋnuur ŋlon ŋaŋëpuŋ, kë *Pawulu aŋë ji na Barnabat: « Wulan ŋkak pwin banfiyaaruŋ biki ŋbeeka bti ŋi ŋŋëpuŋ aŋup Uŋup wi Ajugun, nten jibi baduki ado. » ³⁷ Barnabat aŋal baya na *Yowan andu'aniŋ Markuŋ, ³⁸ kë Pawulu aŋë pok, aji baanwo kaŋija, ŋiki ado bi duk baka uyaaŋ ulon du utaak wi Pamfili, kë aanyoonk babaañëŋ uko wi bakdoluŋ. ³⁹ Kë baŋë ŋom wal mënŋ bnuura, adoo gar. Barnabat aya na Markuŋ, kë bajej ulantu aya unjiw wi Kiprut, ⁴⁰ kë Pawulu aŋë dat Filat. Wi banfiyaaruŋ bawutanuŋ baka ŋi bnuura bi Ajugun, kë baŋë ya. ⁴¹ Pawulu añaay na ŋtaak ŋi Firi na Filitiya, atërŋtën banfiyaaruŋ.

16

Pawulu na Filat baya na Timote

¹ *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naŋaŋar Yetu alon i bajaan bado Timote afëŋuŋ. Anin awo *nayuday ankakuŋ aŋiyaar Yetu, kë aŋin aŋë wo nagrek. ² Banfiyaaruŋ banwoon Littra na Ikoniyoum, baŋiiniyaan uko unuura ŋi ka-timul. ³ Pawulu, kë aŋë ŋal agakandër na a, aŋë

do kë bawalana *katëmp, tiki bayuday banfëtuŋ da, bame kë aŝin awo nagrek*. ⁴ Wi bakyaan, baŝup na nbeeka abot aji na banfiyaaruŋ bado kado uko wi *banjañan na bantohi du Yerutalem bajakuŋ. ⁵ Ukaan kë banfiyaaruŋ, bakya'a ya kadun t̃i pfiyaar, abot atuma tum pya na nnuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

⁶ *Uhaaŝ wi Naŝibaŝi uneenan *Pawulu na biki agakandëraanuŋ p̃tuŋ Uŝup wi Naŝibaŝi du utaak wi Atiya, ukaan kë bamuur aya ñtaak ñi Frigiya na Galatiya. ⁷ Wi bañoguŋ utaak wi Mitiya, aŝë do na pneej Bitiniya, kë Uhaaŝ wi Yetu uŝë wo uundinan baka. ⁸ Wi wi bamuuruŋ Mitiya, aya aban pkëŋ pi Trowat. ⁹ Na utejan, Naŝibaŝi ahaabëŝa këŝ kë awin ñiint̃ aloñ i Matedoniya, kë anaŝi, aŝë ji na a : « Biin Matedoniya, t̃enkun! » ¹⁰ Wi uko waŋ uŝëpaŋ t̃ëp, kë ñŝë bi bomandër bomandër pya, tiki ñŝal aji Naŝibaŝi adu'un du, nya ñŝup biki Matedoniya *Uŝup Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyaar hënkuñ Yetu

¹¹ Kë ñjijnaana ulantu t̃i Trowat, abi ya ya utool du unjiw wi Tamotrat. Wi nfa mambanuŋ, kë ñŝë ya aban ubeeka wi Newopolit. ¹² Dul di di ñpënnuŋ aya ubeeka uloñ t̃i utaak uteek wi Matedoniya unwooñ katim ki Filip. Ubeeka mënŝ uwo t̃i p̃ŝih pi Rom†. Ñŝo da ñnuur ñloñ.

¹³ T̃i *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kë ñŝë pën aya umbañ wi kabañ ki katant, di ñŝaluŋ

---

* **16:3** Bagrek baanji baya katëmp, t̃i bayuday woli iinya katëmp baji baji injint̃i, iinkhil pwo na baka. † **16:12** Bañaañ banfëtuŋ t̃i Filip baliŋ liŋ na baromeŋ.

aji, nya kawin da dko dñehanaani Naşibaŋi. Nŋo da aŋiini na baat̄ banyitun̄ da. ¹⁴ Alon̄ ŋi baka, katimul kawo Liidi ; awo ñaaŋ andëmanun̄ Naşibaŋi, i ubeeka wi Fiyatira, aji waap ilaañ ijeenkal intamun̄. Awo ŋi ptiinkun, kē Ajugun ašë haabëša uhaaş, aŋiyaaraan uko wi *Pawulu akŋupun̄. ¹⁵ Ñaaŋ aŋ ayeenk *batiŋmu, ul na biki kato hul, wi abaan, ašë ñehanun̄ aji : « Woli naşal aji dŋiyaar hënkun̄ Ajugun na manjoonan, nabi kawala ŋi kato h ki naan. » Akooŋun, kē ŋdinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuş

¹⁶ Unuur ulon̄, wi ŋkyaan̄ dko dñehanaani Naşibaŋi, ašë yit na poonu alon̄ najuuk anwoon̄ na untaayi unjaan̄ udola aŋup uko unklun̄ kabi. Aji ŋij banka'ulun̄ itaka itum, ŋi mnŋoori mi ajaan̄ ado. ¹⁷ Poonu mënŋ awo ŋi pŋaş *Pawulu na un, ašë huuran aji : « Bañaan̄ biki bawo balempar Naşibaŋi ampelun̄ bañaan̄ bti, badiiimanan bgah bankñooŋanan̄ du mbuur. » ¹⁸ Wi wi awoon̄ ŋi pdo han̄ ŋnuur ŋŋum, kē Pawulu adobi deebaŋ, akok aji na untaayi, « ŋi katim ki Yetu Krittu, dji ipën ŋi a! » ŋi dko mënŋ, kē untaayi ubi pën pën ŋi poonu.

¹⁹ Wi banknjuukñënuun̄ poonu un̄ bawinun̄ kē uko udeeni wi baka utokaa, kē başë mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, aŋooŋ du ufeeru, baya bado baka *uruha. ²⁰ Baŋij baka du bawayëş bŋup baromeŋ, aji na baka : « Bañaan̄ biki, bawo ŋi pyewlën ubeeka wi nun, bawo *bayuday, ²¹ ašë wo ŋi pjukan bgah bhalu, kē un baromeŋ ŋşë wo ŋënwo kadinan ba kēme kaŋaş ba. »

²² Kē pntuk pi bañaan̄ pajun pkob bi Pawulu na Filat. Bawayëş bŋup baromeŋ bado kē bawohëş

baka, afud itintël. ²³ Wi bakobuŋ baka bnuura, ašë wat baka ukalabuš, aji na bayeŋ bado katen baka bnuura. ²⁴ Wi bajakaŋ jak haŋ na nayeŋ, kē ašë bi jej jej baka atuh du meet̄ dbaañšaani di ukalabuš, akiin.

²⁵ Wi utejan mnjel uñogun, kē bi Pawulu na Filat bašë wo ʔi pñehan akuʔ ayeeh, adëman Našibaʔi. Bakalabuš bandukiin, kē baktiink baka. ²⁶ ʔi dko mēnt̄, kē mboš manšë šinʔar maakan, kē ŋniw ŋi ukalabuš ŋaklëk. ʔi dko mēnt̄ kak, kē ilëman yi ukalabuš bʔi išë haabša, mnkorentu kē manfënša ʔi bakalabuš. ²⁷ Nayeŋ i ukalabuš anaʔaa, awin kē ilëman yi ukalabuš iwo bhaab, ašë toot kej, aŋal pfiŋ uleeful, ʔiki ašal kē bakalabuš babuuri. ²⁸ Pawulu kē ašë ŋajar maakan aji na a : « Kfiŋ uleefu! Nwo ʔi un bʔi. »

²⁹ Nayeŋ ado kē batehan bdoos, alënk akat kat ašë ʔi ajot ʔi ihoʔ yi bi Pawulu na Filat. ³⁰ Wi abaan, ašë pënan baka bdiŋ, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniin kado, kabuurna? » ³¹ Kē bašë teema aji : « fiyaarën Ajugun Yetu, iluŋ kabuur, iwi na biki katohu. » ³² Wi wi bašaan aʔup baka, ul na biki katohul bʔi, Uʔup wi Ajugun. ³³ Wal mēnt̄an wun, na utejan mnjel, kē nayeŋ aya na baka, añow baka ijën. Kē ʔi dko mēnt̄, kē nayeŋ adolan *batit̄mu ul na biki katohul bʔi. ³⁴ Aneejan baka katohul, awul baka pde, nayeŋ ataŋ ul na biki katohul bʔi, ʔiki bafiyaar hënkuŋ Našibaʔi.

³⁵ Wi nfa mambanuŋ, kē bawayëš bʔup baromen bašë yil bangoli baya baji na nayeŋ awutan bi Pawulu na Filat. ³⁶ Kē nayeŋ ašë ji na Pawulu : « Bawayëš bʔup baji ŋwutanan iwi na Filat, nayaan na

bnuura. » ³⁷ Pawulu k  a e ji na bangoli : « We? Bakobun  i kadun ki ba a n, un  nwoon ba a n banli un na barome , b  baandolun *uruha, ajejun awat ukalabu  a e  al b up baba h nk, na byompan? Nin! Babiin bdidi baka bap nanun » ³⁸ K  bangoli bakak, aya akakal s baway s b up barome , k  ba e haajala, wi bameen k  Pawulu na Filat bawo ba a n banli un na barome . ³⁹ Wi wi baya n akoo  baka bamiir baka, ap nan baka  i ukalabu , a e  nehan baka bap n  i ubeeka. ⁴⁰ Pawulu na Filat bap n du ukalabu  a e ya du uko Liidi. Wi baya n awin banfiyaaru , at n t n baka a e  ool aya.

17

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat ba  pna  beeka  i Anfipolit, na Apoloniya, a e ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoh ka ehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonun kado. Ado in m iwajan  yi ajaki ya du katoh ka ehanaani,  i *unuur wi pnoorf n ka  l s r na baka. Aji   pna  i Ulibra wi Na iba i, ³ kajukan baka kaku  kadiiman k  : *Krittu awo i kahaj, kabot kana a  i pke . Pawulu akak aji na baka : « K  Krittu, awoon Yetu i nji ka upana  h nk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baktupun a e  a  bi Pawulu na Filat. K  bagrek batum banjaan bad man Na iba i, ba a  baka a u na baa  bammeetaniin batum.

⁵ K  bayuday balon ba e kuj baka maakan. Wi wi baya n, ayitr n bawaan udooni balon banwoon  i igah yi ubeeka, k  banaakiir ado pntuk,

ayewlën ubeeka. Baya aneej du uko Yaton, ado na pmob bi Pawulu na Filat kañij moñ pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaañ awo baanwin baka ašë mob Yaton na banfiyaaruñ baloñ, apul pulan, aňooť du bawayëš bťup ašë huuran aji : « Baňaañ biki bayewlën umundu bti, ašë ban hënkuñ ři, ⁷ awo bayaañ biki Yaton. Bawo ři plať bgah bi naših najeenkal, aji naših aloñ awoon, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baťupuñ hañ, kē pntuk na bawayëš bťup bašë yewla. ⁹ Bawayëš bťup baťu Yaton na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanañ ban, kē banfiyaaruñ bašë do bi *Pawulu na Filat kē baya ubeeka wi Bereya. Wi babanuñ da, ašë ya du *katoh kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Baňaañ biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, řiki baji batiink Uťup wi Našibaťi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Našibaťi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aťupuñ ujoonani. ¹² Baťum ři baka, na ři bagrek, baať bammeťaniin na biinť, bafiyaar hënkuñ.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika batiinkuñ kē baji Pawulu awo ři pjukan Uťup wi Našibaťi du Bereya, kē bakak aya da, ajun pyewlën abot awuuk pntuk. ¹⁴ ři dko mēñť, banfiyaaruñ bado Pawulu kē aya umbañ wi bdëk bweek, bi Filat na Timote kē bašë duka Bereya. ¹⁵ Baňňooťanuñ Pawulu, baya na a te Aťenay, ašë kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baťenka du Aťenay.

Pawulu aťiini na baňaañ biki Aťenay

¹⁶ Wi *Pawulu awoon ři pyoonk bi Filat na Timote du Aťenay, anoor ři kēš, řiki awin jibi

ubeeka utumuŋ iduunŋ. ¹⁷ Ukaanŋ kē aji teŋ du *katoh kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakuŋ bayuday bandëmanuŋ Naşibaŋi, akak aji teŋ bŋup na bañaanŋ banktëpnuŋ du ufeeru ŋnuur bti. ¹⁸ Kē pntuk pi bame baweek baloŋ biki bajaanŋ bado bapikureyeŋ* na battoyik† başë neej blaŋar na a. Baloŋ kē baji : « We wi nahomp i akdolunŋ na pŋup ba? » Kē baloŋ baji : « Awo wo ji aŋiiniyaan ŋntoŋ ŋyaanŋ. » Baŋup hanŋ ŋiki batiinka kē akŋiiniyaan Yetu, na pnaŋa ŋi pkeŋ.

¹⁹ Ukaanŋ kē baŋij Pawulu, aŋooŋ du dko di bajaanŋ bado « Ayeropagut‡ » di bawayëş bŋup baweek bawoonŋ, aşë ji na a : « Nhinan kame pjukan phalu pi ikŋiiniyaanunŋ paŋ i? ²⁰ Iko ilonŋ yi ikjukanunŋ iwo iyaanŋ ŋi un, kē ŋŋal kame iko yi ijakuŋ. » ²¹ Bañaanŋ biki Atenay na bayaanŋ banfëtuŋ da, babi wo wo ŋaŋ ŋi pkakalëş na ptiink uko uhalu unwoonŋ.

Pawulu aŋiini na bañaanŋ du uruha uweek

²² *Pawulu anaŋa anaŋ ŋi kadun ki bawayëş bŋup, aşë ji na baka : « An bañaanŋ biki Atenay! Dyikrën kē nawo bañaanŋ banfiyaaruŋ bnuura, başibaŋi baŋum. ²³ Wi nji kapoşunŋ na ubeeka, dten bnuura iko yi najaanŋ nadëman, adoo win *umeeşa wi mngur§

---

* **17:18** Bapikureyeŋ baanfiyaar başibaŋi bampoŋi, başal aji bnuura bi ñaanŋ bawoona ŋi pmëban uleef, kawo ñaanŋ anwoonŋ aantum unoh. Bañaanŋ bakak hënkunŋ ŋi kapaam, aŋu baŋal unoh na pjuban pi piinŋ, katim ki Bapikureyeŋ. † **17:18** Battoyik bukal, başal aji mbuur mi ñaanŋ, manwoona ŋi uşal, unjaanŋ uŋoŋ umundu, ukaanŋ kē bawo bañaanŋ banlowunŋ iko itum intaanunŋ na unoh kême iko inaaŋ. ‡ **17:19** Aeropagut: Dawoonŋ bayiti bweek, bi bawayëş bŋup baweek bajaanŋ baŋo, kateŋ, kakuŋ kajukanŋ bgah. § **17:23** Umeeşa wi mngur :Baji bafiŋna unŋaam wi pğur ŋi umeeşa.

wi badolun aji wi naşibaţi anwoon aammeetanaa, i nadëmanun aşë wo naamme'a, ul i i nji kaşupanaş. ²⁴ Naşibaţi anşakuş umundu na iko bti inwoon şı wa, awoon Ajug baţi na mboş, aanji fëţ şı iduun yi ņaaş najën abomanun. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko ulon unwoonun şı ņaaş najën, kawo ji anuma numa wa, şiki ul ajaan awul baņaaş bti ubida, uhëfënt, na iko bti. ²⁶ Aşëpna şı ņaaş aloolan, aşak baņaaş biki ņraaşa bti, aji bafëţ umundu. Awul andoli ņnuurul, na dko di aklunş kafëţ. ²⁷ Naşibaţi ado haş, baņaaş bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kë aşë woha awii wi aanlow low nin alon. ²⁸ “Şı ul i i nyeenknun uhëfënt, apoş, awo.” Nwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakuş. ²⁹ Kë wi ņşaaş awo biki pntaali pi Naşibaţi, ņënwo kaşal kë Naşibaţi anaam ji ptu pi uwuuru, këme untaam, këme plaak, iko yi ņaaş apaşun şı uşal wi nul. ³⁰ Naşibaţi aanşo aten iko yi badolun şfa şı kapaam, aşë ji hënkunş, baņaaş bti, dko di bawohaş, bawut pjuban. ³¹ Şiki adat unuur ulonş, wi aklunş kado ņiintş i adatuş, abi awayëş umundu, pwayëş panjinşunş piş. Adiimanun kë waş uwo manjoonan wi anaşanulun şı pkeş. »

³² Wi batiinkunş kë aşıiniyaan uko wi pnaşa şı pkeş, balon babeşa, kë bandukiinş bahepar pluş katiinka byaaş blonş aji na a « Nşal kalunş katiinku şı uşup waş, byaaş blonş. » ³³ Hënk di Pawulu apënuş şı *uruha uweek. ³⁴ Baņaaş balonş başaşa, akak afiyaara. Diyonitiyut, alonş şı bawayëş bşup, awo şı bakaş mënşan, na ņaaş alonş kak i bajaanş bado Damarit, na baņaaş balonş kak.

18

Pawulu aţup Uţup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uţepuŋ, k  Pawulu a e p n du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aţ nk da  iint  alon  nayuday i bajaan bado  Akila. Awo abuk utaak wi Pont, a e baa woona woona Itali, ul na Pritiliya aharul,  iki Klodiyut na ih najeenkal aji bayuday bti bap n du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoon  naboman iloona ji baka, af t na baka k  baji balemp. ⁴  Unuur wi pnoorf n bti, aji  el  er na ba aan du  katoh ka ehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonuŋ Mat doniya, k  Pawulu a e bi duka duka  i pjukan U up wi Na iba i, adiiman bayuday k  Yetu awoon  Krittu na manjoonan. ⁶ Wi bayuday bajunuŋ plača abot akara, k  Pawulu a e wentara, a e ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najint  pi , h nkuŋ dya du banwoon  baanwo bayuday. »

⁷ Wal m ntan, k  Pawulu a e p n da, aya du uko  iint  alon anjaan ad man Na iba i, i bajaan bado Titiyut Yuttut. Katohul ka og katoh ka ehanaani ki bayuday. ⁸ Naweeek i katoh m nt , i katim kawoon  Kritpu , afiyaar h nkuŋ Ajugun ul na biki katohul. Ba aan biki Korint batum, banktiinkuŋ Pawulu, bafiyaar h nkuŋ abot adolan  batitmu.

⁹ Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaab   Pawulu k   k  awina k  aji na a : « Wutan kal nk, doon ka iini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin alon aankdolu do bu aan, ba aan batum biki ubeeka wi

bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aṭo da uṣubal na kli paaj ajukan bañaan Uṭup wi Naṣibaṭi.

Bayuday baṭij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyon awoon nanṭuṅa i uṭaak wi Akayi, kē *bayuday baṣē wat ṭi ploodan, anaṭara *Pawulu, aṅooṭ *uruha, ¹³ aṣē ji : « Ṇiintṅ i, ado na pkakan bañaan ṭi pdēman Naṣibaṭi pampaṭuṅ na bgah bi nun. »

¹⁴ Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon aṣē ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akeṣaar pa buṭaan blonṅ kēme kalat ki ṅiintṅ i adolonṅ, kaka na pṭo kaṭiinkan. ¹⁵ Kē wi uṣaanṅ akak wi blaṭar, na ṅṭup, na itim, na bgah bi nan, nameeṅ. Nji, kawayēṣ iko yanṅ, mēnkdo wa. » ¹⁶ Wi wi aṣaanṅ ado kē bapēnan baka du uruha. ¹⁷ Kē baṣē kak wal mēntṅ bukal bṭi, adēpa ṭi Foten, naweek i *katoḥ kañehanaani, akoba ṭi kadun ki uruha. Kē Galiyon aṭoha ṭuṅ ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

¹⁸ *Pawulu aṭo du Korintṅ ajon, abaa duk banfiyaaruṅ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kē bajej ulantu aya uṭaak wi Firi. Ado kē bapuunka bkow du pkēṅ pi Kenēray, ṭiki abi hoṅ amehna ṭfa*, ji abi ado kajej ulantu. ¹⁹ Bawala du ubeeka wi Efeṭ, kē dul di Pawulu aduknuṅ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, aṭēlṣēr na baka. ²⁰ Balonṅ bañehana aṭo da ajon, kē aandinani. ²¹ Kē wi aṣaanṅ aya, aṣē ji na baka : « Ulille Naṣibaṭi,

---

* **18:18** Woli ṅaanṅ aneej bhoṅar na Naṣibaṭi, iji kmehna, kayiman iko ilonṅ kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neej bhoṅar bi plempar Naṣibaṭi, uwoonṅ kē aampuunka wal mēntṅ bṭi, aṣē ba hēnkuṅ ahinan kapuunka.

kaluŋ kabi ti an ti, byaaş blon. » Wi wi aŋaan ajeŋ ulantu du Efet. ²² Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruŋ mboş abaa ya Antiyoka.

²³ Wi aŋoon da ŋnuur ŋlon, aŋe tool, añaay na utaak wi Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atëŋtën banfiyaaruŋ bti ti ŋtaak mënŋan.

Apolot ajukan Uŋup wi Naşibaŋi du Efet na Korint

²⁴ Wal mënŋan, kë *nayuday alon i bajaan bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya aŋe bi, aban ti Efet. Awo ŋiinŋ anjaki ŋiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Naşibaŋi. ²⁵ Bajukana ptaş bgah bi Ajugun bnuura. Aji ŋup na kaŋeb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjintuŋ abot atool, aŋe meha *batitmu bi *Yowan tañ. ²⁶ Ajun pŋup na mntëŋ ti *katoŋ kañehanaani ki bayuday, kë wi bi *Pritiliya na Akila batiinkuluŋ, aŋe du'a du katoŋ ki baka, ajukana bgah bi Naşibaŋi, ajinŋana ba bnuura.

²⁷ Wi Apolot abiin aŋal pya Akayi, banfiyaaruŋ batëŋtëna, aŋe piit baŋaş bgah, aji na baka baŋijana bnuura. Wi abanuŋ da, alemp maakan na bankakuŋ ti bnuura bi Naşibaŋi, aŋihaar. ²⁸ Hënk, aji laŋ bayuday bnuura ti kadun ki bañaan, aji ŋëpna ti Ulibra wi Naşibaŋi kadiiman kë Yetu awoon Krittü.

19

Pawulu ajukan Uŋup Ulil Unuura du Efet

¹ Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aŋëpna bgah bi inkun duuŋ, aban Efet. Aŋenk da banfiyaaruŋ balon ² aŋe hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaş wi Naşibaŋi i wal wi nafiyaaruŋ?

» Kë başë teema aji : « A-a, nëndo me me aji Uhaaş wi Naşibaţi uloŋ uwoo. » ³ Kë Pawulu aşë hepar baka aji : « Kë *batitmu bhoŋ bi bi nayeenkun ba? » Kë bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Kë Pawulu aşë ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi bannaŋuŋ pwut pjuban na pţëlëş ubida. Aji na bañaan bafiyaar aloŋ anklun kabi ŋi kafeţul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkun uko waŋ, banfiyaaruŋ bayeenk batitmu ŋi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafun baka iŋen ŋi ikow kë Uhaaş wi Naşibaţi uşë wala ŋi baka. Kë bukuŋ mēnt bajun ptiini nţup njanwoon ŋaammeetanaa abot aţup nţup ŋi Naşibaţi ajakuŋ. ⁷ Bañaan mēntan baban iŋeen na batēb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruŋ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanţ ki ajaan aya kaneej du *katoh kaŋehanaani ki bayuday, kaţup na mntēŋ uko wi *Pşih pi Naşibaţi. Ado na pyuuj banktiinkuluŋ kë manjoonan mi mi akţupuŋ. ⁹ Kë baloŋ ŋi baka başë tam ikow, apok pfiyaar abot abeŋ bgah bi Yetu, ŋi kadun ki bañaan. Ukaan kë Pawulu awut baka, aşë du banfiyaaruŋ mpaţ, aji ţëlşēr na baka ŋnuur bti du Fkoola di ŋiint aloŋ i katim ki Tiranuţ. ¹⁰ Ado haŋ, ajukan nşubal nţēb, ukaan kë bañaan bti biki utaak wi Aţiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uţup wi Ajugun.

Babuk Fēkewa

¹¹ Naşibaţi aţēpna ŋi *Pawulu ado mlagre mn-week. ¹² Udoo kak kak aji woli bajej ilēmēt kēme ilaaŋ yi abanuŋ, aŋooţ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ŋntaayi ŋatota ŋi baka. ¹³ *Bayuday baloŋ baji bañaay na dko, kapēnan bamaakal ŋntaayi, aşë do na pdo uko mēnt ŋi katim ki Yetu

Ajugun. Baji baji : « Ƨi katim ki Yetu, i Pawulu aƧtupun dji napën! Napënan! » ¹⁴ Naŧenjan naweek alon nayuday, i katim kawoon Ƨëkewa aka babukul paaj na alon banjayi bado hañ.

¹⁵ [Unuur ulon], kë untaayi uşë teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, kë an, nawo bahon ba? » ¹⁶ Wal mënŧan, kë ñiint anneejiin untaayi aşë rëta Ƨi baka, awat. Akob baka, kë bamatkabaari, aƧi apën Ƨi katoh byişu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfëtuñ du Efet batiinkun uko wañ, aşë lënk maakan, abot adëman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸ Bañaan batum bafiyaar, abi apeeƧ buñaan bi badolon Ƨi kadun ki bañaan. ¹⁹ Kë batum bambiin ado dayaamu, baƧij nlibra ni baka aƧonkrën, atër Ƨi kadun ki bañaan. Wi batenun preeş pi nlibra mënŧ, kë pawo itaka itum itum. ²⁰ Kë hënk di di, Ƨi mnhina mi Ajugun, Uşup wi NaşibaƧi kë ukmeeŧana meeŧana pya kë banfiyaarun babot atum tum.

Pñom pweek panwoon du Efet

²¹ Wi iko yañ itëpun, kë *Pawulu aşë şal aƧu na pya Yerutalem, kaƧëpna Matedoniya na Akayi. Aşë şal aji : « Woli dlun aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²² Wi wi aşaan ayil du utaak wi Matedoniya, batëb Ƨi banjaan baŧënka, Timote na Erattut, kë ul aşë duka kak nnuur nlon Ƨi utaak wi Atiya.

²³ Wal mënŧan wi wi bgah bi Yetu baƧijun pñom pweek. ²⁴ Kë ñiint alon naŧak i katim ki Demetriyut, aşë wo wal mënŧ da, aji Ƨak idun impoƧi yi untaam, innaamun ptu pi naşibaƧi ñaaŧ anwoon Artemit. Ñiint mënŧ aji wul baƧak batum ulemp kë baji badeena bnuura. ²⁵ Demetriyut adu baka bti, na

bañaan balon banklempun ulemp utent wi nul, aše ji : « Babuk biint, name kë ulemp wi njaan ndo wi, uwoon pyok pi nun. ²⁶ Kë naše win abot atiink uko unktëpun, Pawulu un aji bašibați banțaknaaniin iñen yi bañaan baanwo bašibați na manjoonan. Ahinan akakan ti udolade wi nul pntuk pi bañaan, mënt ti Efet ti țañ da, ma ti kaya pba utaak wi Atiya bti. ²⁷ Ahinan katokun ulemp, kabot kapoțan kadun ki našibați ñaaț naweek, katiinktën pdëm pi nul. Ul i bañaan bti biki Atiya na biki umundu bti bajaan badëman. »

²⁸ Wi bañaan bukuñ batiinkun uko wañ, aše deebaț ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » ²⁹ Uundo jon, kë ubeeka bti uše wo pñaat ñaat. Kë badëpa ti bi Gayuț na Arittarkuț, bamatedoniya bankyaanțun na Pawulu, aňooț du bayiti bweek bi utaak. ³⁰ Pawulu aňal pneej kațiini na baka, kë banfiyaaruñ Yetu baše neenana. ³¹ Banoh Pawulu balon, balempar naših baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³² Wal mënt bañaan bti du bayiti bayewlaa, kë pñaat pațumi. Balon bahuuran wi, kë balon bahuuran ulon. Kë bațum, baando me me uko unțijun baka. ³³ *Bayuday kë baše wuukar ñiint alon, i katim ki Alektandër, kadun, kë balon bațupa uko wi akyaan kakakalëș. Alektandër ado kë bañaan bayompi, ahilna ațup. ³⁴ Bañaan bayikrën kë awo nayuday, aše huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran hañ ado ņwoori ņtëb.

³⁵ Nantunja i ubeeka ado bañaan wal mënt kë bayompi, aše ji na baka : « An bañaan biki Efet,

jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaan uyej kaduñ ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonuñ bañi i? ³⁶ Kë wi nameej kë ñaañ aanhinanuñ plañ uko wañ, nawo kañooro, kaşal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷ Nañij biinñ biki, bë baambaanñ kakiijan du kaduñ, këme akar naşibañi ñaañ i nun. ³⁸ Hënkunñ, woli Demetriyuñ na bañak batëññul baka ka uko wi bakkeeşari, *uruha wii wi, kë bawayëş bñup biki biki. Bayaan bakeeşaar baka. ³⁹ Woli nanuma pkeeşaar uko ulonñ kak, uruha uweek uwo da, unjaanñ ujintan bñup. ⁴⁰ Name'aara kë bahinan nña di kataparun na manjoonan, kaji nñpataña, kabot kafañ ñi uko unñepunñ nña di i? Nënhinanuñ kañup uko unkayi kë nja nyit bti hënk. » Wi nantunña añiiniñ aba, aşë do bañaanñ kë bawayşeri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

¹ Wi nñaat pañañunñ, kë *Pawulu aşë do kë bayitrën banfiyaaruñ ñi Yetu, atëññën baka. Wi wi aşaanñ aduk baka, aşë tool pya, ajej bgah bi Matedoniya. ² Amuur utaak mëññ, atëññën banfiyaaruñ, abot añiini na baka ajon abaa bi ban Gret. ³ Pawulu aña du Gret kli kwajanñ. Wi atoolunñ pjej ulanñu, kaya utaak wi Firi, kë başë ñupa aji *bayuday babomandër pdola buñaan. Kë aşë guban, akakna Matedoniya. ⁴ Pawulu agakandër na Fopater, abuk Piruñ i ubeeka wi Bereya, na Arittarkut na Tekundut biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Añiya. ⁵ Biinñ bukunñ mëññan,

bajotun kadun, ayoonkun du Trowat. ⁶ Kë un, nşë jej ulanţu du pkëŋ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indaţ uţëpuŋ. Wi ŋnuur kañeen ŋaţëpuŋ, kë ŋya ţenk baka du Trowat aţo da kanëm kapëb.

Pawulu anaţan ñaaŋ ankeţuŋ du Trowat

⁷ Unuur uteek wi kanëm, kë nşë yitiir pa pfaaşiir kapoom☆. Kë *Pawulu aşë ţup na bañaan, te mnjel ţiki aţu na pya na nfa. ⁸ Ŋkaniya ŋţum ŋatehan wal mënţ du meet di bko duuţ, di ŋyitiiraanuş. ⁹ Kë nduba aloŋ aşë wo da, i bajaan bado Ewutikut, anţoon ţi ujaneel uloŋ atiink Pawulu. Kë Pawulu aşë ţiini, ajon maakan ţi bţup, kë nduba adobi yinjet. Wi anoyënţuŋ, adoo ronţ, aşë buurna du uşoobra uwajanţën ajot. Wi bawaliin atena, ado na pnaţana, aşë ţenk kë adobi keţ. ¹⁰ Kë Pawulu aşë wala, anuş ţi napoţ, amooka aşë ji na bañaan: « Nawutan kalënk, awo najeb. » ¹¹ Wi wi akakuŋ bko duuţ, afaaşiir ipoom na baka, kë badee. Wi aţiiniin te mnjinţ, aşë ya. ¹² Kë bañaan başë ţiiş na nduba najeb uŋ, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

¹³ Wi wi nşaan ajot kadun, ajej ulanţu, pya Atot, di ŋwoon i pya kajijna *Pawulu, ţiki apoş poş aya da. ¹⁴ Wi ŋyituŋ du Atot, aşë jija ţi ulanţu, atool pya ubeeka wi Mitilena. ¹⁵ Wi ŋbanuş da, akak aţëp na ulanţu, kë wi unuur ujintuş kë nşë ñog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Famot ţi unuur utëbantën, ţi uwajanţën kë ŋban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aţëp ţëp Efet aankpant ţiki aanŋal pjon ţi uţaak wi

☆ 20:7 Natenan ţi Ulemp 2.42.

Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu aṭiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruṅ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ṭi Milet, aṣë yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet. ¹⁸ Wi babanuṅ, kē aṣë ji na baka : « Nawin jibi nṭo'i na an du unuur uteek wi ntapnuṅ kahoṭ ṭi uṭaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ṭiki *bayuday baloṅ babomandër pdolën buṭaan. ²⁰ Mëmmenan nin ukoolan, uko wi nawoon i pme bṭi, dṭup abot ajukanan wa, ṭi kadun ki bañaan na du itohan. ²¹ Dṭup bayuday na banwoon baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ṭi Naṣibaṭi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣë wuukën hënkuṅ pya Yerutalem, bē mëmme, uko wi nji kayaan kaṭënk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi nji kayahan, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uleṣanarën, kē ukalabuṣ na mhaj mawo da ayoonkën. ²⁴ Kē nṣë ṣal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bṭi wi Yetu Ajugun ajakuṅ ndo te uba, unwoon pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi bnuura bi Naṣibaṭi.

²⁵ « Dbi ṭi an ṭi, aṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi, aṣë me kē naankak aluṅ kawin kēṣ ki naan. ²⁶ Ukaan kē nṭupan nṭa hënk : Ddo wi nhilanuṅ bṭi pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dṭupan iko bṭi yi Naṣibaṭi ajakuṅ mbi nṭupan bē mënduk duk nin uloṅ. ²⁸ Nalipariin ṅleefan, na batani bṭi bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulanan, aji nado kayeṅ. Namëbaan banfiyaaruṅ

Naşibaţi biki bnuura. Yetu atul pñaaikul, pbu-
 uranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kë woli dyaa
 bañaan banjooṭuṅ ji ṅwuṭ baluṅ kabi pdo batani
 buṭaan. ³⁰ Balon ṭi an badoo luṅ kawo ṭi ṅṭilan,
 kado kawuuk banfiyaaruṅ Yetu balon baṭaş baka.
³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleş uko wi : Ddo
 ṅşubal ṅwajanṭ, aji kaleşanan pnak na utejan, kadoo
 kawooni.

³² « Hënkunṅ ddukan ṭi iñen yi Naşibaţi, uṭup
 wi bnuura wi nul ubot uwo na an. Uṭup mënṭ
 uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. Ṭi uṭup
 mënṭ kak, Naşibaţi ahinan kawul iko inuura yi
 ahankunṅ pa banwoonṅ biki nul. ³³ Wi nwoonṅ
 ṭi, mēññebar untaam wi ñaan alonṅ, këme uwu-
 uru, këme imişa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp
 na iñen yi naan, kë ṅklempaşaana nji na biki
 ngakandëraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na ṅnuur bti na
 dko bti : Hënk di di ñaan ajaan alemp, kaṭënkna
 bajuuk. Kë nakak awo i kaleş uko wi Ajugun Yetu
 ajakuṅ ul ṭi uleeful : “Mnlilan manwoona ṭi pṭen,
 apel ṭi pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniinṅ aba, aşë ṅup na baka,
 añehan Naşibaţi. ³⁷ Kë bañaan bti başë wooni,
 amook Pawulu ṭi pwayşër na a. ³⁸ Uko unkaanṅ kë
 bajooṭan maakan, uwoonṅ wi ajakuṅ na baka : «
 Naankak aluṅ kawin këş ki naan. » Wi wi başaanṅ
 aṅooṭana te du ulanṭu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi ṅdukuṅ bantohi biki Efet ṭuṅ, aşë ya utool
 na ulanṭu, te unjiw wi Koṭ. Unuur utëbantën, kë

ɲban pkëŋ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ɲbanuŋ da, ɲtënk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kë ɲjeŋ wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, ašë duk wa ti kañen kamayu ki nun aya umbaŋ wi utaak wi Firi. Nwala du pkëŋ pi Tir, ti ki dul di di ulantu ukjiŋsaanuŋ iko yi ujijuŋ. ⁴ Du Tir nya tɛnk banfiyaaruŋ Yetu, aŋo na baka kanëm kapëb. *Uhaaş wi Naşibaŋi uwuuk baka, kë başë ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ɲtëpanuŋ kanëm, ašë tool na bgahun. Bañaanŋ bti kë bañootanun, aŋu na baat na bapoŋ, aŋëpan ubeeka. Wi wi ɲşaanŋ aŋup ti kabaŋ ki bdëk bweek añehan Naşibaŋi. ⁶ Wi ɲbaanŋ, ašë wayşër na baka, apaya ti ulantu, kë banfiyaaruŋ Yetu bukuŋ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañsaan pyaanŋ pi nun na ulantu wi ɲwoonuŋ ubeeka wi Tir, aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ɲbanuŋ da, nya wul banfiyaaruŋ Yetu mboş, aŋo unuur upëb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuŋ, kë ɲşë tool aya, aban ubeeka wi Kaytaraya. Nya wala du uko Filip, naŋup *Uŋup Ulil Unuura. Filip mënt awo alonŋ ti biki babiinŋ adat du Yerutalem, bado kaŋënk *banjañan[☆]. ⁹ Awo na beegani babaakër, banwoonŋ baaniimaa, banjaki *baŋupar Naşibaŋi. ¹⁰ Wi ɲwoonŋ da ado ɲnuur, kë Naŋupar Naşibaŋi alonŋ andu'aniinŋ Agabuŋ ašë wooka Yuda, aban da. ¹¹ Agabuŋ mëntŋ abi awinun, ašë jej katël ki Pawulu, atan ihoŋul na iñenul na ka, ašë ji : « Uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi ujakuŋ wii wi : Hënk di di *bayuday du Yerutalem bakluŋ katan ajug katël ki. Baluŋ kawula banwoonŋ baanwo bayuday. »

☆ 21:8 Ulemp 6.5; 8.5-40.

¹² Wi n̄tiinkuŋ uko waŋ, un na banfiyaaruŋ biki Kaytaraya, ŋkooŋ Pawulu awut kaya Yerutalem.

¹³ Kē Pawulu ašē teemun aji : « we wi nabaan awooni ba, atokēn ušal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakēš nwut batanēn bafiŋ du Yerutalem. » ¹⁴ Wi ŋwoon ŋēnhilan pneenana, ašē wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakuŋ! »

¹⁵ Wal wi n̄tēpanuŋ ŋnuur ŋlon, ašē bomandēr, atool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruŋ Yetu balon biki ubeeka wi Kaytaraya kē bañooŋanun. Bañooŋanun du uko ñiint̄ alon anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnaŋon, anwoon i unjiw wi Kipruŋ. Kē du katohul di di ŋfērnun.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi ŋbanuŋ Yerutalem, banfiyaaruŋ babi aki-tun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utēbantēn, kē *Pawulu ašē bi na un, kē ŋya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruŋ bti bayituŋ.

¹⁹ Pawulu awul baka mboš, ašē ŋup baka bnuura iko bti yi Našibaŋi aŋēpnun ŋi a ado du banwoon baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkuŋ uko waŋ, badēman Našibaŋi ašē ji na Pawulu : « Ayiŋun iwini, *bayuday batum batum bafiyaar hēnkun Yetu Ajugun, akuŋ aŋaš bti *Bgah bi Moyit bnuura.

²¹ Kē wi baktupun baka ŋi iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon du ŋtaak ŋmpaŋi aji bawut pŋaš Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoŋ *katēmp, bawut pŋaš bgah bi bayuday. ²² Kē ŋbaa do do hum ba? Bamehaara me kē iwo ŋi. ²³ Dolan uko wi ŋēkjakiin: Nwo ŋi

na biint̃ babaakër banhoŋuŋ amehna*. 24 Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, başë bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan̄ bti bameena kē iko yi bakt̃upun̄ ŋi iwi bti iinwo manjoonan, başë bawin kē iwi kak iji k̄taş *Bgah bi Moyit. 25 Kē banwoŋ baanwo bayuday aşë fiyaar hënkun̄ Yetu, ŋpiit̄ baka uko wi ŋdinanun̄: Nawutan kade uyemaŋ wi mngur, ŋntaam ŋankeŋun̄ kē p̄ñaak paantulaa. Nawutan p̄juban pi piint̃. »

26 Unuur utëbant̄en Pawulu kē aşë ya na biint̃ babaakër bukun̄, ajun bañow na baka. Aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi. Aŋup unuur wi baklun̄ kayit kaji andoli kado b̄ŋen̄an bi nul, woli bañow baŋëpi.

Bañaan̄ biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

27 Wi ŋnuur paaj na ulon̄ ŋi bañow ŋañoŋanun̄ pba, kē *bayuday balon̄ biki utaak wi Aŋiya başë win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, aşë naakrëna na pntuk pi bañaan̄ bti, kē bamoba. 28 Wi bamobulun̄ aşë huuran aji : « An bañaan̄ biki *Itrayel naŋënkun! Ñiint̃ anjaan̄ aŋup wi nja uwuŋaan̄ ŋi bañaan̄ na dko, ŋi *Bgah bi Moyit na ŋi Katoh ki Naşibaŋi ki, awi. Adoo beeh beeh aŋij balon̄ banwoŋ baanwo bayuday ŋi katoh ki, aŋopan dko dyimanaan di. » 29 Baŋup haŋ ŋiki bawin Trofim i Efet, kē agakandër na Pawulu ŋi ubeeka, aşë ŋal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Naşibaŋi.

---

* 21:23 Woli ñaan̄ amehna, iji khon̄ Naşibaŋi uko ulon̄, hënk di di bajaan̄ babeeb ŋfa Naşibaŋi kēme woli ñaan̄ anjal p̄ñehan Naşibaŋi uko ulon̄, iji kdo haŋ kak.

30 Kë phomp paniink ubeeka bti, bañaan̄ kē babi pntuk, abi añañ Pawulu, apul pulan apēnana bdig ašē dēt ilēman. 31 Kē balon̄ bañal pfiña. Wal mēnt̄ kē bašē yil du naših i bangoli† biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. 32 Ți dko mēnt̄, kē naših adu bangoli balon̄ baweek na balon̄ Țuñ, ašē mintar pntuk mēnt̄. Wi bañaan̄ bawinulun̄ na bangoli, ašē Țañan̄ pkoba. 33 Kē naših i bangoli ašē bi Ți Pawulu, amēbana, ašē do kē batana na ktal ktēb ki mnkorentu aliintan. Wi wi ašaan̄ ahepar aji : « Ńiint̄ i awo ahon̄ ba? Abaa do do we ba? » 34 Balon̄ Ți pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi mon̄. Bañaan̄ bañaat pñaat pañ kē naših i bangoli aanhilan ame uko unțepuñ na man-joonan, ašē ji bațija du katoh kaweeek kambiguñ na pmboš pkēm. 35 Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk pankšookulun̄. 36 Bañaan̄ bti bataša ašē huuran aji : « Nfiña! »

Pawulu ațup bañaan̄ aji aanjubani

37 Wi bangoli bakñooțuñ *Pawulu du pșih, kē ašē hepar naših i baka, aji : « Dhil kațupu uko ulon̄ i? » Kē ateema aji : « Mbeeh! Ite uțup *ugrek i? 38 Mēnt̄ iwi keeri iwoon̄ Ńiint̄ i Ejiptu ampatațiin̄ Ți ŋnuur ŋlon̄ Țuñ, ațep du *pndiiș na balat iñeen week nyaaș iñeen ŋbaakēr (4000). » 39 Kē Pawulu ašē teema aji « Nji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartut, du uțaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeetaniin̄. Dkooțu kooț, țenaan̄ nțiini na bañaan̄. » 40 Wi naših i bangoli adinanun̄, kē Pawulu ašē naț du bko duuț

---

† 21:31 Naših mēnt̄ așih bangoli iñeen week nyaaș iñeen (1000).

atar baka kañen. Wi bañaan bayompuñ bti, kë aşë
 tiini na baka na uşup *uheberë aji :

22

¹ « An batënt naan na başin naan, natiinkan uko
 wi nji kaşupuñ pa pyeñan uleef naan. » ² Wi
 batiinkuñ kë aşiini na baka na uşup *uheberë, kë
 başë yomp juk, atiinka. Kë *Pawulu aşë ji : ³ « Nji,
 dwo *nayuday, ambuknaaniin ubeeka wi Tartut,
 du utaak wi Filitiya, aşë kuşnaana ti ubeeka wi.
 Gamaliyel ajukanaanuñ bnuura bgah bi başinun,
 ajinşan. Dbi wo ñaan añaluñ maakan uko wi
 Naşibaţi ji an bti nşa hënk. ⁴ Dbi ji kahajan banjaan
 başaş bgah bi Yetu, te kadoo fiñ, kamob biinş na
 baat kawat ukalabuş ⁵ kë *naşih i başenjan na biki
 pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna
 yeenkna du baka, uworda umpiitun pa bayuday
 biki Damat, kaya da kamob banfiyaaruñ Yetu, kaşij
 ti *uruha ti Yerutalem ti, pa bakob baka. »

Pawulu akakalëş jibi akakuñ ti bgah bi Yetu

⁶ « Unuur ulon, kaya mndiin unuur, wi nji
 kayaan adoo ñog Damat, ti dko mënt, kë bjeehi
 bloñ bweek banwoonuñ baţi başë bi agurën, ajee-
 hanaan. ⁷ Kë njot ti mboş aşë tiink pdiim ploñ kë
 pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaan kë ikha-
 janaan ba?” ⁸ Kë nşë teem aji : “Iwi in ula ba, Aju-
 gun?” Kë pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i
 ikhajanuñ.” ⁹ Bañaan biki nkyaanşun bawin bjeehi
 bnuura, aşë wo baantiink pdiim panktiiniin na nji.
¹⁰ Kë nşë hepara aji : “Ajugun, kë we wi nşaan
 awo i kado ba?” Ajugun kë aji : “Naşiin ineej
 Damat, baya kaşupu da uko wi Naşibaţi ajakuñ

ido.” ¹¹ Batēnt naan bamēbanaan mēban ti kañen, aneejanaan Damat, ŧiki bjeehi bweek batokēn kēş. »

¹² « Niintŧ alonŧ anwoonŧ Ananiyat kē aşē wo da. Awo ñaaŧ anjaanŧ aŧaş Naşibaŧi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfētunŧ da bamaganunŧ. ¹³ Ananiyat abi pwinēn, aşē ji : “Fawul ayiŧ naan kakan ido kawin.” ŧi dko mēntŧ, kē nkak awin, abot awina. ¹⁴ Kē Ananiyat aşē ji na nji : “Naşibaŧi i başinun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul, iwin Ñaaŧ Naŧool, ibot itiink uŧup umpēnnunŧ ŧi mn-tumul. ¹⁵ Iwi ikwoonŧ namaar i nul ŧi kadun ki bañaanŧ bti ŧi uko wi iwinunŧ abot atiink. ¹⁶ Ibaa yoonk we hēnkuŧ ba? Naŧiin iyeenk *batitmu, ipekadu yi nu ipēnna woli itimana.”

Naşibaŧi ayil Pawulu du banwoonŧ baanwo bayuday

¹⁷ « Wi nkakuŧ Yeruŧalem, awo du *Katoh Kaweek ki Naşibaŧi añehana, kē Naşibaŧi aşē haabēşaan kēş ¹⁸ kē nwin Ajugun, kē akji na nji : “Faraan! Pēnan ŧi Yeruŧalem hēnkuŧ, ŧiki baankdi ptiink uko wi imaarunŧ abot awin unŧaanunŧ na nji.” ¹⁹ Kē nşē teema aji : “Ajugun, bañaanŧ biki bame bnuura kē dji kañaay na *itoh iñehanaani, kawat bañaanŧ banfiyaarunŧ Yetu ukalabuş, kabot kado bakob baka. ²⁰ Kē wi pñaak pi Tefan ankeŧariinŧ patuliinŧ kē nji mmaar da adinan wa abot ayenŧ imişa yi banfiŧulunŧ.” ²¹ Wi wi Ajugun aşaanŧ ajakēn : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoonŧ baanwo bayuday.” »

Pawulu na naşih i bangoli

22 Wi *bayuday batiinkuŋ *Pawulu kē adoo ɕup uko waŋ, kē başē huuran maakan aji : « Nabiin ŋfiŋ ñaaŋ i, aanwo i kawo ɕi dko. » 23 Wi bakhu-uranuŋ, afël iyeti yi baka bko duuɕ* abot akuyēş pdēpalēn, 24 kē naşih i bangoli aşē do kē bañoota du katoh kaweeek kambiguŋ na pmboş pkēm. Aji bakoba na itintël, aɕupna uko unkayi kē bañaan bakhuura hēnk. 25 Wi bapiintanuŋ Pawulu kakob, kē aşē ji na naweeek i bangoli iñeen-week annaɕuŋ da : « Naşal aji pmob ñaaŋ anliŋuŋ na baromeŋ kakob na itintël bē aandobi dolan uruha uwo ɕi bgah i? » 26 Wi naweeek i bangoli aɕiinkuŋ uko waŋ aşē ya du naşih i bangoli, akakalēşa wa. Aşē jaka aji : « Iwin uko wi iŋaluŋ lah pdo? Ñiintɕ i aliŋ na baromeŋ. » 27 Kē naşih i bangoli aşē ya du Pawulu, ahepara aji : « ɕupan, iwi iliŋ na baromeŋ i? » Kē ateema aji : « Hēnk da na manjoonan. » Naşih i bangoli kē aşē jaka : 28 « Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil aliŋ na baromeŋ. » Kē Pawulu ateema aji : « Kē nji, nşē buka buka aliŋ na baromeŋ. » 29 Banwoon biki pkoba pa aɕiini balowa ɕi dko mēnt, kē naşih i bangoli aşē lēnk wi ameeŋ kē Pawulu i atanuŋ hēnk, aliŋ na baromeŋ.

Baɕij Pawulu du uruha uweek

30 Wi nfa mambanuŋ, kē naşih i bangoli aşē do kē bafēnēş *Pawulu aşē du *baɕeŋan baweeek na pntuk pi bawayēş bɕup *bayuday, ɕiki aŋal kame na manjoonan uko wi bañaan baktaparuluŋ. Wi wi aşaan adola kē abi anaɕ ɕi kadun ki baka.

---

* 22:23 ɕi bayuday pñel bayeti kēme kamişa bko duuɕ pajaan payuuj kē unwoon kēme uko ulon wi ñaaŋ adolon uɕep uɕup.

23

¹ Wi wi *Pawulu aŝaan ajaban bawayëŝ bŕup *bayuday këŝ aŝë ji : « An bayiŝ naan, uhaaŝ uwo ujintŝ na nji ŝi mnwo mi naan ŝi kadun ki Naŝibaŝi te nŝa di. » ² Kë *naŝih i baŝeŝan anwoonŝ katim ki Ananiyaŝ aŝë ji na bannaŝunŝ ŝi kadunul bakoba ŝi mntum. ³ Kë Pawulu aŝë ji na a : « Iwi nataaki i*, Naŝibaŝi alunŝ kakobu na manjoonan. Iŝo ŝunŝ aji iwayëŝ jibi Bgah bajakuŝ, abaa kak aji na baka bakobën. »

⁴ Biintŝ bannaŝunŝ aňog Pawulu kë baŝë jaka : « Ikar kar naŝih i baŝeŝan Naŝibaŝi! » ⁵ Kë Pawulu aŝë teem aji : « Babuk biintŝ mëmme aji awoonŝ naŝih i baŝeŝan. Baŝup ŝi Ulibra wi Naŝibaŝi aji : “*Nŝaan aawo kaŝiiniyaan uko wi naŝih i utaak wi nul buŝaan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinuŝ kë balonŝ ŝi pntuk pi bawayëŝ baweek bawo *baŝaduk, kë balonŝ bawo *bafaritay, kë aŝë huuh aji : « An bayiŝ naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Baŝijën *uruha ŝi, ŝiki dhaŝ aji bankeŝunŝ balunŝ kanaŝa ŝi pkeŝ. » ⁷ Wi ajakanŝ jak haŝ, kë bafaritay na baŝaduk baŝë jun pňom, abot apaŝŝër. ⁸ (Baŝaduk baŝal aji bankeŝunŝ baankluŝ kanaŝa ŝi pkeŝ, kë nwanjuŝ na nŝtonŝ nŝaanwoo, kë bafaritay baŝal aji iko mëntŝ iwoo.) ⁹ Pňaat kë pabi dëma dëm, kë *bajukan Bgah bafaritay balonŝ banaŝa aňoman aji : « Nŝenka nin uko utapar nŝiintŝ i. Om untonŝ këme *uwanjuŝ udoo ŝiini na ä. »

---

* **23:3** Pawulu ahoň ajaka « iwi uniw ufaatŝaan wunŝ » uwo wo ji aňal kadiimanaan baňaanŝ kë Ananiyaŝ aji daar kala pwo nanuura ŝi bdiŝ aŝë wuŝ du kaŝëb meetŝ, awo kataaki.

¹⁰ Pņom padēm pdēm paņ, kē naših i bangoli adoo ți babi bakit kitan Pawulu, ašē ji na bangoli bawala baya bapēnana ți ptoof pi baka, bațija katoh kaweeek kanyenaniņ.

¹¹ Utejan mēnt, kē Ajugun ašē naț ți kadun ki Pawulu aji na a : « Mēbaan iliint! Ițiiniyaan katim ki naan ți Yeruțalem ți ašē wo kak i kado haņ du Rom. »

Bayuday baņal pfiņ Pawulu

¹² Wi unuur ujintuņ, kē *bayuday baloņ bašē tiinkar. Bahoņ amehna aji baankde baankdaan bē baanfiņ *Pawulu. ¹³ Bantiinkaruņ haņ bapel iñeen ņbaakēr. ¹⁴ Wi wi bašaāņ aya du *bațeņān baweeek na bantohi aji na baka : « ņhoņ amehna aji ņēnkde nin ukoolan te wi ņkfiņaņ Pawulu. ¹⁵ Hēkuņ an ți katim ki pntuk pi bawayēš bțup baweeek, nayilan du naših i bangoli naji na a ațijan Pawulu, nadaar naji naņal kame bnuura uko wi adoluņ. Kē un, ņdobi bomandēr bomandēr pa pfiņa ji abi ado kaban ți. »

¹⁶ Wi națaša aloņ ayimi Pawulu atiinkuņ uko waņ, ašē ya du katoh kaweeek kambiguņ na pmboš pkēm, aneej da ațupa. ¹⁷ Wi wi Pawulu ašaāņ adu naweeek aloņ i bangoli iñeen-week, aji na a : « ņooțan națaša i du naših i bangoli, aka uko uloņ wi pțupa. » ¹⁸ Kē naweeek i bangoli aņooț națaša du naših i baka, ašē ji na a : « Pawulu nakalabuș adu'ēn akooțēn aji nțiju națaša i, aka uko uloņ wi pțupu. » ¹⁹ Kē naših i bangoli ašē mēbana ți kañen apēn na a kē bagaagi ašē jaka : « We wi iņaluņ pțupēn? » ²⁰ Kē națaša ašē jaka : « Bayuday batiinkar aji babi pheparu ițij Pawulu

faan du pntuk pi bawayëş bŧup baweek, baji baŋal kadaan kaji baŋal kame uko wi adoluŋ. ²¹ Kdinan baka uko waŋ, ŧiki bañaanŋ bampeluŋ iñeen ŋbaakër bamena dko dloŋ, ayoonka. Bahonŋ amehna aji baankde nin kadaan bë baanfiŋ Pawulu. Babo-mandër hënkuŋ aba, ayoonk yoonk idinan. » ²² Kë naşih i bangoli aşë jaka awut kaŧup nin aloŋ kaji aŧupa uko mëntŋ, aşë wutan naŧaşa kë ayaa.

Bañooŧ Pawulu du ubeeka wi Kaytaraya

²³ Wi wi naşih i bangoli aşaanŋ adu baweek batëb biki bangoli iñeen-week aji na baka : « Nabomandëran na bangoli iñeen-week ŋyaaş ŋtëb (200), na bajug ŋmpëlënt iñeen paaj na uloŋ (70), na bangoli iñeen-week ŋyaaş ŋtëb (200) biki ijan, naya Kaytaraya nŧa di woli ŋwoori kañeen kalonŋ ŋi utaakal ŋakobi. » ²⁴ Nabomaan ŋmpëlënt nañooŧna *Pawulu, ahilna aban najeb du Felit nantunja. ²⁵ Hënk kë naşih i bangoli aşë piit Felit aji :

²⁶ « Iwi Felit nantunja naweek, nji, Klodiyut Litiyat dpiitunŋ awulu mboş. ²⁷ *Bayuday bamob ñiintŋ i aŋal pfiŋa, kë nşë bi na bangoli naan abuurana, ŧiki baŧupën aji aliŋ na baromeŋ. ²⁸ Wi nŋaluŋ pme uko wi ajubanunŋ aşë ñooŧa pntuk pi bawayëş bŧup baweek pi baka. ²⁹ Wi wi nşaanŋ ayikrën kë uko wi baktaparulunŋ utaŋ na bgah bi baka, bë baanka ka nin uko uloŋ utapara unkëşuŋ bafiŋa këme batuha. ³⁰ Wi mmeenŋ kë baloŋ batiinkar pfiŋa, kë nşë yil ŧi dko mëntŋ aji baŧiju a. Dkak ado bantaparulunŋ bŧup babi ŧi iwi baŧup uko wi adoluŋ baka. »

31 Na utejan, bangoli bado uko wi naŝih i baka ajakuŋ, ajej Pawulu, aya na a te ubeeka wi Antipatrit. 32 Wi unuur ujintuŋ k  bangoli bukuŋ baŝe kak du katoh kaweeek, awut bajug  mp l nt k  baya na Pawulu. 33 Wi babanuŋ Kaytaraya aŝe wul Felit nantuŋa uko wi Klodiyut apiituŋ, aŝe dukara Pawulu. 34 Wi nantuŋa aleyiiruŋ uko umpiituŋ aŝe hepar Pawulu utaak wi awoonuŋ. Wi ameen k  awo i utaak wi Filitiya†, 35 aŝe ji na a : « Dluŋ katiinku woli bantapariin b up babani. » K  aŝe do k  bahank Pawulu du katoh ki pŝih ki *Herod abiin aniw, ayeŋa.

24

Bayuday bakeŝaar Pawulu du Felit

1 Wi  nuur kaŋeen  a epuŋ, k  Ananiyat *naŝih i ba enan aŝe ya na baloŋ  i bantohi na na upar ba aan, i katim ki Tertulo  du Kaytaraya. Babi  i kadun ki Felit nantuŋa, akeŝaar *Pawulu. 2-3 Wi baduun Pawulu, k  Tertulo  aŝe jun ptapara iko aji : « Iwi Felit nantuŋa naweeek,  jon n o  i awo bnuura  i pŝih pi nu, k  mntit mi nu mankak a ij iko inuura ihalu  i utaak. K   ji  liland ru maakan, kabot kataanaru,  nuur bti na dko bti. 4 N nk o kanooranu na b up btum, aŝe  al itiinkun btiisu. 5  iin  i awo  aan anwu uŋ maakan, anwoon  i pyewl n *bayuday  i dko bti, abot awo i pntuk pi banataren. 6 Adoo do do na p opan *Katoh Kaweeek ki Naŝiba i, ukaan k   moba. [N al pway sa b up jibi bgah bi nun bajakuŋ 7 k  Litiyat naŝih i bangoli

† 23:34 Felit awoon i pway s Pawulu  iki Pawulu awoona Filitiya danwoon  i pŝih pi nul.

aşë bi na kmëni atehun a ƚi iñen, ⁸ ado bantaparun Pawulu bƚup babi ƚi iwi.] Woli ihepara bnuura, atiinka, këme bdidi'u iko yi nƚktaparulun. » ⁹ Kë bayuday baƚok na a, ƚi uko wi ataparulun aji ujoonani.

Pawulu aƚup ƚi kadun ki Felit nantuña

¹⁰ Wi Felit nantuña adekun *Pawulu kañen aji ateam, kë aşë yeenk bƚup aji : « Dme kë ido nƚsubal nƚtum, aji kwayëş ƚi utaak wi, ukaan kë nƚlilan maakan kabi kaƚupu kayeñan uleef naan. ¹¹ Ihinan kahepar bnuura baƚupu kë uundo pel nƚnuur iñeen na nƚtëb wi nyan Yerutalem pdëman Naşibaƚi. ¹² Bambiin akeeşaarën baantënkën kë nƚi kañom na nin ñaan alon du *Katoh Kaweek ki Naşibaƚi këme anañan pntuk pi bañaan ƚi itoh iñehanaani, këme ƚi ubeeka. ¹³ Baankak ahinan kadiiman kë uko wi baktaparaanun hënkun uwo manjoonan. ¹⁴ Kë nşë dinan ƚi kadunu aji dji kadëman Naşibaƚi i başinun, wi njaan kaƚaş Bgah bi bukal bajakun aji bawo bwuñaan. Dfiyaar iko bti inñaanun na Bgah, na yi *baƚupar Naşibaƚi bapiiñun, ¹⁵ abot ahaƚ pnaƚa ƚi pkeƚ pi baƚool na bado buñaan ji bañaan biki bantaparaanun bƚup. ¹⁶ Ukaan kë nƚi kadoonaan nƚnuur bti pwo na uhaaş ujint ƚi kadun ki Naşibaƚi, na ki bañaan. »

¹⁷ « Kë wal wi ndolun nƚsubal du bdig, aşë kak ƚi Yerutalem aƚij itaka pñenkna bañaan bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iñeñan yi Naşibaƚi. ¹⁸ Wi wi başaan añenkën du Katoh ki Naşibaƚi kë nƚi kabaañëş bñeñan bjintan uhaaş. Mënwo na nin pntuk plon abot awo mënñij nin pñaat. ¹⁹ Kë *bayuday balon biki Aƚiya bawoon lah kabi kanaƚ ƚi kaƚup uko wi bakaan na nƚi, ²⁰ këme banwoon ƚi

baɥup uko wi bawinuŋ uwuɥaan ɥi nji wi nnaɥuŋ ɥi kadun ki baka du pntuk pi bawayeŝ bɥup baweek pi bayuday. ²¹ Keme uwohan kak uko wi nhuuranuŋ ɥi kadun ki baka aji : “Uɥup wi pnaɥa ɥi pkeɥ, ukaan ke mbi nɥa bawayeŝaan ɥi kadunan?” »

²² Ke Felit nantuŋa, ammeen bnuura uko wi bgah bi Ajugun, aŝe lutan pwayeŝ te unuur ulon, aji na baka : « Dluŋ kawayeŝ uko wi nan woli Litiyat naŝih i bangoli abii. »

²³ Wal menɥ ke aŝe ji na naweek i bangoli iŋeen-week alon, ahank Pawulu du ukalabuŝ, bawut kado kanoorana babot bawut bayiɥul bado kaɥenka.

Pawulu aɥiini na nantuŋa na aharul

²⁴ Wi nnuur nlon nɥaɥepuŋ, ke Felit aŝe bi na aharul anwoon *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado ke badu *Pawulu, aŝe tiinka ke akɥiiniyaan pfiyaar Yetu Krittu. ²⁵ Ke jibi Pawulu akɥupuŋ adoo jun pban ɥi iko yi pwo nnaŋ natoool, yi pɥijan uleef, na yi unuur wi Naŝibaɥi aklon kawayeŝ baŋaan, ke Felit aŝe yewla, aji na a : « ɥaŋaan ba henk nɥa, ihinan kaya, woli dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahaɥ wal menɥ aji Pawulu awula itaka, ukaan ke aji du'ara du, kaɥiini na a.

²⁷ Wi nŝubal nteb nɥaɥepuŋ, ke Portiyut Fettut aŝe yeenkeŝ Felit ɥi pntuŋa, anwutuŋ Pawulu du ukalabuŝ, pdolna bayuday balilan.

25

Baɥij Pawulu uruha ɥi kadun ki Fettut nantuŋa

¹ Wi Fettut abanuŋ ɥi utaak ado nnuur nɥawanɥ, aŝe penna Kaytaraya, aya Yerutalem. ² *Baɥenjan baweek

na bantohi baweek *bayuday kē başë bi anaŧ Ƨi kadunul, akeşaar *Pawulu. ³ Kē başë ñehan Fettuŧ aŧënk Ƨënk baka, ado Pawulu aya Yeruŧalem, Ƨiki babop ayoonka Ƨi bgah, kahilna kaba na a. ⁴ Kē Fettuŧ aşë teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuş du Kayŧaraya, kē nji Ƨi uleef naan, nkak awo i kaya da Ƨi ŋnuur ŋi. ⁵ Nadolan baweek biki nan, baluŋ babi na nji, woli ñiintŋ aŋ mënŧan ado buŧaan blon baya keeşara. »

⁶ Fettuŧ ado du Yeruŧalem ŋnuur bakrenj kaya iñeen Ƨaň na baka, aşë ya Kayŧaraya. Wi unuur ujintuŋ, kē aşë Ƨo du uruha, ado kē baŧij Pawulu Ƨi kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiiŋ, kē bayuday banwoonuŋ Yeruŧalem, başë bi anaŧ afooya, atapara iko itum iwuŧaan maakan, yi bawoonj baanhinan adiiiman kē ijoonanii. ⁸ Kē Pawulu aşë yeŋan uleeful aji : « Mëndo do nin ukoolan unwuŧuŋ Ƨi bgah bi bayuday, kēme Ƨi *Katoŧ Kaweek ki Naşibaŧi, kēme aŧup buŧaan Ƨi *Fetaŧ naşih najeenkal i Rom. » ⁹ Kē Fettuŧ, anşaan aŋal bayuday balilandëra, kē aşë hepara aji : « Iinŋal kabi Yeruŧalem, nya nwayëşu Ƨi uko wi batapariin i? » ¹⁰ Kē Pawulu aşë teema aji : « Dwo Ƨi uruha wi Fetaŧ Ƨi, awo i kawayëşana Ƨi. Mëndo bayuday nin ukoolan, kē iwo name iwi Ƨi uleefu. ¹¹ Bë woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulonj uwuŧaan unkëşuŋ nkeŧ, mënkpok pa. Aşë wo kakşa woli iko yi bataparaanuŋ iinjoonani, nin alonj aanka na pwulën du bayuday. Dnuma Fetaŧ awayëşaan! » ¹² Wi Fettuŧ awinaruŋ na balemparul baññoguluŋ, aşë teema aji : « Inuma pwayëş pi Fetaŧ, ikeer aya du kadun ki Fetaŧ. »

Fettuŧ aŧiini na Agripa naşih

13 Wi ηnuur ηlon ηaṭepun, kē Agripa naṣih na Berenit aṭa'ul ṅaaṭ baṣē bi ṭi Kayṭaraya, pwul Fettut mboṣ. 14 Jibi bawoon biki pdo da ηnuur ηlon, kē Fettut aṣē ṭiini na Agripa naṣih ṭi uko wi *Pawulu aji na a : « ṅiintṅ alon awo ṭi, i Felit awuton du ukalabuṣ. 15 Wi nwoon du Yerutalem, kē *baṭenjan baweek na bantohi biki *bayuday baṣē bi atapar ṅiintṅ i bṭup aṣē ṅehanaan, aji nji aduknaanaa. 16 Kē nṣē teem baka aji baromen baantaal pmob ṅaan katuh bē aannaṭ ṭi kadun ki bantaparulun bṭup ayeṅan uleeful. 17 Wi wi baṣaanṅ abi na nji ṭi, kē mēndo ṭo ajon, aṣē ṭo du uruha wi unuur ujintun, aṣē do kē baṭij ṅiintṅ mēntṅ. 18 Kē wi baṭijun ban-keṣaarulun ṭi kadunul, baantup ṭup nin uko ulon ṭi iko iwutaan yi nji nṣalun aji ul adoo. 19 Pṅom pi bakaanṅ na a pawoona ṭañ ṭi bgah banwoon bi baka, na ṭi ṅaanṅ alon anketunṅ i bajaanṅ bado Yetu, i Pawulu akjakunṅ awo najeb. 20 Kē nṣē yewla, mēmme hum di nji kawayeṣunṅ iko yan, aṣē hepara me aṅal kaya Yerutalem baya bawayeṣaana ṭi iko mēntṅ. 21 Kē wi Pawulu aṣaanṅ hepar aji aṅal pwayeṣ pi *Fetar naṣih najeenkal, kē ndo kē badēta, te wal wi nji kalunṅ kado baṅooṭa du Fetar. » 22 Kē Agripa aṣē teem Fettut aji : « Nji kak dṅal katiink ṅiintṅ mēntan. » Kē aji na a : « Ilunṅ katiinka faan. »

Baṭij Pawulu ṭi kadun ki Agripa na Berenit

23 Wi nfa mambanun, kē Agripa na Berenit, baṣē bi na pkēpaṭēr pweek, aneej du dko di uruha, kē baṣih bangoli na bantohi baweek biki ubeeka kē bafooy baka. Wi wi Fettut adolonṅ wal mēntṅ kē baṭij *Pawulu. 24 Aṣē ṭiini na baṅaanṅ aji : « Iwi Agripa naṣih na an bṭi nanwoon ṭi na un, nawin ṅiintṅ i. Ul

akaanj kē *bayuday bti babi du nji, du Yerutalem na ʔi, anjoman maakan aʂē huur aji, aantaaŋ na pwo najeb. ²⁵ Kē nji kē nʂē win nji ʔi uleef naan, kē aando nin uko ulonj unkeʂunj akeʔ. Wi aʂaaŋ aŋehan aji aŋal pya du naʂih najeenkal aya awayēʂa, kē nʂē ji ddola aya du a. ²⁶ Aʂē wo mēnka nin uko ulonj unkeʂunj ppiit naʂih najeenkal ʔi ŋiintj i. Ukaan kē nʔija ʔi kadun ki nan na ki iwi Agripa naʂih ʔi uleefu. Hēnk, woli nahepara, kaʂē ka uko upiit naʂih najeenkal. ²⁷ Ŋaaŋ aanhilaŋunj kabubara kaŋooʔ nakalabuʂ du naʂih najeenkal bē iintjup uko wi adolonj. »

26

Pawulu aʔiini ʔi kadun ki Agripa naʂih

¹ Hēnk, kē Agripa aʂē ji na *Pawulu : « Ihinan kaʔup, kayeŋan uleefu. » Pawulu adeeŋ kaŋen, aʂē yeŋan uleeful aji : ² « Iwi Agripa naʂih, dlilan nʔa, wi nnaʔunj ʔi kadunu, kateem ʔi iko yi bayiʔ naan *bayuday bataparaanunj bti. ³ Dkak alilan maakan, ʔiki ime udolade wi baka bnuura akak ame bnuura iko yi bajaan baŋomna. Ukaan kē nji kakooʔu kooʔ itiinkēn bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi nʔoori ʔi kpoʔ. Bame kak bti jibi ʔi kateeku nʔoori du utaak wi naan, na du Yerutalem. ⁵ Bame'ēn undiimaan, ahilan kaʔup woli baŋali kē dji kaʔaʂ bgah bi pntuk pi *bafaritay bantamnunj ʔi bgah bi nun. ⁶ Kē hēnkunj, uko unkaan kē bakwayʂaan ʔi, uwoonj kē: Dhaʔ uko wi Naʂibaʔi abiinj ahonj baʂinun. ⁷ Kē kʂini iŋeen na ktēb ki pntaali pi nun, kahoŋ mēnʔan ki ki kahaʔunj pyeenk, wi kadēmanunj Naʂibaʔi na ŋhaaʂ

ni baka nfa na utaakal. Iwi Agripa naŕih, mnhaŕ maŕ mankahaŕ kē bayuday baŕijēn uruha. ⁸ We ukaaŕ kē an bayuday naŕal aji nēnhinan kafiyaar kē Naŕibaŕi aji naŕan baŕaaŕ ŕi pkeŕ ba? » ⁹ « Kē nji ŕi uleef naan hēnk, kē ndun aŕal aji dwo kado uko wi nhinanuŕ bti katokna katim ki Yetu i *Nataret. ¹⁰ Kē hēnk di di ndolaŕ du Yeruŕalem, amob banfiyaaruŕ Yetu batum awat ukalabuŕ. *Baŕeŕan baweek badi-nanaan pdo haŕ, aji wonŕi baŕu baka pkeŕ dji kawo ŕi bandinanuŕ. ¹¹ Dji kaŕaaŕ na itoh iŕnehanaani bti, kahajan banfiyaaruŕ Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebaŕēŕ baka maakan, adoo ji kaya ŕbeeka ŕmpaŕi prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalēŕ jibi aŕēpuŕ adoo fiyaar Yetu

¹² « Kē hēnk di ntooluŕ unuur uloŕ pya ubeeka wi Damaŕ, pdo ulemp mēnŕ awo na uworda wi *baŕeŕan baweek. ¹³ Kaya pban mndiŕ unuur, djaku iwi, naŕih, kē nŕē wo ŕi bgah, aŕē win bjeehi bloŕ banwoonuŕ baŕi aŕē jeehan apel unuur, kē babi agurēn nji na bankyaanŕuŕ na nji. ¹⁴ Hēnk, kē ŕpēn bti ajot ŕi mboŕ. Kē nŕē tiink pdiim ploŕ kē pakŕiini na nji na uŕup *uhebēŕē aji : “*Fawul, Fawul, we ukaaŕ kē ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukuŕ na pfeeru pjul.” ¹⁵ Kē nŕē hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kē Ajugun aŕē teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanuŕ. ¹⁶ Naŕiin iwo bnaŕ, dpēn awinana ŕi kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kaŕup bandukiŕ uko wi iwinuŕ nŕa ŕi nji, na wi nji kaluŕ kadiimanu. ¹⁷ Dluŕ kayeŕu, ŕi *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliŕ

iya. ¹⁸ Iwoyi kahaabëş baka këş, kapënan baka ti bdëm, kaŋij moŋ bjeehi, kapënan baka ti mn-hina mi uweek wi nŋntaayi, kaŋij du Naşibaŋi. Hënk bahilna woli bafiyaarën, bapënan baka ipekadu bahil kawo ti biki Naşibaŋi adatuŋ aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu aŋup jibi alemparuŋ Yetu

¹⁹ « Ukaan, Agripa naşih, kë nŋaş uko wi Naşibaŋi aŋupunŋ wi ahaabëşaanuŋ këş. ²⁰ Djunna Damat na Yerutalem, abaañşaan nŋfët ŋi *Yuda bti na ŋi banwoŋ baanwo bayuday. Aŋup baka aji bawut pjuban bakak du Naşibaŋi, bado kado iko inkyu-ujunŋ kë bawut pjuban. ²¹ Uko waŋ ukaanŋ kë *bayuday bamobën wi nwoonŋ du *Katoŋ Kaweek ki Naşibaŋi aŋal pfiŋën. ²² Kë Naşibaŋi aşë wo na nji te unuur wi nŋa wi, kë ndoo naŋ ti kadun ki bañaanŋ bti, bampoŋi na baweek aŋup uko wi mmaaruŋ. Uko wi nji kaŋupuŋ uunwo wo ulonŋ umpaŋi na wi *baŋupar Naşibaŋi na *Moyit bajakuŋ ŋfa aji ubi kadolana, ²³ *Krittu aluŋ kahaj kaşë kawo nateek anknaŋiŋ ti pkeŋ kaŋup bayuday na banwoŋ baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa naşih ti bgah bi Yetu

²⁴ Wi *Pawulu akyeŋanuŋ uleeful haŋ, kë Fettut aşë huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukuŋ pajun pfooyanu bkow! » ²⁵ Kë Pawulu aşë teema aji : « Iwi Naweek maakan, mënyilaa, uko wi nji kaŋupuŋ ujoonan akuŋ aŋëp ti bgah. ²⁶ Agripa naşih, dñoom kaŋup na a na mntërŋ ŋiki dme kë aampaam iko mëntŋ bti, iindolana du bñot, dme kë ame ya bti aba. ²⁷ Iwi Agripa naşih, ifiyaar uko wi *baŋupar

Naşibaţi bajakuŋ i? Dme kē ifiyaar wa. » 28 Kē Agripa aşē teem Pawulu aji : « Injal kakakanaan naritton ubaa kaŋto'un ŋi! » 29 Kē Pawulu akak ateem aji : « Mēmme me utar kēme ujon, uko wi nji kañehanun Naşibaţi uwoon iwi na banktiinkun bti nŋa di, nakak nawo ji nji, aşē wo mēnŋal natana mnkorentu ji nji. »

30 Hēnk kē naşih, na nantuŋa i utaak, na Bereniŋ, na bañaan bti banwoon na baka başē naŋa. 31 Wi bapēnun aşē ŋini bukal bukal aji : « Ńiint i aando do uko ulon unkēşun akeŋ kēme aya ukalabuş. » 32 Kē Agripa aşē ji na Fettut: « Nhinan lah kawutana, kē aşaan ahepar pwayēşaana du naşih najeenkal. »

27

Batool pñooŋ Pawulu du Rom

1 Wi ukakuŋ wi pjej ulantu kaya Itali, kē başē wul *Pawulu na bakalabuş balon Yuliyut, anwoon naweek i bangoli iñeen-week baromeŋ du pntuk pi bangoli pi bajaan bado Pntuk pi Naşih najeenkal.

2 Kē njej ulantu du pkēŋ pi Adramitium unwoon wi pya Atiya, atool pya. Arittarkut i Tetalonika du Matedoniya kē abi na un. 3 Wi unuur ujintun kē nşē ban Fidoŋ. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kē aji ya kawin banohul, baŋena iko yi anumiin.

4 Nwoona du Fidoŋ, kē jibi uyook ukkobun adek na un, kē nfooy na umban wi unjiw wi Kiprut wi uwoon uunkkob. 5 Kē wi wi nmuurun bdēk bañnogun nŋaak ni Filitiya, na Pamfili aban Mire du utaak wi Likiya. 6 Wi nbanun da, kē naweek i bangoli aşē win ulantu ulon unwoonun Alektandriya, atool pya Itali, aşē dolun kē njej wa.

⁷ Ndo ηnuur ηtum aya ya btiisu, tiki uyook uwoo, ηhaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kēnidut. Uyook uneenanun pya na btool, kē ηduk ubeeka wi Falmome ti kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. ⁸ Ntaş taş ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaan bado Ikēη Inuura, daññogun ubeeka wi Lataya.

⁹ Nto du Lataya ajon, kē pya kadun pado kak anooran, tiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi tēp, kē pya na bdēk wal mēnt pahil kapēnan unguun. Hēnk, kē Pawulu ašē tūp uko wi ašaluη aji na baka : ¹⁰ « Babuk biint, dwin kē bgah bi nun bi baya kawuη, ulantu utoka dko dweek na iko yi ujijun bti, bañaan badoo hilan kakeη da. » ¹¹ Kē naweek i bangoli ašē mēban ti wi naweek i baṭon ulantu na ajug wa bajakuη, apok ptiink Pawulu. ¹² Pkēη paannuura pṭēpanaan ηnuur ηi ujonη na ukēk uweek, kē baṭum ti baka baṭal ηneeη ti bdēk, ηdoonaan pban pkēη pi Fonika woli ηhinani. Pkēη pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataaη na kayoba ajeη ti btammaηu na btamşanka, kē bahilan kaṭēpan da ηnuur ηi ujonη na ukēk.

Ukēk unaṭa du ptoof pi bdēk bweek

¹³ Uyook umpoṭi unaṭnaana btammaηu ajun pyook, kē bañaan başal aji bahinan kado uko wi başaluη, afēnēş ulantu, atool akab kab na kabaη ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kē ukēk uweek unwoon katim ki btamşanka umayar unuur uşē naṭnaana unjiw akēk. ¹⁵ Ukēk wunη ubi akob ti

---

* **27:9** Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : Ti pli ppajantēn na plon, ti unuur uñeenantēn, nayiman, naankdo nin ulemp ulon, an babak utaak na bayaanη bti.

ulantu, kë n̄enkak ahilan wa p̄tjan, ašë wut kë uyook ukya na un. ¹⁶ Wi n̄t̄epnuŋ btammaŋu bi unjiw umpoŋi unwoon katim ki Kawuda, ašë tu kamenkla uyook btiisu. N̄doonaan te adoo kakan b̄teem bmpoŋi bbuurni bantanuŋ ti kafet ki ulantu. ¹⁷ H̄enk, kë balemp biki ulantu bajej ital atanr̄en wa uwutna katoka. Baŋi wal m̄ent̄ uyook uf̄el baka ti pyiw pwuŋan pi bd̄ek bweek du Libiya. Wi wi baŋaan aŋuj iloona, ašë wut uyook kë ukya na baka. ¹⁸ Unuur ut̄ebant̄en, kë uk̄ek ukk̄eka k̄ek maakan, kë bajej iko injijun af̄el du bd̄ek. ¹⁹ Unuur uwajant̄en, bajej iloona na iko yi ulantu af̄el du bd̄ek na iŋen yi baka. ²⁰ N̄do n̄nuur n̄tum, n̄enwin bnuur k̄eme n̄jah, kë uyook ukkoba kob maakan, kë n̄bi ji wi nun ubaa.

²¹ N̄do n̄nuur, n̄ende de nin ukoolan, kë *Pawulu ašë naŋa, aji na baŋaan: « Babuk biint̄, nawo i lah katiink uko wi njakanan, kawut kap̄en du Kret, nanŋaan kabuur p̄toka toka pi. ²² K̄e n̄š̄e kooŋan kooŋ h̄enkun, nam̄ebaan naliint̄! Nin alon ti an aankket, ulantu ŋaŋ uktokiin. ²³ Takal na utejan, *uwanjut wi Naŋibaŋi anka'enuŋ, i n̄jaan kad̄eman ubi ti n̄ji, ²⁴ ajak̄en : “Pawulu, kl̄enk! Iwo i kawaȳeŋa ti kadun ki naŋih najeenkal, kë Naŋibaŋi ti bnuura bi nul, akdo baŋaan b̄ti bankyaanŋun na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biint̄, nat̄enŋ̄en̄en, ŋiki dhaŋ ti Naŋibaŋi ame kë uwo jibi ajakaaruŋ. ²⁶ K̄e uyook uš̄e ya kaf̄elun du unjiw ulon. »

²⁷ N̄dobi wo wo ti utejan unŋ̄enknuŋ iŋeen na n̄baak̄er ti meel, kë uk̄ek uhuma kaya na un ti bd̄ek bi katim ki Adiriyatik. Kaban mn̄jel, kë balemp biki ulantu baš̄e n̄juur aji n̄nog pkay. ²⁸ Wi

wi batanuŋ pko plon na ptal awalan katenna kadiilade, awin kē kawo ŋmetēr iñeen ŋwajanŋ na paaj na ulon, akak aban ŋuŋ aten, awin kē kawo ŋmetēr iñeen ŋtēb na bakreŋ. ²⁹ Baŋi wal mēnt̄ uyook ufēlun du mñlaak, atan klaar kdiŋ kbaakēr du kafet̄ ki ulantu awalan ŋi meel kahilna kamēban wa, ašē bi kataran taran unuur ujint̄. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal mēnt̄ na ppēn ŋi wa kabuur. Bawalan bŋeem bbuurni ašē daar aji baŋal ptan ilaar idiŋ ilon ŋi kadun ki ulantu. ³¹ Kē Pawulu ašē ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiin aji : « Woli balemp biki ulantu biki baanŋo ŋi wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaan kē bangoli bafal ital int̄janaanuŋ bŋeem bbuurni, awutan ba, kē bakyaak.

³³ Wi bakyoonkuŋ mñjint̄ unuur, kē Pawulu ašē ji na baka bade aji na baka : « Naŋo ŋnuur iñeen na ŋbaakēr kē ŋhaaş ŋawo bnaŋ na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalon kaankjot ŋi ñaan. » ³⁵ Wi wi ašan ajej ipoom abeeb Naŋibaŋi akitēŋ ya, ašē jun pde. ³⁶ Kē wi wi bañaan bti bakakanuŋ ŋhaaş, ade ntiinku. ³⁷ Ŋwo wal mēnt̄ bañaan iñeen-week ŋyaaŋ ŋtēb na iñeen paaj na ulon na paaj (276) ŋi ulantu. ³⁸ Wi bañaan bti badeeŋ ayok, kē bašē fēl ŋdeey ŋanwoon ŋi ulantu du bdēk awiiŋanaan wa.

Ulanŋu ujiiri

³⁹ Wi unuur ujint̄uŋ, baŋon ulantu baanyikrēn pkay pi bakwinuŋ, ašē win pkay plon panwoon na pyiw, aji baya kakaban ulantu ŋi pa woli bahi-nani. ⁴⁰ Kē wi wi bafaluŋ ital intannuŋ ilaar idiŋ int̄januŋ ulantu ašē wutan ya kē iya bdēk. Wi

wi başaaj afënëş ital yi batannuñ n̄paat n̄anjaan n̄aŋona ulantu, atan kaloona ʈi kadun ki wa, uyook uhilna uwwukar wa kadun, ašë tool pya pkay. ⁴¹ Kë ušë ya wal mënʈ abinja ʈi pyiw pwuʈaan pi bdëk, kë kadun ki wa kajiri, uunkak ahilan pya, kafet̄ kë kašë rumpadiir fuʈ ʈiki n̄maaron̄ n̄jakob bnuura.

⁴² Bangoli kë başë n̄al wal mënʈ kafin̄ bakalabuş, bawutna kalam kabuur. ⁴³ Kë naweek i bangoli ašë n̄al *Pawulu abuur pkeʈ, ašë ji na baka bawut kafin̄ bakalabuş. Abaa ʈëp ʈëp aji na baka, banhilun̄ plam bti badunna bajot bdëk balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiin̄ baji n̄aañ andolon̄ alanka ʈi kampiñu kayaakna pya këme iko ilon̄ ʈi inkitiin̄ ʈi ulantu, kaʈašna bukundu. Kë hënk di di badolon̄, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi n̄buurun̄ bti, ašë baa me kë unjiw uwo katim ki Malita. ² Bañaan̄ banfëʈun̄ da baʈijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un kë n̄to atëma ʈiki uşubal ujun pşub, kë ujonʈ uwoo. ³ *Pawulu ajej wal mënʈ imul ikay afël du bdoo, kë upula ulon̄ ušë pën ʈi ya, aʈi bdoo bun̄. Ulut alabari'a ʈi kañen. ⁴ Wi bañaan̄ banfëʈun̄ ʈi unjiw bawinun̄ upula ʈi kañen ki Pawulu, ašë hoopatër aji : « N̄iinʈ i aka pwo nafin̄ bañaan̄, ʈiki ajaka jak abuur pkeʈ du bdëk, kë naşibaʈi alon̄ andu'aniin̄ « naşibaʈi anjaan̄ aluk » ašë wo aandinan̄ awo najeb. » ⁵ Kë Pawulu ul, ašë lët upula awat du bdoo, nin ukoolan uundola do. ⁶ Kë bañaan̄ banun̄ aji ajun pwur këme kajot kaket̄

ti dko mēnt̄. Wal wi bayoonkuṅ ajon baanwin ukoolan, ašē wugēš ṅšal aji awo alon̄ ti bašibaṭi.

⁷ Ufēt̄ wi naweek i unjiw anwoon̄ katim ki Publiyuṭ uñog da. Aṭijanun kē ṅwo bayaant̄ biki nul ṅnuur ṅwajant̄, ji banohul. ⁸ Ašin Publiyuṭ amaak wal mēnt̄ awo na ptool kē uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, ašē ṅehan Našibaṭi, apafa iñen ti bkow, ajebana. ⁹ Kē wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin̄ bti babin̄ ti Pawulu, kē ajeban baka. ¹⁰ Bañaan̄ bamaganun maakan, wi ṅkyaan̄, kē bašē pēnan iko yi ṅkyaan̄ kanuma bti du bgah byaan̄taani awulun.

Pawulu na batēnt̄ul bawoona Malita atool pya Rom

¹¹ Wal wi ṅdolun̄ kli kwajant̄, ašē jija ti ulantu ulon̄ wi ubeeka wi Alektandriya, unṭēpanun̄ wal wi ujon̄ ti unjiw unwoon̄ katim ki kbet*. ¹² Nya awala du Firakuta, ado da ṅnuur ṅwajant̄. ¹³ Wi ṅwoonun̄ da, ašē ṭaš kaban̄ ki bdēk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjin̄, kē uyook unwoonun̄ btaman̄u ušē jun pkob, kē ṅdo ṅnuur ṅtēb, ašē ban pkēṅ pi Putewoli. ¹⁴ Wal wi ṅbanun̄ ubeeka mēnt̄, ṅṭenk da balon̄ banfiyaarun̄, kē bamēbanun̄ kē ṅto da kanēm kapēb. Wi wi ṅšaan̄ aban Rom. ¹⁵ Banfiyaarun̄ biki Rom batiink kē baji ṅwo ti bgah, ašē bi te Ufeeru wi Apiyuṭ na du dko di bajaan̄ bado Itoh yi Bayaant̄ Iwajant̄ pkitun. Wi *Pawulu awinun̄ baka, abeeb Našibaṭi, ašē kak atēṅ maakan.

---

* **28:11** Kēme Kattor na Poluṭ: Bawo ti unjon wi bagrek bašibaṭi bampoṭi banwoon̄ kbet, ašē meeṭana bnuura ṭiki baya bdēk biki ṭfa bafiyaar aji kbet kun̄ kaji kayeṅ baṭon̄ ṅlantu.

Pawulu aɕup Uɕup Ulil Unuura du Rom

16 Wi nbanuɗ Rom, badinan *Pawulu kē agaag ufëɗ wi nul ašë do nangoli alon kē akyeɗa. 17 Wal wi aɕoon nnuur nwanɗ, ašë du bantohi *bayu-day babi bayit na a. Wi babinɗ ayit, kē ašë ji na baka : « An bayiɗ naan, nji, nwoon mēndo bañaan biki pntaali pi nun ukoolan, kēme ɗi udolade wi bašinun, bamobēn du Yerutalem awul baromeɗ. 18 Baheparaan bnuura uko unɕepuɗ, ašal pwutanaan ɗiki baanwin win nin ukoolan ɗi nji unkēsuɗ bafinēn. 19 Kē wi bayuday bašaan apok uko mēnt, kē nwoyi kahepar pwayēs pi naših najeenka, ahepar pa. Ašë wo kakaša mēnka nin uko ulon utapar pntaali pi naan. 20 Wan ukaan kē ndu'an, kawinan, kaɕiini na an, ɗiki batanēn na mnkorentu mi ɗi katim ki ñaan i biki *Itrayel bahaɕuɗ. »

21 Wi wi bateemuluɗ aji : « Nēnyeenk nin uko ulon umpiituɗ ɗi iwi unwoonuɗ *Yuda kē bayiɕun banwoon da baambi ɗi aɕup ukoolan uwuɕaan ɗi iwi. 22 Kē nšë nala katiink ušalu, ɗiki bañaan ɗi dko bti balaɕ pntuk pi iwoon. »

23 Hēnk, kē bamēban unuur na Pawulu, kē bañaan batum ɗi baka baluɗ abi du dko di Pawulu awaliin. Aɕiini na baka nfa te utaakal uɕup wi *Pših pi Našibaɕi. Ado na pdo baka bayikrēn uko wi Yetu, aɕepna ɗi *Bgah bi Moyit, na uko wi *baɕupar Našibaɕi bapiituɗ. 24 Balon ɗi baka bafiyaar uko wi aɕupuɗ, kē balon baanfiyaari. 25 Wi bawoon biki pwayšer bahumaara baantiinkari. Kē Pawulu ašë ji na baka ɕañ: « Ni! *Uhaaš wi Našibaɕi unɕiini bnuura, wi uɕēpnun ɗi mntum mi *Itayi, Naɕupar

Naşibaţi. ²⁶ Aţiini aji :

“Yaan du bañaan mēntan, iji na baka :

Woli nadoo wat wat ibaṭ atiink oo, naankteha te.

*Woli nadoo haabēş haabēş kēş bnuura oo,
naankwina win.*

²⁷ *Ṭiki ŋhaaş ŋakak adēnēt na bañaan biki,*

banēt ibaṭ yi baka,

adēt kēş ki baka,

Kahilna kawo baankwin na kēş ki baka,

Kabot kawo baanktiink na ibaṭ yi baka,

Nşal ŋi baka ŋawutna kate,

bahilna bawut pkak du ŋi.

Nhilna nwut kajeban baka.” ✧ »

²⁸ Kē Pawulu aşē baañēş bṭup aji na baka « Nawo i kame keeri, kē Naşibaţi, banwoon baanwo bayuday biki awulun Uṭup wi mbuur. Bukal balun kaṭiink wa! » [²⁹ Wi Pawulu aṭupun haṅ kē bayuday başē ya, aṅom.]

³⁰ Pawulu aṭo da ŋşubal ŋtēb du katoh kalon ki aklukun luk bdidi'ul, aji yeenk banjaan babi bti pwina. ³¹ Aṭo da aṭup uko wi Pşih pi Naşibaţi, abot ajukan uko wi Yetu Ajugun na mntēṅ abot awo najeeh.

✧ **28:27** İtayi 6.9-10.

Ulibra wi Naşibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in
Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c